

BÉCSI NAPLÓ

XXIX. ÉVFOLYAM 6. SZÁM
2008. NOVEMBER–DECEMBER
MEGJELENIK 2 HAVONTA
ÁRA: 1,50 Euro
Erscheinungsort Wien
Österreichische Post AG •
02Z032898 M P. b. b.
VERLAGPOSTAMT 1010 WIEN

CSODA TÖRTÉNT AMERIKÁBAN

Amikor ötven évvel ezelőtt egy kis fekete gyereket dühöngő emberek sorfala között fegyveres csendőrök kísérték az addig csak fehérek részére fenntartott iskolába, kevesen gondolták volna, hogy valamikor színes bőrű (fekete, néger, félvér, afrikai eredetű) ember lehet Amerika elnöke. Mégis megtörtént az, ami nemrég még csodával határosnak tűnt.

Mi van a történelmi esemény mögött?

1. MINDENEKELŐTT A NEMZEDÉKVÁLTÁS. Szégyenkezve bevallom: nem bíztam abban, hogy az amerikai szavazók a valós nemzeti gondokat mérlegelve fognak választani. Azt hittem, hogy – mint már többször – most is a személyiségek összecsapása lesz döntő. Egyetemista unokám felvilágosított. Nemcsak az eredményt jósolta meg, de államról-államra menve jelezte a szavazás várható kimenetelét is. Akárcsak ő, az első választók milliói szavaztak Obamára. A nagyobb egyetemek újságjai 60:1 arányban kardoskodtak mellette. És most korszak zárult le; akik csodára vártak, érzik, hogy új szelek nyögetik az ős amerikai fákat.

2. BUSH ELNÖK ÁRNYÉKA. Amerika történelmében még nem fordult elő, hogy a nép 80 százaléka úgy érezte volna: rossz irányba vezetik az országot. Az elnök népszerűsége mélyponton van, saját pártjának jelöltje is igyekezett magát elhatárolni tőle. Az elégedetlenség felzúdulását politikai "cunami-ként" – vészvihar-

ként jellemzik, amely számos republikánus politikust is elsepert.

3. A GAZDASÁG MÉLYREPÜLÉSE. Éppen most, a csaknem két éve folyó választási harc végén egyszerre összeomlóban van a pénzügy és a gazdaság. Az emberek megrettenve figyelik a fejleményeket, és abban a jelöltben bíztak, akitől a problémák megoldását leginkább várhatták. A pénzintézetek megtámogatását nézve kétkedve kérdezik, fog-e ez segíteni az ő helyzetük javulásában is.

4. A HÁBORÚK. Az iraki és afganisztáni háború hét éve folyik, és havonta tízmilliárd költséggel jár, aminek következtében hihetetlenül eladósodott az ország és akadályozza az itthon szükséges befektetések és fejlesztések megvalósítását. Az emberek egyszerűen belefáradtak a kilátástalan háborúzásba, közel-keleten és Afganisztánban. McCain kardcsörtetése (Irán fenyegetése stb.) a háború vég nélküli folytatásának képét rajzolta eléjük.

5. AMERIKA NEMZETKÖZI ELISMERÉSE ÉS TÁMOGATOTTSÁGA. 218 évig Amerika a világ remény-sége és a szabadság szimbóluma volt. Bush elnökségének nyolc éve alatt ez a kép 180 fokot változott, Amerika a világ szégyene lett. Szinte felmérhetetlen most annak a hatása, hogy az amerikai nép komolyan vette a Fügetlenségi Nyilatkozatban lefektetett alapelvet, hogy "Minden ember egyenlőnek teremtett" és Amerikában valóban mindenki tehetsége, nem pedig

származása alapján érvényesülhet.

6. SARAH PALIN REPUBLIKÁNUS ELNÖKHELYETTES SZEREPE. A választók jó része elrettenve gondolt arra, hogy ez az ultrakonzervatív hordószónok lehetne az ország elnöke, abban az esetben, ha a gyenge egészségu és idős McCain nem tudná ellátni hivatalát.

7. VÉGEZETŰL A SZEMÉLYISÉGEK MEGÍTÉLÉSE is döntően befolyásolta az eredményt. A mármár vég nélkül folyó választási küzdelemben Barack Obama nyugodt, mindvégig rendíthetetlen kitartásával azt látszott bizonyítani, hogy az államvezetés megbízható kezekben lesz. Az ellenfél sárdobálását és vádaskodásait szemrebbenés nélkül tűrve nem süllyedt le a politikai pocso-lyra szintjére. McCain ezzel szemben, amikor a közvélemény-kutatás eredményeit látta, szinte naponta próbált kétségbeesetten újabb és újabb ötletekkel előállni. Indulatos, népszerűsége törő, egyre inkább a szélsőség felé hajló, megbízhatatlan vezetőt látott benne a választók többsége.

Nehéz érzékeltetni azt a bizakodó, emelkedett hangulatot, amit Obama megválasztása, elsősorban a fiataloknál, de még régi, meggyőződéses republikánusoknál is kiváltott. Mindenki tudja, hogy áldozatokkal járó nehéz idők következnek. Rendkívül fontos, hogy az emberek reménnyel vágjanak neki a jövő feladatainak. Egyelőre a kép biztató. Az, hogy az egyébként köztisztletben álló és megbecsült McCain is

A kékszakállú herceg vára

egységre, az új elnök támogatására szólította fel híveit, az amerikai nép értettségét, a demokráciában való bizalmát jelenti. Hinnünk kell abban, hogy az új elnök és az új vezetés beváltja a hozzá fűzött reményeket. Jaj lenne nekünk, de az egész világnak is, ha ez nem válna valóra.

PAPP LÁSZLÓ

Európa, te csillag?

A rendszerváltás éveiben úgy tekintettünk Európára, az akkor még Európai Közösségre – hiszen ne feledjük, hogy csak 1992-től, a Maastrichti Szerződés megkötése óta hívják Európai Uniónak –, mint álmaink legfőbb honára, a földi paradicsomra, ahol minden vágyunk valóra válik.

Európát csillagnak láttuk – mint annak idején 1956-ot –, mely vezetí lépteinket, s elvisz minket oda, ahová mindig is tartoztunk, ahová mindig is el akartunk jutni.

S mit érzünk most, lassan húsz évvel a rendszerváltás, illetve immáron öt évvel az Európai Unióba való belépésünk után?

Azt hiszem, nem tudjuk pontosan megfogalmazni. Mert lássuk be: kínosan érezzük magunkat. Ha most azt mondanánk ki, hogy Európa sajnos ma már nem vezérló, hanem hullócsillag, bizony nagyon rossz lélektani helyzetbe kerülünk. Ha leszámolnánk egykori álmunkkal, megtagadnánk azt, akkor vajon mi maradna nekünk ideák, víziók, vágyak és hitek terén? Hova tudnánk akkor tartozni? Miben hinnénk még? Milyen irányba mozdulnánk el? Esetleg a nagy orosz medve felé, ahol Putyin és Medvedev megértő karjaiba omolhatnánk? Nem, ezt, azt hiszem, már csak 1956 szent emléke miatt sem tennénk meg, nem tehetnénk meg.

Vagy talán átlépnének az óceánt, és a másik nagy álom, az Egyesült Államok karjaiba omolnánk? Lehetne ezt? S vajon mit kapnánk cserébe, mondjuk a legújabb, egyébként szimpatikus elnöktől, Barack Obamától? Kitalálhatjuk: vállveregetést, vállveregetést és ismét vállveregetést, és a kérést, hogy ha lehet, még több katonát küldjünk Afganisztánba. És Magyarország számára mi is lehetne fontosabb nemzetközi cél, mint harcolni az afganisztáni hegyek között, teljes nemzeti büszkeséggel?

Vagy talán forduljunk Kína felé, ahol észveszejtő gazdasági fejlődés mutatkozik, s egyszer talán még az Egyesült Államokat is lekörözik? Vagy keressük az identitásunkat Japánban, esetleg Latin-Amerikában avagy Afrikában? Hiszen mindenhol vannak rokonaink, mindenütt élnek kivándorolt, disszidált, elmenekült magyarok?

Egyikhez sem. Mindannyian sejtjük vagy tudjuk is, hogy máshol aligha érezhetjük olyan otthonosan magunkat, mint Prágában és Varsóban, Berlinben és a horvát tengerparton, vagy akár Párizsban, Barcelonában vagy Londonban. Tudjuk ezt, s ezért vagyunk zavarban. Európa nem olyan szeretettel fogadott bennünket, mint azt – joggal – elvártuk volna, Európa kicsit lenézett bennünket, kicsit félvállról vett, s nem is kicsit kihasználta bennünket. Azt hittük, hogy Európa tengelyébe érkezzünk, de most inkább azt érezzük, hogy – miként azt egy dalban Cseh Tamás éneklí - ez Európa Lichthof-ja. Sőt, időnként Európa szeméttárolója – sajnos néha a szó szoros értelmében.

De mégis mit vártunk, s miben is csalódtunk?

Biztos, első vágyunk az volt – mindenestre a legtöbünknek –, hogy nálunk is kitörjön a jólét, a magas életszínvonal. S bár annál cinikusabb plakát aligha születhetett volna a Kovács László vezette szocia-

listák részéről, mint hogy a magyarok cukrászdát nyitnak majd Bécsben, mégis az elvárás, hogy sokkal jobban élhetünk tán, mint korábban, érthető volt. Jól tudjuk: az emberek többsége a Kádár-korszak romboló évtizedei után már a rendszerváltáskor is kizárólag azt várta, hogy anyagilag jobban éljen, mint a szocializmusban. Jól tudjuk, hogy az első, nemzeti ünnepként és munkaszüneti napként megtartott március 15-ét, az 1989-est arra használták ki az emberek, hogy siettek gyorsan az anyag pajzával és Trabanttal Bécsbe Gorenje hűtőgépet.

És ez 2004-ben sem változott semmit: honfitársaink többsége azért szavazott igennel a 2003-as, az EU-s tagságról döntő népszavazással igennel, mert remélte, hogy ismét megrohamozhatja Bécset, ha nem is cukrászdát nyitni, de talán egy újabb Gorenjét az elromlott régi helyett vagy vásárolni csecebecskéket a belvárosban advent idején.

A csalódás keserves és nem múlik el könnyen. Kiderült, hogy az öreg Európa nem azért fogad be minket, hogy gazdaságilag nekünk segítsen; ellenkezőleg, azért, hogy magán segítsen. Európának szüksége volt új piacra, ahol eladhatja termékeit, szüksége volt olcsó munkaerőre, arra, hogy cégeik immáron korlátok nélkül telepedhessenek meg az újonnan csatlakozott országokban, akik örömlükben még adókedvezményekkel is támogatják ezt, amiben különösen Magyarország jár élen. Am Európának például már nem volt szüksége az olcsó és igen jó minőségű magyar mezőgazdasági termékekre, ezért kemény kvótákkal állítják meg az állítólagos szabad áruáramlást, érdekeik és saját gazdáik védelmében. Segyáltalán, kiderült, hogy az EU-s tagság egy kicsit olyan, mint a pilótajáték: akik elkezdik, illetve akik időben lépnek be, azok nagyon jól, de legalábbis jól járnak, a többiek pedig, akik későn érkeznek, küzdhetnek azért, hogy többet kapjanak az Uniótól, mint amit befizetnek. Az induló hatokhoz 1973-ban csatlakozott Dánia, Írország és az Egyesült Királyság, az 1986-ban belépett Spanyolország és Portugália, illetve még az 1995-ben társult Ausztria, Finnország és Svédország mérlege is meglehetősen pozitív. Az Európai Uniónak igen sokat köszönhet például Írország és Spanyolország, mert ezen országok éppen az EU-s támogatásokkal tudták felturbóztatni gazdaságukat és komoly jóléti növekedést értek el. Magyarország pedig a visegrádi államokkal együtt szinte – persze a szó elvont értelmében – verekedhetett azért, hogy legalábbis ne járjon rosszul a belépéssel.

Ez utóbbi szerencsére nem történt meg, a pénzügyi mutató talán még pozitív, de semmiképpen sem történt áttörés, az EU nem művelt csodát, nem vitt a paradicsomba bennünket. Rá kellett döbönnünk arra, ami keserves volt: az Európai Unió nem segít igazán és nem is árt igazán nekünk, maradunk tehát ismét magunkra a bajainkkal, s ha mi magunk nem vagyunk és nem leszünk képesek fejlődő gazdaságot felépíteni

értelmes és jó kormányzással, akkor senki sem lesz, aki helyettünk ezt megteszi.

Saját területemen, a kutatói szférában is hihetetlen várakozások előzték meg az EU-tagságunkat. 2004 táján neves kutató kollégáim beszéltek arról, hogy inentől kezdve minden Európára figyelve kell csinálnunk, s a hazai kutatási forrásokat felejtjük el, csak az fog a továbbiakban boldogulni, aki EU-s kutatási támogatásokat nyer el. Nos, az EU-s pénzeket és támogatásokat a totálisan bürokratikus eljárások miatt vagy csak nagyon sokára, vagy – leginkább – sehogy sem lehet elérni. Négy-öt év elteltével, azt hiszem, a kutatói társadalom belátta: nincsenek csodák; ha mi itt magunknak nem teremünk meg tisztességes kutatásfinanszírozást, akkor nem lesz senki, aki helyettünk megteremtse.

Most bárki rávághatja: de hiszen éppen a napokban mentett meg minket az EU – karöltve a Nemzetközi Valutaalappal és a Világbankkal – az államcsődtől. Valóban, megmentettek a legrosszabbtól, s ezért hálá-soknak kell lennünk. De tudnunk kell azt, hogy az EU ezt elsősorban nem miattunk, hanem saját maga miatt tette: nem vállalhatta, hogy Magyarország csődbe megy, mert az támadhatóvá tette volna a közép-európai országokat is, s ez pedig közvetetten már a régi Európát is rosszul érinthette volna. Mindamellert nem tudjuk, hogy milyen következményei lesznek ennek a megmentésnek.

Sokat vártunk az Európai Uniótól a legnemesebb értékek, a szabadság és a demokrácia védelmében is. 2006 őszén, az őszi dí hazugságbeszéd nyilvánosságára kerülése, majd a szeptember-októberi tüntetések, illetve azok brutális rendőrségi szétverése után

Mélyponton a magyar-szlovák viszony

Ahogy a Szlovák Nemzeti Párt (SNS) 2006 nyarán, 10 százalékos parlamenti választási eredményével bekerült a szlovák parlamentbe, majd a kormányba, Szlovákiában rögtön felerősödtek a magyarelles megnyilvánulások. A nyitrai diáklány Malina Hedvig megveretése, a világhálóra feltett magyarelles klip, ahol magyar zászlót égetnek, hogy csak néhányat említsünk. Meg kell jegyezni, hogy ezek az incidensek úgy keletkeztek, hogy a szlovákiai magyarok erre semmilyen okot nem szolgáltatnak. Egyedüli ok a létük és az, hogy magyarul beszélnek.

Az MKP ekkor kifejezte komoly aggodalmait, hogy az SNS kormányra kerülése kielelezheti a kisebbségi és a többségi nemzet közötti viszonyt. Ez már akkor is megtörtént, amikor Ján Slotáék a Meciar kormányban voltak koalíciós partnerek. Miután ezek az aggodalmak az EU fórumaiig is eljutottak, R. Fico kijelentette, hogy a nemzetiségi jogokat nem fogják Szlovákiában csorbítani. Szó szerint úgy fogalmazott, hogy respektálni

Európa nem hogy nem mutatott irányt, hanem megosztottá vált, mégpedig szigorúan vett pártpolitikai alapon: a szocialisták Gyurcsányt védelmükbe vették, a néppártiak mélységesen elítélték ezt és követelték a miniszterelnök távozását. Európa nem tanított bennünket ebben a helyzetben, hanem ideges lett, kétségbeesett és zavarba jött. Nem ezt vártuk akkor Európától. Hanem azt, hogy a választási manipulációt, a választópolgárok félrevezetését beismertő Gyurcsányt egyöntetűen és egyértelműen elítélik, hiszen a választások tisztaságánál nincs és nem is lehet fontosabb, nemesebb érték a demokratikus Európa számára.

Európa, az Unió éppen a mi válságunk kapcsán vizsgázott: az alapértékeknél fontosabb volt számára az a szempont, hogy a magyar kormány teljesíti a konvergencia-kritériumokat.

Európa ekkor – vagy legalábbis az EU baloldali és liberális része – Magyarország kapcsán a biztos bevételt és a pénzt választotta, s a zászlóra tűzött demokratikus és liberális értékeit sutba dobta. Ezek után kihez fordulhatnánk a legnemesebb értékek védelmében?

Engesztelésül József Attila Külvárosi éj című verse utolsó két sorát idézem: „Ne üljön lelkünkre szenvedés, Ne csipje testünket féreg.” Valóban engesztelődjünk, mert bár joggal és okkal haragsunk a „vén Európára”, választásunk úgy sincs. Úgy tartozunk Európához, mint gyermek az anyjához, a szüleihez, s ha haragsunk is a szüleinke, megtagadni őket nem fogjuk soha.

Tegyük Pál apostol tanításához hasonlóan: a gyermekkor után legyünk férfivá, hagyjuk el a gyermeki dolgokat, s lássunk immáron színről-színre. Legyünk végre önállóak, szabadok, s persze tiszteljük-becsüljük továbbra is szüleinke, de most már függetlenül, szuverén módon gondoskodjunk önmagunkról.

FRICZ TAMÁS

Határok nélkül

A soproni Líceumról és az evangélikus oktatási rendszerről

A soproni evangélikus oktatás nagyon régi gyökerekre nyúlik vissza. Már a reformáció első hullámában megalakult az evangélikussá lett város kezdeményezésére a plébániai iskola átvételével a latin, majd német tanítási nyelvű Evangélikus Líceum. Itt alakult ki később a város felsőoktatási intézménye is, tanítóképzéssel, majd később teológusképzéssel. A számában és erejében egyaránt meghatározó soproni evangélikusság még a hivatalos gyülekezet- és templomalapítás előtt fontosnak tartotta az iskola létrejöttét, így a 451 éves soproni Evangélikus Líceum tulajdonképpen idősebb, mint a soproni evangélikus gyülekezet. Az eredeti cél már kezdetektől az volt, hogy ne csak a soproni vagy a környékbeli evangélikus fiatalok számára nyújtson biztos otthont és oktatást, nevelést az intézmény, hanem a Dunántúl és természetesen a jelenlegi ausztriai területek lutheránusai számára is.

Az evangélikus köz- és felsőoktatás egészen a második világháború utáni kommunista hatalomátvitelig virágzott Sopronban. Ekkor államosították a soproni evangélikus iskolákat és az evangélikus alapítvány által fenntartott óvodát valamint az akkor már egyházkerületi és országos evangélikus fenntartású Evangélikus Líceumot. A város és a Magyarországi Evangélikus Egyház elveszítette a soproni teológiát és az Evangélikus Tanítóképzőt is.

Több mint négy évtizedes szünet után az egyház 1991-ben kapta vissza a Líceumot, majd a gyülekezet az évtized közepén az általános iskolát, illetve épületet, amiben az Országos Egyház evangélikus egészségügyi szakközépiskolát alapított.

Mára a felsőoktatáson kívül újjászerveződött a soproni evangélikus oktatási rendszer. Az általános iskolához óvoda is csatlakozik, a középiskola pedig két intézménnyel is képviselteti magát. Az Eötvös József Evangélikus Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola 300 diákkal, a Soproni Líceum 4 osztályos, 8 osztályos képzéssel, német nemzetiségi tagozattal 720 diák számára biztosítja a képzést.

A hagyományoknak megfelelően a Líceumban a városi evangélikus oktatási rendszer ré-

szeként továbbra is alapvető fontosságúnak tartjuk az evangélikus gyülekezetekkel való kapcsolattartást, az evangélikus fiatalok elérését: a mára szórványhelyzetbe került evangélikusság fiataljainak oktatását.

Fontos kérdés, hogy napjainkban az oktatás-nevelés feladatában éltető-e a tradíció? Az egyházi visszavétel óta eltelt közel két évtized megmutatta, hogy a közösséget mint értéket felmutató, felelősségre és elfogadásra nevelő oktatás éppen a hagyományok fenntartása és képviselése által a legmodernebb. Sok család választ minket éppen ezért menedékként mindazon negatív hatásokkal szemben, amelyek talán máshol erősen érik, sőt megérintik gyermekeiket.

Munkánkban sokat segít, hogy figyelünk arra a felekezeti, nemzetiiségi nyitottságra, ami jellemezte az iskolát évszázadokon keresztül. A németajkú Sopronban soha nem volt probléma a Vas megyéből, vagy akár távolabbról érkező magyar diákok fogadása, de természetes volt az is, hogy a Felvidékről mindig volt szlovák anyanyelvű diák.

Ma ez a szolgálat a határon túli magyar diákok jelenlétével valósul meg leginkább: földrajzi helyzetükből adódóan alapvetően az ausztriai magyar családok gyermekeinek fogadásával. Az immár másfél évtizede működő kétnyelvű képzésünkre a magyarországi német családok gyermekei mellett minden évben sikerrel jelentkeznek ausztriai magyar gyermekek. Számukra ez a képzés biztosítja – a stabil német képzés mellett – az anyanyelvükben való jártasság mellett a magyar irodalom, történelem tanulása által identitásuk megőrzését. Nagyjából ötven végzett, Ausztriában élő magyar diákkal büszkélkedhet immár a Líceum, akik egyetemistaként, vagy fiatal értelmiségiként felelősséggel és szeretettel gondolnak magyarságukra, magyar gyökereikre.

TÖLLI BALÁZS Liceum igazgató

A nagyhírű Líceum tanárai és diákjai 2008. december 13-án délután 15. 00 órától karácsonyi koncertet adnak Bécsben a Lindengassei evangélikus templomban.

EMLÉKEZTETŐ

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége (KSZ) három évtizedes fennállása óta az ausztriai magyar egyesületi élet homlokterében áll. Ebből a megfontolásból a vezetőség – mint már a múltban többször is tette – szükségesnek tartja tagegyesületein kívül valamennyi érdeklődő személy tájékoztatását: Mi a KSZ rendeltetése, miben áll tevékenysége és miben segíti tagegyesületeit?

Az ausztriai magyarok fennmaradásának egyetlen útja az integráción keresztül vezet. Ezen felismerés alapján született az elhatározás, hogy a gyökértelenségből és idegenségből származó asszimilációs nyomás ellenében magyarságunkat és 1956 örökségét megőrizve közösséggé épülünk be az osztrák társadalomba. Ez gyakorlatilag a népcsoportkénti elismerés révén vált lehetőséggé. Ezt a célt tűzte ki a KSZ megalakulásakor az 1976. évi népcsoport törvény értelmében. A fent említettek jelentősége különösen a magyarországi rendszerváltozás után nőtt meg, amikor az ausztriai magyarok túlnyomó része a visszatelepülés helyett a helybenmaradást választotta. Ezt az integrációs politikát osztrák oldalról a KSZ húszéves fennállásakor Bécs város és tartomány Érdemrendje arany fokozatával ismerték el.

1. A KSZ kezdeményezésének és törekvéseinek köszönhetően az osztrák kormány és Parlament 1992-ben a magyar népcsoport részeként ismerte el a Bécs és környékén élő osztrák honosságú magyarokat. Korábban csak a burgenlandi magyarok képezték a magyar népcsoportot.
2. A KSZ az egyesületi kereteket szélesítve általános ausztriai magyar érdekeket képvisel; ennek megfelelően tagegyesületein keresztül felépítette kapcsolatrendszerét.
- Rendezvényein kívül tagegyesületeivel közös összejöveteleket szervez; Bécsben együtt rendezik meg a március 15-i és október 23-i megemlékezéseket.
3. 1. Tartományi és szövetségi szinten kapcsolatokat épített ki és tart fenn a parlamenti pártokkal, kormány-szervekkel (Kancellária, minisztériumok) és intézményekkel.
3. 2. Ügyszintén folyamatos kapcsolatban van az ausztriai népcsoportok szervezeteivel.
3. 3. A rendszerváltozás óta együttműködési szintig rendeződtek kapcsolatai a bécsi Magyar Nagykövetséggel és a Collégium Hungaricummal.
4. A népcsoportkénti elismerés következményeként a KSZ képviseleti jogot kapott Magyar Népcsoporttanács-

Ausztriai egyenetlenségek

A reális szocialismus megszűntével úgy tűnt, gyógyítón hat majd az új helyzet, szabadságban okosan és higgadtan vitatjuk meg közös dolgainkat, nem utolsósorban amnéziamentesen tárjuk fel a múltat, hogy tiszta lappal, de főként tiszta szívvel kezdhesünk újra. Aztán – mintegy Antall Józsefre utalva – nem tettett csinálni forradalmat –, Kosáry Domokos meggyőző érvelése pedig, hogy az átmenetiség után letisztulás és nyugalom következik – avagy ahogyan ő fogalmazott: mintegy tavaszi árként kell tekinteni az 1989/1990-ben bekövetkezett változást, melynek leülepszik majd hordaléka. Az esélyekkel nem sikerült jól gazdálkodni, és a „tavaszi”, megtermékenyítő árnak idestova hordaléka maradt csupán.

Az egyébként elviselhetetlen, mindazonáltal mindennapivá váló magyar–magyar torzsalkodások mind Magyarország határain belül, mind pedig a határokon túl Ausztriát sem kímélik. Pedig már kezdtük természetesnek venni, hogy minket, ausztriai magyarokat, mi is a „boldogok szigetén” élve, nem kezdhet ki a „magyar átok”. Megtanultunk élni a pluralisztikus demokráciában, jobbra sikerült kezelni felmerülő vitás ügyeinket. Mára nem vitás ügyek, hanem zavart keltő ellentétek ütötték fel fejüket.

Ez év április 5-én a Collegium Hungaricumba meghirdetett „fórumon” a kezdeményezők feltárták a megváltozott helyzetet, amely kihívást jelent, s ezért másként kell kezelni az ausztriai magyar ügyeket. Sokan úgy hitték, hogy egyfajta vitaforum kialakításáról van szó, jogi keretek nélkül, az október 7-i újabb ülésen azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a „fórum-sok” többre gondolnak, ugyanis már alapszabályok felfektetésével nyilvánították ki, hogy olyan új egyesület létrehozását vették célba, amely valamennyi Ausztriában élő, osztrák és más állampolgárságú magyar képviseletét látná el.

Az október 7-i ülésen többen kijelentették, hogy nem értenek egyet új „csúcsszervezet” létrehozásával. Köztük volt Hofer József is a Közép-burgenlandi Magyar Kultúregyesület elnöke. Az előállt új helyzetben úgy látta, hogy valamennyi egyesület bevonásával meg kell vitatni a felmerült kérdéseket, lecsillapítani a kedélyeket, s főként megoldást keresni az ellentétekre.

Hofer József ezzel a szándékkal 2008. november 13-án Oberpullendorf/Felsőpulyán „békéltető” megbeszélésre hívta egybe az egyesületek képviselőit,

ban. A Népcsoporttanács javaslatokat nyújthat be a népcsoportok, különösképpen a magyar népcsoport helyzetének javítására.

5. A népcsoportkénti elismerésnek köszönhetően a KSZ által képviselt egyesületek is jogosultak a Kancellári Hivatal támogatására. Annak ellenére, hogy – Burgenlandtól eltekintve – az egyes tartományokban élő magyarokat nem sorolják a népcsoporthoz, a KSZ ki-harcolta, hogy – ha szerény keretek között is – anyagi támogatásban részesüljenek regionális tagegyesületei. A KSZ azt is elérte, hogy a szűk anyagi keretek ellenére ne csökkentsék az egyes tartományok magyar egyesületeinek évi támogatását, hanem 10.000 eurós nagyságrendig kapják meg a kért összegeket.

6. 1980 márciusa óta megjeleneti a Bécsi Naplót, mint az ausztriai magyarság egyetlen reprezentatív újságját. A Bécsi Napló Európa-szerte nagy elismerésnek örvend. 2003-ban Magyar Örökség-díjban részesült.

7. 1985 óta kiadja a háromnyelvű Őrség naptárt.

8. Sodalitas névvel esetenként kiadói tevékenységet folytat.

9. Több mint 20 évvel ezelőtt létrehozta, és azóta működteti a „Bécsi Magyar Iskolát”.

10. 1990 óta kétféleképpen – 1996 óta Felsőpulyán – megrendezi a „Kufstein” Tanácskozást, amely jelenleg a magyar kisebbségek legjelentősebb szellemi-kulturális fóruma.

11. 1999 végétől tulajdonosként fenntartja és üzemelteti a Bécsi Magyar Otthont, amit tagegyesületei is rendszeresen használnak és használnak.

12. 2000 óta „honismereti” előadássorozatot rendez felnőttek számára (magyar történet, irodalomtörténet, művészet- és zenetörténet stb.).

13. A KSZ elérte, hogy az Ílyés Közalapítvány támogatása Ausztriára is kiterjedjen és megszervezte az ausztriai alkuratóriumot.

14. Kapcsolatai kiterjednek Magyarországra és a Kárpát-medence magyar kisebbségeire.

A KSZ alapító tagja a Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének (NYEOMSZS); közreműködik a nyugat-európai szórvány magyar élet alakításában.

15. A magyarországi támogatásokra vonatkozóan a KSZ képviseli az újonnan létrejött Regionális Egyeztető Fórumban az ausztriai magyarokat; a Szülőföld Alap szakkollégiumaiban a Miniszterelnöki Hivatal által kinevezett megbízottjai közreműködnek a pályázatok elbírálásánál. Sikertől elérni, hogy az ausztriai magyar egyesületek támogatására szánt 10 millió forintos keretet 20 millióra emelték fel.

Bécs, 2008. november 4.

40. „NAGYKARÁCSONY ÉCCAKÁJÁN”

Magyar Betlehemes Játékok Felsőőrött

Idén 40. alkalommal kerülnek megrendezésre „Nagykarácsony éccakája” címmel a felsőőri magyar nyelvű Betlehemes Játékok.

A Nagykarácsony éccakája 1934-ben Budapesten került először megrendezésre abból a megfontolásból, hogy a falusi betlehemes játékok hagyományai ne vesszenek el. A „Nagykarácsony éccakája” című mozgalmat Volly István zenetanár kezdeményezte, aki az első előadásra összegyűjtötte az egyes magyar tájak karácsonyi köszöntőit és betlehemes játékait.

Felsőőrött Galambos Ireneusz, Alsóőr volt plébánosa kezdeményezésére 1968-ban rendezték meg először a „Nagykarácsony éccakáját” amely azóta is évről évre nagy számban vonzza az őrségi magyarságot a felsőőri katolikus Kontaktzentrum termeibe. Ennek az immár 40., főleg karácsonyi népi játékokból álló, családias rendezvénynek helyi sajátossága, hogy ezeken sokszor először szerepelnek olyan kisgyerekek is, akik magyar nyelven különben még nem léptek fel nyilvánosság előtt.

Az idei jubileumi rendezvény keretében fellép az Alsóőri Magyar Kórus, a Burgenlandi Magyar Kultúregyesület kórusa és gyermekcsoportja, a Felsőőri, illetve az Alsóőri Általános Iskola és a Felsőőri Kétnyelvű Gimnázium diákjai.

Díszbeszédet mond Rácz Mihály, Felsőőr volt polgármestere.

A Felsőőri Katolikus Magyarok Munkaközössége

szeretettel meghívja önt és családját idei jubileumi

„NAGYKARÁCSONY ÉCCAKÁJÁN”

című rendezvényére

2008. december 8-án 14.30 órakor

a felsőőri katolikus Kontaktzentrumba

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat, a Bécsi Napló 2008/ 5. számában közzétett 39.572,26 Euro összeg 2008. november 21-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

BALOG Pál	10,-	KRAUSE Ilona	15,-
ESTERHÁZY Mónika	25,-	MATEJKA Johann	25,-
Dr. HAJAS Katalin	20,-	POGÁNY Géza	20,-
HERRITZ Kasimir	200,-	PONGRÁCZ Vilmos	50,-
ILOSVAJ Johanna	15,-	SCHEIBLER Ede	20,-
Dr. KOCZÓ Endre	15,55	összesen:	415,55

A támogatások eddig befolyt teljes összege 39.987,81 Euro.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, amely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett egyben a „Bécsi Magyar Iskolának” is otthonul szolgál.

Deák Ernő elnök,

Radda István főtítkárr,

Kántás János pénztáros

További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Coch-Paltz 1., , Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, kontószám 7255731. Bankleitzahl/ Bankirányítósám 60000, IBAN: AT 556 000000007255731 BIC: OPSKAT WW

A VILÁGMÉRETŰ MONETÁRIS VÁLSÁG

A kapitalista rendszer globális, monetáris és pénzügyi válsága 2007 nyarán kezdődött el az Egyesült Államokban, majd fokozatosan nőtt és terjedt át Európára és a többi kontinensre, országonként különböző intenzitással. A nagy robbanás 2008 szeptember-októberében zúdult a világra globális, nemzetközi, hitel- és bankközi bizalmi válság formájában, amely lassan kezd átterjedni a realgazdaságra is, vagyis az iparra, kereskedelemre, mezőgazdaságra, turizmusra stb. (e sorokat 2008. november elején írjuk). Különböző típusú és intenzitású válságok (krízisek) kísérték végig a kapitalizmus történelmét, kezdve a 16. századtól napjainkig: agrárválságok (1788–1789; 1845–1847); ipari és kereskedelmi túltermelési válságok (több, kisebb-nagyobb a 19. században; őriai 1929–1933-ban); tőzsde és monetáris/devizaválságok (több, kisebb-nagyobb a 19. és 20. században); olajválságok (1973; 1979 stb.); hitelválságok (1907-ben és most 2007/2008-ban). E különböző típusú gazdasági válságok közös jellemzője, hogy az érintett gazdasági szektor – vagy az egész gazdaság – csak alapvető átalakulással tud kilábalni a válságból, a meglévő működési mechanizmusok megváltoztatása útján, esetleg a meglévő társadalmi rendszer részleges vagy teljes megváltoztatásával (például: teljesen liberális, kapitalista gazdaságból egy részben, vagy egészében államilag ellenőrzött gazdaságra stb.). Tanulmányunk célja, hogy tömören, közérthetően felvázolja a jelenlegi, nagyon bonyolult, globális monetáris és pénzügyi válság alapvető okait, realgazdasági következményeit, felelőseit és tanulságait.

A GLOBÁLIS VÁLSÁG ALAPVETŐ OKAI
Kaotikus, nemzetközi monetáris „rendszer” Rövid történelmi visszapillantás

A pénz irányítja a világot, ezért szükséges megérteni, hogy ki irányítja a pénzt. Biztosítani kellene, hogy a pénz uralma a népek és nemzetek szabadságához, jólétéhez és boldogulásához vezessen, nem pedig tönkretételiúkhöz és leigázásukhoz. A mindenkori, uralkodó monetáris rendszer természete alkotja a mindenkori civilizáció alapját, a társadalom szabad vagy zsarnoki formáját, annak élet-hosszát és végét. A pénz feltalálása és eredete az i. e. 6. századba nyúlik vissza, a Lydiai királyok uralma alatt, s

huszonhét évszázados történelme során, legtöbbször vagy mindig nemes fémek (arany, ezüst stb.) alkották a pénzt, vagy ezekhez volt kötve egészen a 19. századig. Ez a tény fenntartotta a pénz értékét, szigorú határt szabott mennyiségi kibocsátásához és biztosította a fix átváltási árfolyamokat. Az arany és ezüst alapvető fizikai tulajdonságai (ritkaság; tartósság; oszthatóság; alakíthatóság; könnyű tárolás stb.) lehetővé tették homogén pénzermék széles sorozatban való kibocsátását. A 18. és 19. században, a fémpénzek aztán lassan átadták helyüket a bizalomra alapított, írásos (scripturális) fémpénzeknek, arra építve, hogy első kérésre aranyra váltják őket. Ezek voltak az arany- vagy ezüstalapú monetáris rendszer kezdetei. Sorra megalkultak a központi, nemzeti bankok, először Angliában 1694-ben, majd az Egyesült Államokban 1791-ben, majd Franciaországban 1803-ban, s végül a többi európai vagy más országokban.

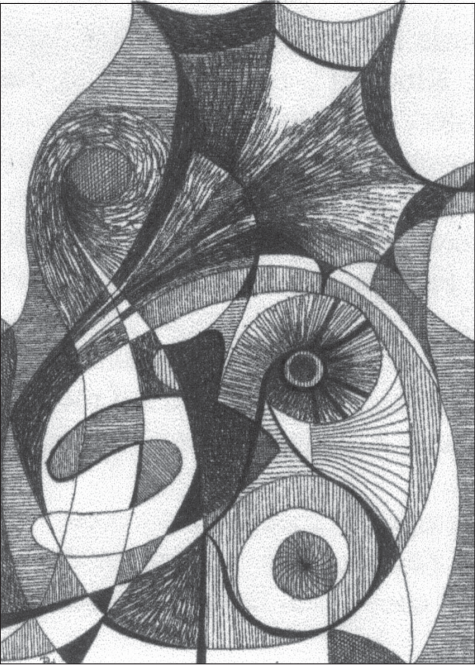
Fejlődése során, a kapitalista rendszer többfajta nemzeti és nemzetközi monetáris rendszert ismert. Tekintve, hogy nemzetközi pénz az Euró megjelenéséig nem létezett, meg kellett szervezni a különböző nemzeti pénzek (devizák/valuták) közötti forgalmat a célból, hogy lehetővé és könnyebbé váljon az áruk és szolgáltatások nemzetközi kereskedelme (export/import). *Nemzetközi monetáris rendszer* következőképpen magában foglalja a monetáris forgalom három alapvető jellegzetessége van: fix vagy flexibilis/rugalmas átváltási árfolyamrendszer a központi bankok beavatkozási lehetőségével, hivatkozási alap (arany, ezüst, más nemes fémek, nemzetközi deviza mint például a dollár, több nemzeti devizakosár stb.), nemzetközi likviditás/fizetési eszközök (arany; devizák stb.) a fizetési mérlegek deficitjének a finanszírozására.

Az arany alapú monetáris rendszer (19. sz. közepétől 1914-ig)

Ez a rendszer az aranyon alapul, amelyben minden nemzeti devizát/valutát aránysúlyban határoznak meg (Gold Standard). A rendszer lényeges jellemzői: az átváltási árfolyamok fixek, tenkintve, hogy két különböző nemzeti deviza/valuta közötti árfolyamat aránysúlyok/értékük határoz-

za meg; az aranyat szabadon veszik, árusítják, exportálják és importálják; a bankjegy/papírpénz kibocsátása szigorú arányban van a nemzeti/központi bank aranytartalékaival és bármikor, bárhol szabadon átváltható aranyra (belső és külső konvertibilitás). A rendszer őriai előnye és érdeme volt, hogy automatikusan, a kormány és központi bank beavatkozása nélkül biztosítja a belső és külső gazdasági egyensúlyokat a külkereskedelmi és fizetési mérlegekben. További fontos előnyei voltak: nagyon alacsony infláció, kevés vagy semmi spekuláció, a pénz vásárlóerejének fenntartása valamint csak rövid idejű, kisebb túltermelési válságok. Ez volt a nemzeti és nemzetközi monetáris rendszer ragyogó csúcspontja, mivel autentikus, egyedüli, kivételes és páratlan világpénzen, az aranyon alapult, amelyet mindenki, mindenhol elfogadott. Az első világháború (1914–1918) teljesen szétverte ezt a rendszert és a visszaállítására törekvő kísérleteket – az első és második világháború után az angolszász politikai és gazdasági körök rendre megghiúsították.

Az arany-deviza alapú monetáris rendszer (1922–1939)
Ezt a rendszert 1922-ben, a Genovai Konferencián állították fel a győztes hatalmak (Gold Exchange Standard). E szerint, az egyes országok közötti pénzügyi elszámolások és tranzakciók alapja többé már nem az arany volt, hanem a különböző nemzeti devizák/valuták – elsősorban az amerikai dollár és az angol font sterling –, amelyek még átválthatóak voltak aranyra, de csak a központi/nemzeti bankok között (külső konvertibilitás). Az 1929-1933-as világválság azonban mindent megváltoztatott, az egyes országok lassan lemondtak a külső konvertibilitásról és a rendszer 1939-ben, a második világháború kitörésekor megszűnt. A monetáris rendből monetáris rendetlenség, zűrzavar lett, valóságban már az 1930-as évek elejétől. Az 1929-es tőzsdekrachot tulajdonképpen a különböző központi/nemzeti bankok által történő elégtelen vagy nem létező arany deviza valamint árutartalékok nélküli hatalmas, ex-nihilo papírpénz kibocsátása okozta, és ez a hatalmas pénztömeg a részvények, kötvények stb. túlságos felértékeléséhez, majd zuhanásukhoz vezetett. Vágyis a nemzet-államok kisajátították maguknak az ex nihilo pénzteremtés, pénzkibocsátás monopolisztikus jogát, és ezen keresztül hatalmasan felduzzasztott hiteltömegre (államkötvények, kincstárjegyek stb.) épülő gazdaságpolitikát. Az 1929–1933-as világválság majdnem minden országot arra kényszerített,

Hangok

hogy nemzeti devizáját (valutáját) leértékkelje, sokszor többszörösen és egymással versengve, s hogy protekcionista kereskedelmi politikát vezessen be (magas vámok, kontingen- sek stb.). A második világháború pusztításai aztán teljesen szétzilálták a nemzetközi külkereskedelmet.

A Bretton Woods-i monetáris rendszer (1945–1976)
1944 júliusában monetáris és pénzügyi konferenciára jöttek össze az ENSZ alapokmányát már aláíró 44 állam képviselői Bretton Woods-ban (Egyesült Államok/New Hampshire), hogy megalkossák a második világháború utáni új monetáris rendszert. Pontos, részletes szabályokat dolgoztak ki és két új nemzetközi intézményt is létrehoz- tak: a *Nemzetközi Valuta Alapot (International Monetary Fund/IMF)*, amelynek feladata az új monetáris rendszer igazgatása és felügyelete lett, valamint a *Világ- bankot (World Bank)*, melyre a háború utáni újjáépítés feladatát bíz- ták. Az új monetáris rendszer alaptengelye az aranyra átváltható amerikai dollár lett (külső konverti- bilitás). Minden nemzeti deviza/valuta hivatalos paritásra *Folytatás a 4. oldalon*

Nemzetközi mentőcsomag Magyarország pénzügyi válságának kezelésére

Az Európai Unió tagországai közül Magyarország az első, mely a Nemzetközi Valutaalap (IMF) segítségére szorul, de a hitelcsomag nagysága is példa nélkül álló.

(Munkatársunktól) Az amerikai jelzálogpia- ci válságból kiinduló nemzetközi pénzügyi vál- ság olyan váratlanul csapott le az amúgy is sű- lyos gazdasági nehézségekkel küzdő országra, mint ragadozó a zsákmányára. A kormány so- káig azt bizonygatta, hogy a nemzetközi válság elkerüli az országot, majd azt állította, hogy nem lesznek olyan súlyos következményei. Aztán egyszerre megindult a forint vészes árfolyam- esése, a részvények meredeken zuhantak, a be- fektetők igyekeztek megszabadulni a magyar állampapíroktól s a kormány kapkodni kezdett. Október vége felé kiszivárogtatták, majd az IMF október 28-án hivatalosan is bejelentette, hogy „mentőövet” nyújt Magyarország.

Eszerint az ország összesen 25,1 milliárd dol- láros (20 milliárd eurós) készenléti (stand-by) hitelt kap, hogy képes legyen kezelni a pénzügyi válság következményeit. A hitelnyújtás nemzet- közi összefogásban valósul meg, az IMF 15,7 milliárd dollárral (12,5 milliárd euró), az Euró- pai Unió 8,1 milliárd dollárral (6,5 milliárd euró), a Világbank pedig 1,3 milliárd dollárral (1 milliárd euró) járul hozzá a mentőcsomag- hoz. A hitelkeret összege a magyar IMF-kvóta több mint tízszerese. Méreteire jellemző, hogy Izland 2 milliárd dolláros hitelkeretet kapott, Ukrajna pedig 16,4 milliárd dollárt, míg saját IMF- kvótájának nyolcszorosát. Az Egyesült Államok – a magyarnál százszor nagyobb gazdaság mel- lett – 700 milliárd dollárt fordít pénzügyi rend- szere megerősítésére.

A gigantikus mentőcsomaggal összefüggésben Magyarországon heves belpolitikai vita bonta- kozott ki. Az ellenzéki Fidesz szerint a hitelke- ret nagysága arra utal, hogy a kormány küszö- bönálló államcsődöt kívánt elkerülni. Orbán Viktor Fidesz-elnök kijelentette, hogy Magyar- ország a „világ egyik legrosszabbul kormányzott országa”, amelyet az államcsőd szélére sodort az MSZP-SZDSZ-, illetve a jelenlegi kisebbsé- gi szocialista kormány. Szégyennek nevezte, hogy saját kormánya helyett a nemzetközi pénz- töke védte meg az országot az államcsődtől. A Fidesz arra is rámutatott, hogy a kölcsön igény- bevétele 2010 márciusáig, tehát éppen a követ- kező parlamenti választások időpontjáig lehet- séges, a visszafizetés viszont ezután válik ese-

dékessé, tehát esetleges kormányváltás után az új kormány fogja terhelni.

Az ellenzéki pártok követelték, hogy a kor- mány adjon tájékoztatást a hitelcsomag tartal- máról és feltételeiről. A kabinet ugyanis a hitel- felvételt „színfalak mögött”, a parlament meg- kerülésével intézte, s az ellenzék gyanítja sze- rint továbbra is titkolózik a feltételekről. Uk- rajnában például törvényt fogadtak el az IMF által kért válságkezelő intézkedésekről, miköz- ben a magyar kormány csak utólag tájékoztatta az Országgyűlést és a közvéleményt az ország és a következő nemzedékek életét nagymérték- ben befolyásoló hitelfelvételről. Gyurcsány Fe- renc miniszterelnök a magyar pénzügyi rend- szer, a forint elleni spekulációs támadással in- dokolta a hitelfelvételt, és azt bizonygatta, hogy a mentőcsomag révén Magyarország rendkívü- li mértékben felvértezte magát az ilyen külső támadásokkal szemben.

Simor András, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) elnöke a 2001-2006 közötti években ki- alakult makrogazdasági egyensúlytalansággal, az államadósság megnövekedésével, a fizetési mér- leg hiányának felduzzasztásával és a háztartá- sok devizahitel-felvételével magyarázta, hogy Magyarországot kelet-európaiban érintette a válság, mint a többi kelet-európai országot.

A jegybank váratlanul nagymértékben, 8,5-ről 11,5 százalékra emelte az alapkamatot a forint elleni spekulációs támadás miatt. Szakértők rá- mutattak, hogy Európában válság idején általá- ban lejjebb szokták vinni a kamatokat, hogy aki hitelképes, kaphasson hitelt, de Magyarország most olyan kényszerhelyzetbe került, amikor nem tehetett mást.

Matolcsy György, az Orbán-kormány egyko- ri gazdasági minisztere viszont úgy vélte, hogy az országban harmadik éve gazdasági válság van, mely 2006-ban egyensúlyi válsággal kezdődött, növekedési, felzárkózási és szociális válsággal folytatódott, majd idén össze előállt az állam- csőd veszélye. Szerinte a válságot a 2002 utáni MSZP-SZDSZ- kormányok gazdaságpolitikájá- nak súlyos hibái idézték elő.

A vita főleg a hitelszerződés feltételei körül forog: a kormány azt állítja, és ezt Dominique Strauss-Kahn IMF-főigazgató is megerősítette, hogy a kormány nyilvánosságra hozott szándék- levele tartalmazza a feltételeket, melyek főként a szigorú költségvetési politikára vonatkoznak, illetve bizonyos megszorításokat tartalmaznak

(a költségvetési szféra béreinek befagyasztása, a 13. havi fizetés felfüggesztése, a magasabb nyugdíjaknál a 13. havi nyugdíj elvétele). A kom- munikációs hibák fokozták a gyanút, hogy a kormány valamit eltitkol a nyilvánosság elől. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök azt mondta, hogy a feltételeket a szándéklevél tartalmazza, és ennek az IMF által történő jóváhagyása után kerül sor a hitelszerződés aláírására. A pénz- ügyminisztérium és az IMF utóbb helyesbített. Eszerint nincs és nem is lesz külön szerződés, a hitelnyújtás alapja maga a szándéklevél. Az IMF közléséből viszont kiderült, hogy létezik szak- értői jelentés is, melyet állítólag hamarosan szin- tén nyilvánosságra hoznak.

Zavart okozott az is, hogy a kormány váltig hangoztatta, a hitelt semmiképpen sem akarja felhasználni, legfeljebb korábbi, kedvezőtlenebb kamatozású kölcsönök kiváltására. Utóbb vi- szont bejelentették, hogy a 12,5 milliárd eurós IMF-hitel első részletét már le is hívták, 4,9 milliárd euró már az MNB számláján van. Csak- hogy a hitelről mindenképpen fizetni kell: ren- delkezésre állási díjat, ha nem hívják le, illetve kamatot, ha lehívják. Újabb fordulatot jelentett, amikor bejelentették, hogy a jegybank az IMF- megállapodás keretében 600 milliárd forintos pénzügyi támogatási csomagot dolgoz ki a ma- gyar bankok számára. Később közölték, hogy három pénzintézetet, az OTP-t, a CIB-bankot és a Magyar Külkereskedelmi Bankot találták alkalmasnak arra, hogy a támogatásból része- sedjen. Az előbbi kettő azóta bejelentette, hogy nincs szüksége a támogatásra, a parlament költsé- gvetési bizottsága pedig az ellenzéki képviselő- k szavazataival elutasította a bankmentő- csomagot.

A miniszterelnök nemzeti majd gazdasági csúcs összehívásával igyekezett társadalmi összefo- gást teremteni az újabb megszorítások fokozott támoga- tásával. Utóbbiak jelenleg az EU-források 3,3 százalékához jutnak hozzá, ezt 50-70 százalé- ra kellene emelni, a nagyvállalkozások esetében pedig létre kellene hozni hitelgarancia-alapot. Emellett szükség lenne a bürokrácia és az ad- minisztráció csökkentésére, a korrupció elleni fokozott harcra.

Fennáll a veszély, hogy amennyiben az érde- mi reformok továbbra is elmaradnak, a politi- kai szembenállás és a társadalmi feszültség foly- tatódik, a fogyasztás pedig stagnál, a magyar gazdaság tartós recesszióba kerül.

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

Le Monde.fr (FR)

Összesíteni az északi-sarki kutatási adatokat

Az EU szerint csak akkor kaphat a világ egy, a globális felmelegedést mutató pontos értéket, ha mindazok akik kutatási eredményekkel rendelkeznek megosztják ezeket egymással. Erre szólította fel az Északi-sarkon kutatást végző országokat Jean-Louis Borloo, Franciaország környezetvédelmi minisztere, a november 9-én Monacóban megtartott nemzetközi északi-sarki konferencián. A francia kezdeményezésre létrejött találkozóan a 27 EU-tagállamon kívül részt vett Grönland, Izland, Monaco, Norvégia valamint több nemzetközi szervezet képviselője.

A tudósok szerint a klímaváltozás egyik legjobb előrejelzője a sarkvidék, mert nagyobb ütemben melegszik mint a Föld átlaga. Erre utal a a sarkvidéki tengerek állandó jégtakarójának eltünése és a grönlandi gleccserek rohamos olvadása. A most szabaddá váló területekért, illetve az ott található energiahordozókért és hajózási útvonalakért az Északi-sarkvidék körül fekvő országok egymást túllécitálva támasztanak igényt.

PRAUDA (RU)

online since January 27th, 1999

Moszkva a világ legdrágább városa

A Mercer Human Resource vállalat felmérése alapján az életminőség szempontjából vizsgált 215 város közül Moszkva a 171. helyet foglalja el. Helyezését a személyes biztonság szintje és a népsűrűség mutatói határozták meg. Körülbelül azonos szinten van a nigériai Lagosszal és a zimbabvei Hararéval.

Míg Londonban 62, Párizsban 88 ember él egy hektárnyi területen, addig Moszkvában 120. Moszkva az ország területének 0,006 százalékát foglalja el, de az ország lakosainak közel 9 százaléka él itt: ez a világon egyedülálló arány. Míg egy kievi lakosra 210 m² zöldterület jut, addig egy moszkvaira csupán 25 m². A város levegőjébe közel 6000 gyár mérgező anyagán kívül, közel 4 millió autó kipufogógáza vegyül. A legszennyezettebb városok között a 14. helyen található, Bamako és Új-Delhi társaságában.

A rohamosan fejlődő városrészekben a zöldterületek helyére épülő lakótelepekhez ma már nem terveznek játszótereket, sőt az autók parkolására is alig marad szabad terület.

A több mint 40 szempont szerint mérlegelt városok között, a vizsgálat eredményeképpen, a legjobb életminőséget Zürich, Bécs, Genf és Vancouver nyújtja. Az első 10 között 3 német város –Düsseldorf, Frankfurt és München– szerepel. Budapest nincs az első 50 között.

CATHOLIC PRESS ASSOCIATION
Of the United States and Canada (CAN)

Esztergom díszpolgárai

A város önkormányzata szeptember 25-i ülésén díszpolgárává választotta Paskai László bíborost, nyugalmazott esztergom-budapesti érseket. A díszpolgári oklevelet Meggyes Tamás polgármester adta át a bíborosnak.

Ezzel egyidőben nyújtották át a 2006-ban Orbán Viktornak odaitélt okmányt is. Orbán a kitüntetést a Mária Valéria hid újjáépítésének megvalósításáért kapta. A Fidesz elnöke a díszpolgári almanach aláírása után kijelentette, különös megtiszteltetés számára, hogy Paskai László nyugalmazott érsekkel együtt veheti át a díszoklevelet.

A bíboros ünnepi beszédében kiemelte Esztergom történelmi jelentőségét és több évszázados folyamatos fejlődését.

„Európa kultúrájának alapja az Istenkeresés, ez kíséri végig Esztergom életét is, megőrizve annak kulturális és társadalmi értékeit”-mondta Paskai bíboros beszéde zárszavaként.

REFORMA.COM (MEX)

„A fejlődő város”

Ez volt a mottója az Oktatóvárosok Nemzetközi Szövetsége (IAEC) budapesti ülésének. A települések önkormányzatainak 1990-ben létrejött szövetsége ma 323 tagváros tart nyilván, melyek rendszeres információ- és tapasztalatcserében állnak egymással.

A szövetség alapelveit, az Oktatóvárosok Nemzetközi Kartájában összegzi, mely szerint az emberen ezen városokban békés egymás mellett élésben, a különbözőségek tiszteltetben tartásával, közös aktivitással és párbeszéddel törekszenek városuk szellemi- és gazdasági életének fejlesztésére. A várost olyan közösségi térnek tekinti, mely minden részletében hat lakói életére és gondolkodására. Segítséget nyújt a társadalmi döntések előkészítésében, az oktatás-képzés szin-

vonálnak folyamatos fejlesztésében, az egyéni önmegvalósítás folyamatában.

Ezekről a témákról tanácskoztak a tagvárosok Budapestre seregtelt képviselői, polgármesterek és oktatási szakemberek a regionális konferencián, november 13-16 között.

A sajtótájékoztatón José Antonio Cabello Gil az IAEC 2010-ben Mexikóban megrendezésre kerülő világkongresszusának képviselője, nagy jelentőséget tulajdonított az európai városokkal folytatott tapasztalatcseréknek és a házigazda városban szerzett kedvező benyomásainak.

THE AGE (AUS)

Új-Zéland kormánya maori miniszterekkel

A sokpártrendszerű államban, egy közép-jobboldali kisebbségi kormányt alakít meg a frissen választott miniszterelnök John Key.

Új-Zéland lakosságának 15%-t alkotják a maorik, de az ország legszegényebb rétegéhez tartoznak. A kormányban helyet kapna egy maori ügyekkel és egy településsel és voluntarizmussal foglalkozó miniszter is.

Maorik már több ízben részt vettek az ország vezetésében, de most először lesz a kormányban maori ügyekkel foglalkozó miniszter.

A 122 tagú parlament 70 szavazatára lesz a kormányfőnek szüksége ahhoz, hogy végrehajthassa elképzeléseit.

A kis pártok vezetőivel folytatott tárgyalásán ígéretet tett az adók csökkentésére és az infrastruktúra fejlesztésére. Újságíróknak adott nyilatkozatában Key kijelentette; országa jelentős gazdasági lehetőségek előtt áll. „A gazdasági nehézségekből kivezető út a gazdaság fejlesztésén keresztül vezet.”

theguardian (GB)

Új hazát a Maldív-szigetek népének

Már beiktatása előtt magára vonja a nemzetközi sajtó figyelmét Mohamed Nasheed a Maldív-szigetek új elnöke. Az éghajlat felmelegedésének eredményeként rohamosan emelkedő tengerszint, előtéssel fenyegeti a szigetországot.

„Mi egyedül nem tudjuk megállítani az éghajlatváltozást. Mi nem akarjuk elhagyni szigetünket, de ha nem marad számunkra más hátra, inkább egy új hazát keresünk, mintsem menekülteként a világban szétszórva sátrakban tengődünk”-mondta a lapnak adott nyilatkozatában Nasheed elnök.

A világ legmélyebben fekvő országában alapítványt akar az államfő létrehozni, melynek fő forrása a nemzetközi turizmusból származó jövedelem. Ezzel akarja lehetővé tenni akkora terület megvásárlását, ahová a lakosokat ki lehet majd telepíteni. Szerinte, ideális esetben India és Sri Lanka jöhet számításba.

Az UNO-jelentések szerint a tengerszint 2100-ig 60 cm-t fog emelkedni, melynek következtében milliók válnak hajléktalanná.

A Menekültek Nemzetközi Szervezete (IOM) becslései szerint 2050-ig 200 millióra, az évszázad végéig pedig már 1 milliárdra tehető az „éghajlat miatti menekültek” száma.

el Periódico (ES)

Tequilából gyémántot

Az aszték istenek ajándéka a modern technikának. Mexikói kutatóknak sikerült nemzeti italukból a tequilából paránnyi gyémánt kristályokat előállítani. A kristályok olyan picik, hogy az ékszergyártásban nem hasznosíthatók. A magas alkoholtartalmú drágaköveket a számítógépcippekben nélkülözhetetlen szilícium helyettesítésére használják majd.

Miguel Apatiga, a Mexikói Független Nemzeti Egyetem professzorának kutatócsoportja munkájának eredménye a tequilából készíthető gyémánt. A csoport 1995 óta kísérleztetik szintetikus gyémánt előállításával. Apatiga professzor két kollegájával rájött, hogy a fehér tequila gőze, rozsdamentes acélon vékony gyémánt réteget képez. E gyémántmorzsácskák kimutatják különböző anyagok sugárzását is. A kutatók lehetőséget látnak az új gyémánt felhasználására, a különböző iparágak széles körében.

AUSZTRIAI CIVILSZERVEZETET KERESÜNK

A Magyarországi Folklor Regionális Roma Alapítvány pályázat beadását tervezi, melynek tárgya **két-két napos szakmai börze** lenne azzal a céllal, hogy az európai fiataloknak a **külföldi munkavállalás** lehetőségeit bemutassa. Ezért ebben a projektben ausztriai civil szervezetekkel szeretne együttműködni. Érdeklődők jelentkezhetnek a következő e-mail címen: becsi-naplo@aon.at

A VILÁGMÉRETŰ MONETÁRIS VÁLSÁG

Folytatás az 3. oldalról

épült, vagy az aranyra, vagy a dollárra. A dollár arany paritása a következő volt: egy uncia arany (kb. 30 gramm) egyenlő volt 35 dollárral. Tekintve, hogy csak az Egyesült Államok kötelezte el magát a dollár aranyra való átváltására (külső konvertibilitás az egyes központi/nemzeti bankok felé), a többi államoknak ezért kötelező volt nemzeti devizájukat/valutájukat egy fix dollár paritáson tartani, egy 1%-os fel- és leingadozó sávon belül. A korabeli közmondás szerint a „dollár olyan jó volt mint az arany”. Így történt aztán, hogy a *dollár* mint *nemzeti deviza/valuta nemzetközivé* vált, általános hivatkozási alappá, *világpénz* lett. A paritások fixek voltak, de kivételesen (a fizetési mérlegek strukturális egyensúlyhiánya esetében) és az IMF engedélyével, megváltoztathatták, de csak akkor, ha már csak az illető deviza/valuta leértékelése állt rendelkezésre az egyensúly megteremtésére. Konjunkturális egyensúlyhiányok miatt csak az IMF szigorú feltételekhez kötött hitelei álltak rendelkezésre, sokszor megszorító, gazdaságpolitikai intézkedések kötelező bevezetésével.

Valójában, az új nemzetközi monetáris rendszer csak 1958-tól működött teljes mechanizmusában, amikor az európai, nemzeti devizák/valuták is konvertibilisek lettek (külső konvertibilitás). Ezután, a rendszer többé-kevésbé jól működött egészen 1976-ig, és jelentősen hozzájárult a nyugati országok gazdasági fellendüléséhez, valamint az általános jólét emelkedéséhez. Lassan azonban megindult a rendszer felbomlása, szétesése az 1960-as évek vége felé, amikor az Egyesült Államok inflációja erősen megnövekedett (vietnámi háború stb.) és a devizapiacokon a dollár erős ingadozásokon ment keresztül amelyeket a központi/nemzeti bankok nem tudtak megállítani. A dollár egyre inkább leértékelődött az USA deficitese külkereskedelmi és fizetési mérlegei és más okok miatt. Mindez oda vezetett, hogy az Egyesült Államok egyoldalúan megszüntette a dollár aranyra való átváltását (külső konvertibilitás) 1971. augusztus 15-én (Nixon elnök híres bejelentése), tekintve, hogy aranykészletei erősen megcsappantak. 1973-ban az európai, központi/nemzeti bankok megtagadták a gyengülő dollár további támogatását a devizapiacokon és megszüntették nemzeti devizájuknak/valutájuknak a dollárhoz való kötését. *Ezzel megszűnt a dolláron alapuló fix árfolyam-átváltási rendszer és elkezdődött a nemzeti pénz-nemek hullámzó-ingadozó-lebegő árfolyam-átváltási rendszere, annak minden negatív hatásával a realgazdaságra.* Az 1976-ban megkötött Jamaikai Egyezménynek mindezt szentesítették, s egyben a Bretton Woods-i monetáris rendszer végét is megpecsételték. Ezek az egyezmények teljesen megtiltották, hogy egy állam nemzeti devizáját/valutáját az aranyhoz kösse. Végbement tehát az aranynak a nemzetközi fizetési forgalomból való teljes kivonása (demonetization). A nemzeti devizák/valuták ezután már csak anyagtalanított, átszellemült papír-eszközökké váltak, amelyeknek értéke csak a beléjük helyezett bizalomtól függ vagy pedig a hatósági szervek kényszerítő hatalmától, amelyek elrendelik a pénz kényszer-forgalmát. Egy ilyen pénz már alá van vetve mindenféle hivatalos és félhivatalos manipulációknak a köz- és magánszereplők által. És innentől fogva kezdődött el a nagy, állami és privát, monetáris manipulációk, csalások valamint szélhámosságok hosszú sorozata.

Rendetlenség és zűrzavar a nemzetközi pénzüpiacokon (1976-tól napjainkig)

1976-tól kezdve megszűnt a klasszikus értelemben vett nemzetközi monetáris rendszer, helyére egy kaotikus rendszertelenség lépett, minden szabályok nélkül, amelyben a nemzeti pénzteremtés és papírpénzek határtalan kibocsátása kezdődött el, minden reális, stabil, kézzelfogható alapok nélkül, állandóan változó, ingadozó átváltási folyamatok közepette. A Nemzetközi Valuta Alap megmaradt ugyan, de monetáris szerepe megszűnt, csak fizetési-mérleg zavarokkal küszködő országok hitel-megtámogatásával foglalkozott (elsősorban fejlődő országok). Időközben a nemzetközi tőkepiacok (rövid, közép és hosszú lejáratú tőkemozgások) teljesen szabaddá váltak, szemben a Bretton Woods-i egyezmény alatt még fennálló szabályokkal és korlátozásokkal. A legváltozatosabb formájú – és gyorsan terebélyesedő – tőkemozgások („forró”-, spekulatív- stb. tőkék) láttak napvilágot. A dollár mint nemzeti deviza/valuta továbbra is óriási privilégiumokat élvezett és élvez: világpénz maradt a mai napig. 2007 júliusában a világ összes központi/nemzeti bankjainak devizatartalékai 5 600 milliárd dollárra rúgtak, és ebből 64% volt dollárban, 26% euróban, 10% más devizákban (angol font sterling; svájci frank). A nemzeti dollárral mint nemzetközi világpénzzel az Egyesült Államok óriási hitel-szerzési eszközzel rendelkezik. Rajta keresztül könnyedén, fájdalommentesen tudja finanszírozni exponenciálisan növekvő költségvetési, külkereskedelmi és fizetési mérleg deficitjeit, valamint belső fogyasztását, hadikiadásait stb. 2008. október elején az Egyesült Államok összadóssága (belső és külső) 10'500 milliárd dollárra rúgott (a hazai össztermék/GDP kb. 75-80%-a!), vagyis egy amerikai lakosra 30'600 dollár esett.

A nemzeti devizáknak/valutáknak az aranytól való teljes elszakítása, az állandóan változó, lebegő-ingadozó átváltási árfolyamrendszer bevezetése, valamint az ex-nihilo (fedezet nélküli) papírpénz-kibocsátás általános elterjedése súlyos következményekkel járt, mint például:

- a forgalomban lévő papírpénztömeg exponenciális megnövekedése, amely magával hozta az államok és a vállalatok hatalmas eladósodását, valamint a legkülönbözőbb

típusú, spekulatív pénzügyi „buborékokat” (ingatlanok; részvények; technológiák stb.) és adósválságokat (dél-amerikai; ázsiai; orosz stb.);

- a fináncetőke és egy gőgös, kapzsi, felelőtlen pénzarizistokrácia hatalmának óriási megnövekedése és az egész realgazdaságra (ipar, mezőgazdaság, turizmus stb.) való rátelepedése, a pénzügyi szektor (bankok, biztosítók, tőzsdéi alku-szok/brokerek stb.) és a realgazdaság teljes szétszakadása;

- óriási inflációs nyomás a forgalomban lévő gigantikus, többnyire fedezetlen papírpénztömeg miatt, s vele együtt a nemzeti devizák/valuták vásárlóerejének zuhanása;

- bizonytalansági tényezők/mechanizmusok veszedelmes elburjánzása, mint például a deviza-, határidős, származékos termékek stb. piacaiban való pénzügyi műveletek exponenciális elterjedése; új, spekulációs, rizikók ellen védekező banki termékek bevezetése, valamint a globalizációs folyamatoknak a pénzügyi szektor által történő szinte teljes kisajátítása;

- a külkereskedelmi kapcsolatoknak (export-import stb.) krónikus bizonytalansága a valóságtól teljesen elrugaszkodott, hektikusan változó, lebegő, ingadozó átváltási árfolyamok miatt; a nominális árfolyamok által kifejezett vásárlóerő a legtöbbször fényévnyi távolságra van a valóságtól, tekintve, hogy a nominális árfolyamot a hatalmas tömegű, spekulatív, rövid lejáratú, magas kamatokat kereső, „forró” tőkemozgások (portfólió stb.) határozzák meg, nem pedig a real folyamatokon (árúk és szolgáltatások exportja/importja stb.) nyugvó pénzügyi folyamatok, mint 1976 előtt.

Néhány *statisztikai adat* jól megvilágítja ezt a kaotikus, rendszertelen, zűrzavaros és féktelen, a nyugati demokratikus civilizációt veszélyeztető monetáris és pénzügyi világot. Az Egyesült Államok központi bankja (Federal Reserve Board) által kibocsátott papírpénztömeg 12 000 milliárd dollárra rúgott 2007-ben szemben a „csak” 776 milliárddal 1971-ben (több, mint 15-szörös növekedés!). Megjegyzendő, hogy az USA hazai összterméke (Gross Domestic Product) szintén 12 000 dollár volt 2007-ben. Csak a központi, federális állam (nem számítva az egyes államokat) összadóssága (belső és külső) 10 500 milliárd dollár (2008. október elején), míg a minden államot magába foglaló (központ + egyes államok) USA-adósság kb. 48 000 milliárd dollár körül mozog, vagyis a hazai össztermék (GDP) négyszerese, ami a pénzügyi történelem eddigi legmagasabb adósságpiramisát jelenti. Miután az Egyesült Államok lemondott egy sor nagyon fontos ipari ágazatáról, így az „adósságyártás” lett a legfontosabb gazdasági tevékenysége. Külkereskedelmi mérlege (export-import) súlyosan deficitese hosszú évek óta (850 milliárd dollár 2006-ban); fizetési mérlege úgyszintén. A központi, federális állam évi költségvetése súlyosan és rendszeresen deficitese, úgy, hogy az állam naponta 2,5 milliárd dollár hitelt kénytelen felvenni államkötvények formájában (Treasury Bonds stb.), amelyeket elsősorban Kína, Japán, Oroszország, közeli-keleti olajmonarchiák és különböző ázsiai országok finanszíroznak.

Elképesztő és dermesztő számokat produkál az elszabadult és elvadult fináncpárizmus a felduzzasztott nemzetközi pénzüpiacokon is. Például, a világ összes pénzügyi aktíváit (kötvények, részvények, devizák stb.) kb. 160 000(!) milliárd dollárra becsülik, ami háromszor akkora mint a világ hazai összterméke / GDP (évente kb. 55 000 milliárd dollár). A világ pénzüpiacainak *napi* volumene 8 000 milliárd dollárra rúg kötvényekben, 3 200 milliárdra devizákban és 700 milliárdra részvényekben. Ezzel szemben, a világ összes központi/nemzeti bankjainak devizatartalékai csak 5 600 milliárd dollárt tesznek ki és az úgy nevezett szuverén-alapok (közeli-keleti olajmonarchiák; Szingapúr; Norvégia stb.) is csak kb. 3 000 milliárd körül mozognak. Az összes, nemzetközi, pénzügyi tranzakciók (értékpapírok; devizák stb.) nyolcvanszor voltak magasabbak 2006-ban mint a világ összes külkereskedelmi (export-import) tranzakciói szemben a „csak” 3,5-szörössel 1997-ben. Ez azt jelenti, hogy ez utóbbiak csak évi 4,3 napot tettek ki az egész évi összes pénzügyi tranzakciókkal szemben.

E néhány szám jól bizonyítja, hogy a mesterségesen, végtelenül és óriásira felduzzasztott hitel- és adósságtömeg (államok; régiók; vállalatok; egyének stb.) – amelyet a központi/nemzeti bankok exponenciálisan történő, ex-nihilo pénzteremtése és pénzkibocsátása tett lehetővé -, a jelenlegi nemzetközi monetáris rendszer (jobbán mondva: rendszertelenség) legsebezhetőbb pontja, s amelynek előbb-utóbb, logikusan és törvényszerűen, össze kellett omlania. S az is világos, hogy e válság és összeomlás legnagyobb felelősei és bűnősei a központi/nemzeti bankok, élükön az Egyesült Államokkal, amelyek felelőtlen, hanyag, tömeges, ex-nihilo (fedezetlen) pénzteremtésükkel/ pénz-kibocsátásukkal egyszerűen *pénzhamisítók*ká váltak.

A jelenlegi pénzügyi és monetáris válság gyökerei tulajdonképpen 2003 júniusához vezethetők vissza, amikor az Egyesült Államok központi bankja (Federal Reserve Board) hihetetlenül alacsony szintre, 1%-ra vitte le a központi dollár-kamatlábát, amelyet aztán hosszú ideig ezen a szinten tartott, jelentősen alacsonyabban, mint az akkori, jóval magasabb, amerikai infláció. Ez az örülden hanyag, felelőtlen monetáris politika, amely egyenlő volt az ingyenes pénzosztással, egy óriási tömegű többlet-likviditást vont maga után, amely fokozatosan megfertőzte az összes vagyoni aktívákat (ingatlanok, részvények, kötvények stb.), először az Egyesült Államokban, majd a többi kontinensen, s pusztító erejű, pénzügyi „buborékot” indított el.

UNGER LÁSZLÓ közgazdász (Genf)

KEZÜNKBEN A FÖLD JÖVŐJE

A Bécsi Naplónak az osztrák rádiót idéző híre, mely szerint "bolygónk képtelen az újratermelésre" (2008/5. sz.) hibás is és káros is, mert egyrészt letargiát és reménytelenséget szül, másrészt maga az állítás sem igaz. Nem a pesszimizmust keltő ilyen állításokra van szükség, hanem arra, hogy jól megért-sük a föld nyersanyagkészletének kimerülésének következményeit és megoldásokat keressünk.

Az ember életét, fejlődését a természet irányította sokezer éven át. Az ember ugyan felfedezte a tüzet, de abban csak fát égetett, felfedezte a kereket és az állatokkal való vontatást; mind az állati energia, mind a fa megújuló energiaforrások voltak. Az ember jelenléte a földön akkor kezdte felbillenteni a természet egyensúlyát, amikor a gőzgép elterjedésével megkezdődött a kimeríthető energiaforrások (a szén, majd később az olaj, földgáz és uránium) felhasználása. Mindez a 19. század 2. felében a gyár- iparral vette kezdetét és századunk végére elfogy- nak ezek a nyersanyagok. Persze tévedés lenne azt hinni, hogy ha az ember kimeríti a föld gyomrában lelhető nyersanyagkészleteket, akkor ezzel a Földet veszélyezteti. Erre nem képes, de arra igen, hogy le- rombolja a saját civilizációját.

Bolygónkon az életet a növény- és állatvilág (egy- szerűség kedvéért az állatvilágba sorolom az embert is) jelenlétének egyensúlya biztosítja. Az állatok le- heletükkel széndioxidot termelnek, míg a növények kiszűrik azt a levegőből, a talajból vizet szívnak fel hozzá, majd abból a napfény adta energiával és a klorofill katalizátorral, (mely a fotonokat elektro- nokká alakítja át) szénhidrátokat, cellulózt és glu- kózt, tehát az állatvilág számára ételmet termelnek. Az állat megesi majd elégeti a növényi táplálékot, energiát nyer abból, míg az égéstermékét, a szendi- oxidot kileheli. A növény- és állatvilág egyensúlya évmilliók óta 280 ppm (parts per million) körül tar- totta az atmoszféra széndioxid tartalmát, és ez a kon- centráció az elmúlt egymillió évben 278 és 285 kö- zött ingadozott (vulkán kitörésekkor elérte a 285-öt), tehát lényegében nem változott, soha nem érte el a mai 380 ppm-et. Ez az egymillió éven át tartó legmagasabb koncentráció mára évi 3.5%-al emel- kedik, s 2100-re meghaladja az 500 ppm-et.

A fő éghajlata szempontjából az atmoszféra szén- dioxid tartalma olyan szerepet tölt be, mint szá- munkra a télikabát, mely nem engedi, hogy a test melege távozzon. Ugyanígy a széndioxid sem enge- di, hogy a földre érkező napfény bizonyos hányada visszaverődjön a világűrbe. Ezért, – ugyanúgy, mint az ember, ha két télikabátot vesz fel – a Föld is túl- melegszik, ha megnó a levegő széndioxid tartalma. Így, ha az emberiség beállítottsága nem változik és tovább égetjük a kimeríthető anyagokat, úgy 2100- ra elolvadnak a föld hőmérsékletét szabályozó jég- hegvek, a tengerek előntik a szárazföld 20 százalé- kát (!), a megmaradt szárazföld nagy része elsvita-

gosodik, vagyis bekövetkezik a tragédia.

A jelenleg végbemenő folyamatnak több össze- vője van. Egyik a népesség szaporodása és az élet- színvonal emelkedése. Nagypám születésétől a mai napig az emberiség létszáma megnégyesződött, míg életformájának változása több mint tízszeresé- re emelte az energiafogyasztás (kényelme, mobili- tása, nyersanyagjainak és élelmiszereinek nagy tá- volságokra való szállítása, termőföldjeinek gépi művelése, műtrágyázása stb. miatt). Ez a mennyiség ma 450 Q (Q = 1015 btu) amiből jelenleg Egyesült Államok 100 Q-t fogyaszt el.

A széldioxid-kibocsájtást tovább növelte a növény- világ mennyiségének csökkenése. Ez történt egy- részt azért, mert városaink és útjaink építésével ki- irtottuk erdeink egy részét, majd az utóbbi években az is, hogy a korábban élelmézést szolgáló mezőgaz- dasági termékeket (kukorica, szója, bab, cukornád, stb.) elkezdünk üzemanyag gyártására is felhasznál- ni. Ugyanígy növelte az energiafogyasztást az is, hogy a főleg növényevő emberiség részben húsevő- vé vált. Ezzel azért növeltük az energiafogyasztást, mert ahhoz, hogy egy kalóriát hús formájában fo- gyasszunk el hétszer(!) annyi energia szükséges, mintha ugyanazt a kalóriát növényi eledelből meri- tenénk.

A túlnépesedés mellett (évente 2.5 százalékos nő- vekedés) és az életforma-változás mellett az embe- riség haladásának útján további csapdákat jelent nem csak az energiaforrások, de a többi nyersanyag kimerülése is és persze az egyre terjedő és egyre ve- szélyesebb atomfegyverek jelenléte. Ezért ahhoz, hogy elkerüljük a dinoszauruszok sorsát, át kell tér- nünk a kimeríthetetlen vagy újra felhasználható nyersanyagforrások használatára. Ellenkező eset- ben, századunk végéig kimerülnek a termőföldek, nem csak a vas és egyéb ércék, az olaj, földgáz, és szén, de az uranium 235 készlet is elfogy. A breeder reakt- orok esetében ugyan nem fogy el a nyersanyag (plutó- nium 239), de mivel az minden további koncentráls nélkül bombaként is felhasználható, elképzelhetetlen, hogy utóbbival egyetértene a társadalom.

A nyersanyagok kimerülése sokak agyában iga- zolja az energiaháborúkat, tehát a maradék forrá- soknak fegyverrel való megszerzését is. Ezért a nap- energiára és hidrogénre alapozott kimeríthetetlen és a szennyeződéstől mentes jövő szempontjából fontos a lefegyverkezés is, nem csak azért, mert az energiaháborúk könnyen eredményezhetnek atom- telet hozó nukleáris háborúkat, de azért is, mert a fegyverkezés elvonja az átálláshoz szükséges anya- giakat is. (Jelenleg a világ össztermelése 50 billió \$, az Amerikai GDP 15 billió \$, az évi állami költségve- tés 3 billió, amiből közel 1 billió a hadikiadás).

Ez idáig a földlakók úgy viselkedtek, mint va- mikor a Titanic utasai. Közöttük is akadt, aki úgy gon- dolta, hogy nem jéghegy közeledik, hanem a kőd sú-

rúsodik, tehát nincs valódi veszély. Mások azon a vé- leményen voltak, hogy a hajó sorsán aggódni nem az ő dolguk, elvégre ott a kapitány, ő majd elirányít- ja a hajót úgy, ahogy kell. Ők csak kártyáztak, tán- coltak, politizáltak. Közben az első osztály előrelá- több utasai már élesítették a késeiket, hogy amikor bekövetkezik a tragédia, a többiek elől megszerez- zék a konyhában maradt vizet és ételmet. Sajnos a Titanicon nem akadtak olyanok, akik a megoldást (a lék betömését) látták volna feladatuknak.

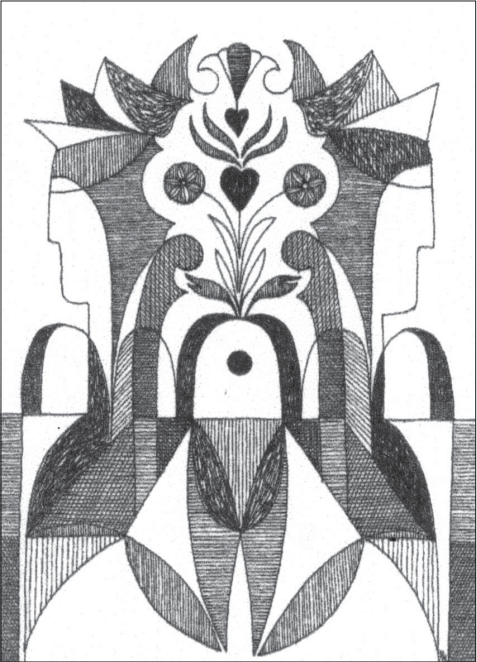
A föld hajója azért nincs veszélyben, el fogja elke- rülni a fent felsorolt csapdákat, mert most vannak, akik átvezetik majd az emberiséget történetének ezen a szakaszán, az önmaga által elhelyezett csapdák és útszéli aknák között. Más szóval van megoldás!

A nyersanyagforrások kimerülése megoldható készleteink újra felhasználásával, a víz- és élelmisz- erellátás is megoldható, ha megállítjuk a túlnépesedést és a növényi és állati élelmiszerek termelésére job- ban kihasználjuk a tengerek hatalmas kapacitását. A kimeríthetetlen energiaforrásokra való áttérés is megoldható. A föld geotermális hőkészlete ugyan- úgy kimeríthetetlen, mint azon energia amit a Hold- tól kapunk apály-dagály formájában. Persze a föld forgásából következő tengeráramlatokból szárm- azó energiakészlete is kimeríthetetlen, de a legna- gyobb energiaforrásunk mégis a Nap, amely egy óra alatt biztosítja az emberiség teljes évi energiaszük- ségletét. A felsorolt energiaforrások mindegyike ki- meríthetetlen, tiszta és ingyenes. Ami pedig a leg- fontosabb, a Titanic utasai nem tudták, miként le- het betönni süllyedő hajójukon a léket, mi tudjuk, miként kell az emberiség hajóját átvezetni a békés és energiagondoktól független jövőbe, tudjuk, hogy már létezik kimeríthetetlen energiagazdaság techno- lógiája, már tudjuk a napfényt hidrogén formájában raktározni, majd villanyáram- és közlekedési üze- manyagként felhasználni.

Példaként említem, hogy a Szahara területének há- rom százalékán összegyűjtött napenergiával ellátha- tjuk az egész földet, s persze ugyanígy összegyűjtethő a napenergia a világ bármely más területén is (bele- értve Magyarországot). E mellett az alábbi könyv- ben ismertetett találmányom révén a napenergia éj- jele vagy borús időre is raktározhatóvá vált.

Például Szeged környékén ca. 1.500 KW/h nap- energia érkezik évente minden négyzetméternyi te- rületre. Ez ugyan csak fele annak ami a Szaharába érkezik, viszont az üzemanyagként való szállítása ol- csóbb mintha a Szaharából, vagy az Egyenlítőn úszó mesterséges szigetekről kellene azt szállítani a fel- használokhoz.

Az említett könyvben ismertetett, 1.000 MW- os erőmű annyi széndioxidot takarít meg, mint amennyit 10.000 hold esőerdő távolít el a levegő- ből. Ezért a napenergiával működtetett hidrogén erőművek hatása olyan, mintha erdőket telepítünk,

Faragott szék

és közben nem csökkentjük a termőföldek területét. Így a szoláris-hidrogén erőművek helyrebillentik a növény- és állatvilág arányának felbillent egyensú- lyát.

Épületeinket befedhetjük napenergia-gyűjtő leme- zekkel s így nem csak energiafüggetlenné tehetjük házainkat, de egyben villanymotoros gépkocsiaink elemeit is feltölthetjük. Ez esetben nem kell egy fil- lért sem költenünk üzemanyagra, vagy villanyra. Ami pedig a legfontosabb, a maradék energiaforrá- sok utáni versengés kikapcsolásával elkerüljük a fe- nyegető nukleáris energiaháborúkat. Az emberiség hadi kiadásainak néhány százaléka elég arra, hogy a század végére teljesen áttálljunk a tiszta, ingyenes és kimeríthetetlen energiagazdaságra.

Ehhez csak az kell, hogy legyőzzük a globális olaj- és hadipari maffiákat. Amikor pedig beindul az átál- lás folyamata, az új infrastruktúrák létrehozása több munkaalkalmat teremt majd, mint a Marshall- terv. Ez pedig az emberiség történetében példátlan gaz- dasági fellendülést eredményez majd.

Végezetül Magyarországnak is hasznára válna a napenergiára alapozott hidrogén energia-gazda- ságnak, – ennek a magyar találmánynak – kidolgo- zása és forgalmaztatása. Nem engedhetjük meg, hogy megismétlődjön a múlt, amikor Szilárd Leó atomenergia vagy Neumann János számítógép ta- lálmánya külföldön teremtett munkaalkalmakat. A szükséges elemek tömeggyártásával álljunk az új energiatechnológia kidolgozásának élére, Kalifor- nia helyett Magyarországon hozzuk létre a 21. szá- zad új, az energiaellátást kimeríthetatlenné tevő “Szilikon völgyet”.

LIPTAK BÉLA

Bécs, 1683

Az oszmán birodalom a XVI–XVII. század folyamán nemcsak Magyarországot tekintette hódításai cél- pontjának, hanem a szomszédos Ausztriát is. Az osz- trák örökös tartományba irányuló rendszeres portyák mellett a török birodalom hadserege két alkalommal, így 1529-ben és 1683-ban is ostrom alá fogta magát Bécsset, és másodjára csaknem el is foglalta azt. Írá- somban e 325 évvel ezelőtt történt eseményről kívá- nok megemlékezni, melynek kimenetele nemcsak a császárváros és az osztrák örökös tartományok, ha- nem Magyarország szempontjából is sorsdöntő követ- kezményekkel járt.

1683-ban a haldokló oszmán birodalom immár utoljára kísérelte meg a város elfoglalását. A Kara Musztafa vezette, 90.000 fős török sereg július köze- pére körülzárta a gyengén megerősített fővárost, amely körül egy 23 kilométer hosszú, nagyjából a mai Gürtel vonalán húzódó ostromgyűrű épült ki. Ezzel szemben Bécsset mindössze 20–22.000 katona és pol- gári személy védte, akiket a harc nélkül visszavonu- ló, kisszámú császári sereg teljesen magukra hagyott. Az ostrommal párhuzamosan rendszeres portyák is indultak a többi osztrák tartományba, melyek rend- kívül nagy anyagi és emberi áldozatokkal jártak. A támadásoknak ugyanis csak néhány megerősített város (pl.: Klosterneuburg, Bécsújhely), illetve apát- ság (pl.: Lilienfeld, Melk) tudott ellenállni, az ember- vesztéség pedig meghaladta a 100.000 főt.

Az ostromlottakat a megújuló rohamokon és a fo- lyamatos ágyútűzön kívül a járvány is tizedelte, így a helyzet augusztus végén válságosra fordult. Ekkor már csak 6-7000 harcképes védő maradt, és vá- rosszerte megkezdődött a barikádok építése, hogy fel- készüljenek a várható utcai harcokra. A védők szá- mára az utolsó reménysugarat a lassan gyülekező fel- mentő sereg jelentette, amellyel éjszakánként, a Stephansdom tornyából fellőtt rakétákkal igyekeztek tudatni nehéz helyzetüket. Feszült várakozás után, szeptember 7-én éjjel Kahlenberg felől jelzőtűzek adták a megfáradt védők tudtára, hogy a várva várt

segítség végre megérkezett. A 65.000 fős felmentő sereget Sobieski János és Lotharingiai Károly vezet- te, de a döntő napon a lengyel uralkodó vette át a pa- rancsnokságot a többnnezetiségű hadsereg felett.

A lengyel segítségnyújtás alapját az 1683. március 31-én megkötött laxenburgi szerződés jelentette, melynek értelmében egy Krakkó vagy Bécs elleni köz- vetlen török támadás esetén a másik fél köteles a meg- támadott segítségére sietni. Ennek alapján a törökök (pl.: 1673. Chocim, 1676. Zórawen) és a tatárok (pl.: 1671. Braclaw, Kalnik, Podhajce, 1675. Lwów) elle- ni harcokban komoly érdemeket szerzett III. Sobies- ki János, lengyel király vezetésével lengyel hadsereg indult Bécs alá 1683 nyarán, de rajtuk kívül bajor és szász csapatok is érkeztek segítségül.

A hadműveletek szeptember 11-én indultak a leopoldsbergi magaslaton lévő Szent Lipót-templom elfoglalásával és a szövetséges csapatok átkelésével a Wienerwaldon. Kara Musztafa, lovassága élén szem- befordult a felmentő sereggel, míg a janicsárok ezalatt tovább folytatták az ostromot. A döntő ütközetre szept- ember 12-én, vasárnap került sor, amikor a török csa- patok már reggel 5 órakor támadást indítottak. A küz- delem délután 1 óráig eldöntetlen volt, de ekkor a jobbszárnyon felvonuló lengyel hadsereg is harcba szállt, mely a nehéz terepviszonyok miatt csak ekkor- ra érte el a csatamezőt. A lengyel nehézlövasság ro- hama a török krónikás szerint olyan volt „mintha fe- kete szurokláva folyt volna le a hegyről, hogy min- dent, ami útjába kerül agyonnyomjon” és felperzsél- jen”. A Jan Sobieski és Stanislaw Jablonowski veze- tett támadás az ellenség vonalait áttörve, eldöntötte az ütközet sorsát, két órára pedig a felmentő sereg első egységei már el is érték Bécs falait a mai Schottentor tájékán. A fordulatot látva a város védői is kitörtek a falak mögül, a két tűz közé került török pedig 10.000 halottját és teljes felszerelését hátra-

hagyva fejvesztve menekült, bár előtte még lemészá- rolták a táborukban őrzött keresztény foglyokat. A lengyel király 13-án diadalmenetben vonult be Bécs- be, ahol a győzelem tiszteletére az Ágoston-rendiek templomában Te Deumot adott.

A Habsburg uralkodó, I. Lipót 14-én érkezett vissza a városba, ahol Sobieski növekvő népszerűsége mi- att rendkívül hidegen mondott köszönetet a segítsé- gért, és igyekezett rábírní a rivalísát a hazatérésre. Elődeihez hasonlóan ő is békét kívánt kötni a török- kel, de ajánlatát Kara Musztafa szerencsére elutasí- totta, így a háború Lotharingiai Károly és Sobieski János vezetésével tovább folytatódott, 1699-ben pe- dig az oszmán birodalom másfél évszázados magyar- országi uralmának megszűnésével fejeződött be.

A török támadások maradandó nyomot hagytak a város életében, melynek emlékeivel (pl.: helynevek, köztéri szobrok, épületek, különféle kiadványok, mú- zeumi tárlatok /pl.: Hadtörténeti Múzeum, illetve Bécs Város Történeti Múzeuma/ stb.) a Bécsbe látogató tu- rista gyakran találkozhat. Az Am Hof 11. számú ház homlokzatán például még ma is látható az 1683-as ostrom idejéből fennmaradt török ágyúgolyó, de az utókor nem feledkezett meg a város védelmének egy- kori irányítóiáról sem.

Niklas van Salmnak (1459-1530), Bécs 1529-es vé- dőjének ma a Votivkirchében van a sírja. Ernst Rüdiger von Starhemberg (1639-1701) egykori pa- lotája, ahonnan 1683-ban a város védelmét irányít- totta a Minoritenplatz és a Bankgasse sarkán, sírja pedig a Schottenkirchében található, de a harcban szerzett érdemeiért többek között megkapta azt a jo- got is, hogy cimerében a Stephansdom tornyának képét használhassa.

A védelem másik kulcsemberének, Johann Andreas von Liebenberg (1627-1683) polgármesternek az egykori lakóháza ma már nincs meg, de az Am Hof és

a Tiefer Graben sarkán lévő Marklein-házon emlék- tábla utal ennek helyére.

A város egykori védőinek tiszteletére a bécsiek több szobrot is állítottak. Salm és Starhemberg már- ványszobra ma például a Rathaus előtti parkban ta- lálható, bár ezek eredetileg az 1902-ben lebontott Erzsébet-hidat díszítették. Liebenbergé a Dr. Karl Lueger-Ringen, az egyetem épületével szemben lát- ható, de az ő és Starhemberg alakja a híres zenélő óra, az Ankeruhr figurái között is feltűnik.

1683-ban szerzett érdemei alapján a Városháza előtt szintén szobrot kapott az egykori bécsújhelyi püspök, Kollonich Lipót (1631 -1707) is, aki nagy szerepet ját- szott a védelemhez szükséges anyagiak előteremtésé- ben, a harcok alatt pedig a kórházakat felügyelte, és többek között 600 bécsi árvagyerekről is gondosko- dott. Tevékenysége miatt a török fővezér, Kara Musztafa megígérte, hogy személyesen veszi fejét, de erre a város felmentése miatt már nem kerülhetett sor.

Az 1683-as ostrom az egyik legnagyobb jelentősé- gel bíró építészeti emléke az osztrák főváros északi szélén, a 483 méter magasan található kahlenbergi Szent József-plébániatemplom, az ostrom alatt elpusz- tult, de utána barokk stílusban újjáépítették. A hozzá tartozó Sobieski-kápolna 1930-ban épült; hozzá ké- sőbb emlékmúzeumot rendeztek be. Ezen intézmé- nyek őrzik annak az emléket, hogy 1683. szeptem- ber 12-én a III. Sobieski János, lengyel király innen indította meg azt a lovasrohamot, mely a város körü- li török ostromgyűrűt szétzúzva végleg elhárította a Bécsset fenyegető veszedelmet.

A Szent József-templom mára a Bécsben élő lengye- lek egyik vallási centrumává vált, amit a híres lengyel- országi zárándokhelyről, Czestochowából származó “Fekete Madonna” kép is jól mutat. A Sobieski-kápol- na, ahol később egy kis múzeumot is berendeztek. Ezt a helyet a Bécsbe látogató lengyelek előszeretettel keresik fel, mint többek között még II. János Pál pápa is ausztriai útja alkalmával.

VESZTRÓCZY ZSOLT

NAPI MEGALÁZTATÁSOK

A magyar gazdasági és politikai válság közepette különösen veszélyes az átöröklött hatalmi dölýf és a posztmonarchiás területeken annyit gúnyolt slamperei elegye. Mintha hivatalosan meghirdetett célját vétené minden. A lépten-nyomon tapasztalható irányítévesztést és a jogelvek erőszakos semmibevételét egy, a szociálpolitikából vett példa illusztrálja.

Az olajárak eszabadulását a gáz drágulása követte, ami súlyos tehértétel ott, ahol a hetvenes évek diktatórikus ostobasága gázfűtésre sarkallt. Miközben világszerte keresték a szénhidrogének kiváltásának módját, a magyar vezetés az olcsó szovjet szállításokra hagyatkozott, és noha időközben kiderült, hogy melléfogott, demokratikusan megválasztott utódai sem sokat törték fejüket az elhibázott stratégia javításán. Ekkora költségnövekedést azonban tartalékokban bővelkedő társadalom sem könnyen gazdálkodhat ki, hát még a mozgósítható vagyon nélkül szűkölködő!

A politikai helyzet bizonytalansága nemrég arra bírta a magyar kormányt, hogy 289/2007. számú rendeletében kíséreljen meg enyhíteni a nyomorúságon. A lakossági vezetékes gázfogyasztóknak, illetve a távfűtésben részesülő szociálisan rászorultaknak bonyolult számítási rendszer alapján minimális – egy-két ezer forintos – jóváírást ígért. Miután azonban az ország lakosságának jelentős hányada gázfogyasztó és egyszersmind szegény, e csekély támogatás is meghaladja a büdzsé erejét. Azonmód gondolkodni kezdtek tehát a „nagylelkű adomány” suba alatti visszavételén.

Az, hogy miért szorulnak ennyien megalázó segélyekre, éppoly kevésbé foglalkoztatja a döntéshozókat, mint a kiút keresése. Inkább az ellenőrzésen szigorítanának, feladatul szabva a Magyar Államkincstárnak, hogy vizsgálja meg a kérvényezők rászorultságát, mert talán említeni is fölösleges, hogy kérvényezni kell, amitől éppen a legszegényebbek, az írni-olvasni alig tudók szorulnak ki a támogatandók közül. A Magyar Államkincstár azonban nincs felkészül-

ve ilyesmire, a munka jellege és a kérvényezők tömege meghaladja a szervezet kapacitását. Fejlesztésre szorul, azaz sok milliót költenek el néhány millió megtakarításának reményében.

A fűtési szezon nyitányaként általános ellenőrzés kezdődik. Ezreknek küldenek úgynevezett adategyeztetési eljárásra felszólító levelet. A kérelmezőtől, valamint háztartása tagjaitól különféle hatósági dokumentumokat és részletes jövedelmi igazolást követelnek. Az efféle „kemény adatok” zöme vagy eleve nem tartozik a támogatás feltételei közé (mint például a vagyonynyilatkozat), vagy hozzáférhető lenne a hivatalnak is (mint például a címbejelentés), be-kérésükkel azonban ráíjeszthetnek a delikvensre, aki a vizsgálat komolysága és a tárgyat képező támogatás csekélysége közti ellentét láttán esetleg meghátrál. És ha idejekorán nem kap észbe, az együttműködési készség hiánya, illetve késedelem címén máris megfenyegetik a támogatási körből való kizárással, továbbá súlyos pénzbüntetéssel – mindannyiszor hozzátéve: nem kötelező a válaszadás, amennyiben lemond a további segélyezésről.

Az igazolásokat egyetlen postai borítékban kéri (amit már az adatvédelmi biztos is aggályosnak minősített), és magától értetődően elkeverik. Így azután olyan határozatok születnek, melyekben a támogatás megszüntetéséről rendelkeznek. Ha az ügyfél tizenöt napon belül fellebbez – saját ügyintézési idejének negyedét sem engedélyezi számára az önmagával sokkal elnézőbb kincstár – , újabb fél esztendő multán kiderülhet, hogy mégiscsak teljesítette a rá rótt kötelezettségeket és továbbra is jogosult a támogatásra éppen úgy, mint a következő ellenőrzésre. Újfent beküldheti önmaga és családja összes fontos adatát – lassan többet költve bélyegre, mint amekkora jóváírásra számíthat.

A kormányzat tehát úgy segélyezne, hogy lehetőleg ne kerüljön semmibe. Mindent megtesz az érdekeltnek elriasztására, haszontalanságokat követel tőlük, megalázza őket.

SNEÉ PÉTER

Gál Kinga az év EP polgárjogi képviselője

(Gondola, 2008.10.08.) Gál Kinga néppárti -fideszes - európai parlamenti (EP-) képviselő kapta az év EP-képviselője kitüntető címet igazságügyi és polgári szabadságjogi kategóriában a The Parliament Magazine szerdán este Brüsszelben tartott díjkiosztó ünnepségén. Az Európai Parlament tevékenységével és általában európai ügyekkel foglalkozó szaklap immár negyedik éve osztja ki az év képviselője címet a kiemelkedőnek tartott egyéni teljesítményekért, több témakategóriában. Az igazságügy és polgári szabadságjogok területén idén a magyar Gál Kingára esett a választás. A méltatás kiemeli, hogy a díjazott a közép-európai kisebbségi politika, kisebbségi jogalkotás szakértője. A Határon Túli Magyarok Hivatalának volt elnökhelyettese 2004 óta EP-képviselő, a polgári szabadságjogi, igazságügyi és belügyi kérdések bizottságának alelnöke, az emberi jogi albizottság tagja. Két évvel ezelőtt jelentést készített az EU alapjogi ügynökségéről.

A díjért folyó versenyben a mezőgazdasági politika kategóriában is volt magyar politikus a háromfősre szűkített jelöltlistán, Tabajdi Csabának, az MSZP EP-delegációvezetőjének a személyében.

KIOSZTOTTÁK AZ IDEI BETHLEN-DÍJAKAT

A Bethlen Gábor Alapítvány Kuratóriuma 2008. december 5-én

az Eötvös Loránd Tudományegyetem Jogi Kari Dísztermében adta át az idei Behtlen-díjakat.

Kitüntettek:

Bethlen Gábor-díjasok:

DR. ERDÉLYI GÉZA felvidéki református püspök, akit püspöktársa Tőkés László méltatott; RÓZSÁS JÁNOS író, méltatta Vasy Géza, a Magyar Írószövetség elnöke.

Bárton Áron-emlékérmet kapott:

Dr. BÁBEL BALÁZS kalocsai érsek, laudálta Lezsák Sándor országgyűlési képviselő; KISS JÓZSEF a marosvásárhelyi Bolyai Farkas Líceum ny. természetrajztanára, laudációját tartotta Dr. Németh Ágnes vegyész;

SZENTE IMRE Svédországban élő író, költő, műfordító, laudátora Gyurácz Ferenc, a Magyar Nyugat Könyvkiadó vezetője.

Tamási Áron-díjas lett:

Dr. SIPOS LAJOS irodalomtörténész, dicséretben részesítette Dr. Márkus Béla irodalom törté-nész, egyetemi tanár.

Teleki Pál-érdemérem kitüntettettti:

ILLYÉS MÁRIA művészettörténész, az Alapítvány kurátora. MAKOVECZ IMRE építész, DR. PAPP LAJOS szívgyógyász, TELEKI JÚLIA délvidéki képviselő és író, DR. VEKERDI LÁSZLÓ tudománytörténész, az Alapítvány alapító kurátora.

Magyar–román vegyes vállalatok

(Transindex) Eugen Ciorici, a román Pénzügyigazgatási Nemzeti Ügynökség (ANF) alelnöke kijelentette: a kapcsolatok erősítését a két ország uniós tagsága mellett a magyar és a román gazdaság együttműködésének fejlődése is indokolja.

Közlése szerint Romániában már 7300, míg Magyarországon 6000 vegyes vállalat működik a két ország vállalkozásainak befektetése révén. Ezzel szemben 5000 bejegyzett osztrák cég van az országban.

A magyar befektetői tőke értéke Romániában meghaladja a 330 millió eurót, s ezzel Magyarország a 14. helyen áll a külföldi beruházók rangsorában. A magyar érdekeltségű cégek a román exportból 5 százalékkal, míg az importból 7 százalékkal részesednek.

Eugen Ciorici tájékoztatása szerint a román beruházók eddig 50 millió eurót fektettek be Magyarországon.

-

NOVEMBER 14-ÉN az ALEXANDRA KÖNYVHÁLÓZAT egyik áruházában került sor a *Hungaricum III.* bemutatójára. Ez az album-sorozat a határokon túl élő magyar írók, művészek és tudósok munkásságát mutatja be, Kaiser Ottó fényképeivel. A sorozat harmadik kötetének megjelenését Sárközi Mátyás, Angliában élő (és egyik korábbi kötetben szereplő) író vezette be.

Az Óperenciás tenger nem mese, hanem valóság!

Aligha van magyar, aki ne halotta volna, hogy “hol volt, hol nem volt, még az Óperenciás tengeren is túl...” Egyik legismertebb honfoglalás kori kincsünk, csak ma már a jelentését nem tudjuk, pedig eléggé pontos adatok állnak rendelkezésünkre.

56-os magyarként földrajz-, testnevelő tanár lettem Burgenlandban. A nyugati magyarsággal kapcsolatos kutatásaim (disszertáció, könyvek) alapján az alábbiakat from le az Óperenciás tengerről.

900 után, amikor a honfoglaló magyarok a Dunántúlt is elfoglalták, nem jó szemmel nézték azt a bajorok. 907-ben a Dunán hajóhaddal, a két partján pedig nagy hadsereggel indultak ellenünk, hogy elkerge-sse-nek bennünket. Árpádék eléjük mentek és a mai Pozsony városánál csaptak össze velük. A csata kimenetele létkérdésünk volt. Háromnapos ütközet után két vállra fektettük, vagyis csaknem teljesen megsemmisítettük őket. Akik meg életben maradtak, azokat mi kergettük el, nem ők minket. Majdnem Linz városig kergettük őket, de amikor az Enns folyón is átmene-kültek, nem mentünk tovább utánuk, mert ott már vége volt a “Hunalant”-nak, ahogyan németül az Avar Birodalmat nevezték.

Az Enns folyó 568 óta az avarok, 670 óta pedig a későavar-előmagyar onogurok határfolyója volt, akik az avarok határvédői voltak. Ők lehetnek a székelyek elődei. Róluk kaptuk a nyugati népeknél elterjedt Unger, Hunger, Ungar, Uher népvnevünket. E helynevek most is ott vannak az Enns körül, a Keleti -Alpok és a Nyugati -Kárpátok hágóinál, ami az onogurok ott-létét és ór voltát tanúsítja.

Európa-érmet kapott a Bécsi Napló főszerkesztője

(www.preshaz.eu/Eropa.htm) „Miért nem nyitottunk cukrászdát Bécsben?” címmel rendezett konferenciát a Szabadelvű Média-műhely (SZEMM) a Pest hotelben november 8-án. Ezen a tanácskozáson adták át a polgári újságírókat kerekén tizedik alkalommal díjazó Európa-érmet.

Az idén a Bécsi Napló főszerkesztője, Deák Ernő vehette át a kitüntetést.

Az 1956-ban Ausztriába emigrált magyar újságíró, Deák Ernő a konferencia vezető elő-adójaként a bécsi magyar vendégforgalmi vállalkozások sorsát elemezte. Mint taglalta: a magyar vendéglők csak akkor tudtak és tudnak üzletképesek maradni, ha elsősorban osztrák törzsközönségre alapoznak.

Fricz Tamás Európa-érmes közíró az Unióban eltöltött négy és fél évünket elemezve fáj-lalta, hogy a 2006. októberi rendőri randalírozás után Európa nem védte meg a két év-százados szabadságértékeket, ehelyett Magya-

Sok közünk lehetett az avarokhoz meg az onogurok-hoz, mert Árpád magyarjai is itt álltak meg és 70 évig őrizték az Ennsnél húzódó határunkat. Legnyugatibb Árpádkori helynevünk az Ennsnél Som (Samagdorf).

A mesében rejlő valóság, hogy az Enns együttvéve kb. 400 évig volt a határunk.

Az Enns folyó felső folyását, németül úgy hívják, hogy Oberenns, ahonnan torzitással az Óperenciás Tengerünk származhat. Más elképzelések szerint az Österreich Ob der Ennsből ered. Az Oberenns mesebelisége, titokzatossága meg onnan eredhet, hogy területén korábban a hegyek által behatárolt „tenger” volt, amelynek vize áttörte az Északi Mésző Alpokot, és így az Enns folyóvá változott. A víz az áttörésnél ma is zúgva, zuhogva ömlik át, amiről az áttörés a *Gesäuse* (Zúgó) elnevezést kapta.

A Gesäuse áttörés 14 km hosszú keskeny szurdok, amelyiken keresztül a magyarok lovaikkal nem tudtak bejutni a „tenger” területére. De ha mégis bejutot-tak, nem tudtak tovább menni, mert az egykori „ten-ger” mocsaras vidék volt, partjait meredek és sziklás hegyek alkották. A meredek partokat erdőségek is bo-rították. Az erdőben pedig lóval tapodtat sem lehetett továbbjutni, ha meg leszálltak a lóról, az erdőben el-vesztek, mert nem tudtak tájékozódni.

Őseink a hegyeket kikerülve Német- Olasz- és Span-yolországban hadakoztak (70 év alatt 42 hadjárat-ban csak 2 szer kaptak ki), de az Oberennstalba a he-gyek közé, igazán nem jutottak, felderíteni nem tud-ták. Így hát nem csoda, hogy élénk fantáziájuk a titok-zatos Óperenciás tengert szülte.

DR. SOMOGYI LÁSZLÓ

Egy nyelvet beszélnek a lengyel és magyar kisebbségi cserkészek

(KMCSSZ Sajtótájékoztató) Történelmi jelentőségű találkozóra került sor a szlovákiai Paláston, ahol a len-gyel és magyar cserkészszövetségek képviselői találkoztak egymással. A két nemzetet összekötő történel-mi események mellett közös kiindulási pontot jelen-tett, hogy mind Lengyelország, mind Magyarország határain kívül jelentős számú kisebbség él, akik a cser-készetben keresztül őrzik anyanyelvüket, identitásukat, kultúrájukat. A konferencia ezeknek a hasonlóságok-nak áttekintése mellett elsősorban a különböző mód-szerek és tapasztalatok átadására, egymás megisme-résére, és a jövőbeli esetleges együttműködési lehető-ségekre helyezte a hangsúlyt.

A jelenlévő lengyelországi, litvániai, ukrainai, fehéroroszországi lengyel cserkészek, valamint a ma-gyarországi, erdélyi, felvidéki, vajdasági és külföldi magyar cserkészszövetségek a megnyitót követve be-mutatták a cserkészszövetségeikben folyó nevelőmun-

kát. Kisebb csoportokban beszélgettek a tömbben, ki-sebbségben és emigrációban élő cserkészek identitás-megőrzését szolgáló programokról, tevékenységekről beszélgettek, illetve elemezték a többségi nemzet kul-túrája és a kisebbségi cserkészet közötti felelősségvál-lalás kérdését.

A konferencia folytatásaként évente hasonló jelle-gű találkozókat terveznek, rotációs rendszerben, egy-szer a magyar, egyszer pedig a lengyel fél szervezésé-ben. Megfogalmazódtak azok a témajavaslatok is, me-lyeket a jövőben a konferenciák témájaként szeretné-nek feldolgozni. A háromnapos konferenciát nemzet-közi és magyar estek tették hangulatossá és emlékeze-tessé, amelyek során alkalma nyílt mindkét nemzet-nek arra, hogy bemutassa népi kultúráját, gasztronó-miai sajátosságait és népdalkincsét.

A házigazda szerepét a Szlovákiai Magyar Cserkész-szövetség látta el.

VISSZHANGTALAN ECHO?

Történelmünk... ahogyan ma látjuk cím-mel sikeresnek ígérkező műsor indult augusz-tus -végétől **a budapesti Echo tv-ben.** A **Szakály Sándor** vezette heti ötvenperces adás a magyar történelem vitatott, át- ill. újra-értékelt folyamatait, eseményeit hivatott fel-tárni két-két szakértő bevonásával.

Két hónap elteltével a műsort felfüggesztet-ték, amit minden közelebbi megindoklás nél-kül hoztak Szakály Sándor tudomására. Ta-

lálgatásokon kívül alig van magyarázat erre, legfeljebb az, hogy talán túlságosan akadé-mikus szinten folyt a párbeszéd, és ezért ke-vésbé kötötte le nagyobb nézőközönség fi-gyelmét. Emiatt – lehetséges – nem bizonyult kifizetődőnek az adás.

Nem tudható, de sajnálatos. **De talán talál-ható megoldás és lesz folytatás, hiszen nyomorúságosan keveset tudnak a széle-sebb néprétegek a magyar történelemről.**

CSISZÁR RITA

MAGYAR NYELV ÉS MAGYAR KÖZÖSSÉGEK BÉCSBEN

3. rész - Nyelvmegőrzés vagy nyelvcsere?

A bécsi magyarok nyelvhasználatának különböző aspektusait tárgyaló cikksorozatunk utolsó része azoknak a fő tényezőknek a számbavételére törekszik, amelyek a közösségen belül segítik, vagy éppen hátráltatják a magyar nyelv megőrzését, és így a nyelvcsere irányába hatnak. Amennyiben a nyelvcseret, mint társadalmi és nyelvi változást értelmezzük, a folyamatot kiváltó okok feltérképezése nem nélkülözheti a közösséget érő társadalmi, demográfiai, gazdasági, történeti, kulturális, jogi, politikai stb. tényezők számbavételét. Ezen objektív tényezők mellett azonban ugyanolyan fontosságot kell tulajdonítanunk a szubjektív faktoroknak is pl. milyen (erős) a közösség etnikai azonosságtudata, miként látja a többségi társadalom az adott kisebbségi csoportot stb. Mivel összetett, minden szempontot magába foglaló rendszer ismeretésére – terjedelmi korlátok miatt – itt nincsen lehetőség, a továbbiakban csak néhány fő jellemzőt szeretnék kiragadni.

Szociológiai sajátosságok

A 2001. évi népszámlálás szerint Bécsben és vonzáskörében 15.435 fő vallotta magát magyar köznyelvűnek. A másfél millió lakosú Bécsben ez a szám viszonylag alacsonynak tekinthető, különösen a százezres nagyságrendű török, szerb, horvát, stb. csoportokéhoz képest. **Kvantitatív jellemzői** mellett nagyfokú társadalmi beágyazottságának köszönhetően a bécsi magyar diaszpóra „láthatatlan etnikumnak” tekinthető. **Reprodukciós képessége és családstruktúrája** (gyakoriat az elváltak és az özvegyek alkotta egy-személyes háztartások) különösen kedvezőtlenül befolyásolja a csoport és nyelvének fennmaradását: a helyi magyarokat a viszonylag kevés gyermek mellett az előregedés jellemzi. A **vegyes házasság** Bécsben a nyelvcsere egyik meghatározó faktorának tekinthető. Az etnikai exogámia (az etnikai csoporton kívüli házasság) elsősorban az ötvenhatos menekültek egy jelentős csoportjára, míg az endogámia (az etnikai csoporton belüli házasság) az erdélyiekre jellemző. A vizsgált közösségben a magasabb **iskolai végzettséget** a nyelvmegtartás irányába ható erőként értelmezhetjük. Az adatközlők **nemének** a nyelvcsere-nyelvmegőrzés dinamikájára kifejtett hatásáról elmondható, hogy a nőknek az intergenerációs nyelvtáadásban és megőrzésben játszott, a férfiakétól eltérő szerepét nem sikerült

dokumentálni. (A kutatásban részt vevő családok esetében a vegyes házasság a kisebbségi nyelv átadásának megszakadásával járt együtt, függetlenül attól, hogy melyik házastárs képviselte a kisebbségi nyelvet.)

Eredetét tekintve a bécsi magyarság különböző időszakokban kimenekült vagy kitelepült csoportokból áll, amelyek jelentősen gyarapodtak a Kárpát-medence utódállamaiból érkezőkkel. A migrációval kapcsolatos fő jellemzőknek a nyelvcsere folyamatára kifejtett hatásáról – az egyéni biográfiák vizsgálata fényében – megállapítható, hogy a **befogadó országban eltöltött idő hossza** és a nyelvcsere folyamatának sebessége között nincsen automatikus megfelelés. A kivándorlás időpontja csak az egyén további jellemzőivel (különösen a családi kommunikáció típusa, magyar szervezeti életben való részvétel intenzitása, etnikai identitás erőssége, anyaországgal való kapcsolattartás gyakorisága) együtt fejt ki hatását. A **kivándorlás okával** kapcsolatban elmondható, hogy a hazájukat kényszerítő körülmények hatására elhagyók tudatosan igyekeznek a nyelvcseret feltartóztatni. A **kisebbségi sorsból** érkező erdélyi interjúpartnereim hatékonyabb nyelvmegőrzési stratégiákat alkalmaznak, mint az anyaországból származó migránsok.

Politikai-történeti-gazdasági tényezők

A **földrajzi közelség** és ebből adódóan az anyaországgal való kapcsolattartás lehetősége ma egyértelműen a nyelvmegőrzés irányába mutató tényezőnek tekinthető a bécsi magyar diaszpóra minden hulláma esetében. Az ún. „víkend magyarságnak” nevezett jelenség következményei közösségi szinten is a nyelvcserét lassító ellenerőnek tekinthetők, hiszen az érintettek gyakori magyarországi tartózkodásuk során minden nyelvhasználati szintéren (pl. hivatalban, postán, otthon, lakóhelyükön stb.) és minden kommunikációs partnerrel a magyar nyelvet használják.

Ugyanakkor a múlt „öröksége” máig érezteti hatását: Magyarországhoz fűződő ambivalens viszony kialakulásához – különösen az ötvenhatos interjúpartnereim egy csoportja esetében – nagyban hozzájárult a két ország eltérő társadalmi-gazdasági berendezkedése: a **fogyasztói társadalomban** és **pluralista demokráciában** élő bécsi magyarok évtizedeken át nem tudtak „fel-

nézni” anyaországukra. Ugyanakkor, az ötvenhatos magyar menekülthullám példa nélküli befogadása, az újonnan jövők támogatása sokakból máig tartó háláérzetet váltott ki „oszt-rák hazájukkal” szemben, és többeket új identitás „felvételére” ösztönzött: egyeseket ez a német nyelv előtérbe helyezésére és anyanyelvük használatának mellőzésére késztetett. (Tudomásunk van pl. olyan családokról, ahol a szülők – szerény német nyelvi kompetenciájuk ellenére – gyermekeikkel németül beszéltek, és csak este, titokban, egymás között használták anyanyelvüket.) Mindezeket a tényezőket maguk a megkérdezettek is a nyelvcsere irányába mutató erőként értékelik.

A kisebbségpolitika és a kisebbségi nyelv

Migrációs eredete miatt a bécsi magyarság kisebbséggé nyilvánítására csak 1992-ben került sor. Ennek fontossága azért is hangsúlyozandó, mert kisebbségi jogokkal Ausztriában jelenleg csak az osztrák állampolgárságú, az országban több évszázada élő, a lakosság alig több mint egy százalékát alkotó, hivatalosan őshonosként elismert, hat ún. **nép-csoport** rendelkezik. Bár az állam kevésbé közösségi, mint inkább egyéni jogokat biztosít a kisebbségi csoport tagjainak, a kisebbségként való elismertség már önmagában **növeli a közösség és nyelvének presztízsét**, amellett, hogy állami támogatás igénylésére is lehetőséget teremt. Az állami támogatások megszerzésének feltétele a kisebbségi anyanyelv ápolására tett kísérlet, illetve annak – a Kanceláriához benyújtott pályázatok útján történő – deklarálása. Mindezen tényező a kisebbségi nyelv megőrzésének lehetőségét segíti elő. Ugyanakkor, a gyakorlati megvalósítás nem minden probléma nélküli; a támogatási rendszer igénybe vétele – az előfinanszírozási rendszerhez szükséges saját erőforrások hiánya és a támogatási preferenciák gyakori változása miatt – a kisebbségi egyesületek számára gyakran áthidalhatatlan nehézségekbe ütközik.

Megoldásra vár még Bécsben a kisebbségpolitika mindenkori kulcskérdésének, az **anyanyelvi oktatásnak** a közoktatás keretein belül történő létrehozása. Ennek hiánya a nyelvcsere irányába mutató tényezőnek tekinthető.

Szubjektív tényezők

Amint azt cikksorozatunk előző részeiben

A négy asszony

olvashattuk, – megfelelően megválasztott „családi nyelvpolitika” esetén – mind a családban, mind pedig a helyi magyarság társadalmi szervezeteiben megvalósuló közösségi aktivitások a nyelvcsere ellenében kifejtett tevékenységnek tekinthetők, amelyek bizonyos fókig kompenzálják az emigráns kétnyelvűséggel járó – szükségyszerűen bekövetkező! – nyelvi jelenségeket; az anyanyelv visszaszorulását és a többségi nyelv fokozatos előtérbe kerülését. Kétnyelvű környezetben az anyanyelv megőrzése – különösen, hasonlóan magas fokú német nyelvtudás esetén – nem kis áldozatot, valamint tudatos és következetes nyelvi viselkedést igényel. Ennek a feladatnak a megvalósítása abban az esetben a leg-sikeresebb, ha a beszélő **erős etnikai identitás**-sal, hangsúlyozott magyarságtudattal rendelkezik, amelyben az anyanyelv értékékként tételeződik, és fenntartása/továbbadása az egyénben morális kötelezettségként fogalmazódik meg. Ez a **tevőleges elkötelezettség** – interjúpartnereim szerint is – feltétele a nyelvcsere feltartóztatásának. Ennek hiányában a többségi nyelv teljes környezése már a második – néhány esetben már az első! – generáció életében bekövetkezik. A további generációk esetében pedig az etnikai identitástudat már (elsősorban) nem nyelvi elemekre támaszkodik (hanem pl. folklór, ételek, viseletek stb.).

Mélyponton a magyar-szlovák viszony

Folytatás az 1. oldalról

Közben azt hirdetik, hogy a status quo nem változik, mivel a törvényekhez nem nyúltak.

Sajnos a két miniszterelnök, Gyurcsány Ferenc és Robert Fico 2008. november 15.-i komáromi találkozója sem enyhítette a feszültséget. A mintegy kétórás megbeszélés után tartott sajtótájékoztatón a két kormányfő elbeszél egymás mellett. Pontosabban R. Fico képtelen volt meghallani Gyurcsány F. érveit, aki viszont következetesen, és ott ahol szükség volt rá, önkritikával is élve reagált a szlovák kormányfő vádjaira. Határozottan elítélte a Nemzeti Őrsereg 28 tagjának felvonulását és kosszorizási aktusát a mai Szlovákia területén, Királyhelmeceen, amelyre az 1938-as Bécsi Döntés 40. évfordulója alkalmából került sor. R. Fico úgy érvelt, hogy Magyarország exportálja a náciizmust. Továbbá állandóan azt ismételtette, hogy Magyarországon a fasiszta jellegű Magyar Gárda akadálytalanul szervezheti a felvonulásait, bezzeg Szlovákia betiltotta a szélsőségesnek minősülő Szlovák Testvériség pártját. Magyarországon nincs szélsőséges párt a parlamenti padosorokban – válaszolt Gyurcsány. Az R. Fico által felnagyítva emlegetett szélsőséges szerveződéseknek pedig nincs számottevő támogatottságuk Magyarországon. Szlovákiában viszont a Szlovák Nemzeti Pártnak (SZNP) a kormányba való bevonásával kormány szintre emelték a nacionalizmust, vágott vissza Gyurcsány F. Megemlítette a SZNP elnökének, Ján Slotának, a magyarságot durván sértő és gyalázkodó több éve folytatott, sorozatos kijelentéseit, amelyek lehetetlenné tették, hogy hosszú időn át hivatalos találkozóra kerülhesen sor a két miniszterelnök között.

Gyurcsány F. továbbá bizonyítékokat kért a november 1-jén Dunaszerdahelyen tartott Slovan Bratislava – DAC Dunaszerdahely labdarúgó mérkőzésen történt, sokak szerint indokoltlan és aránytalanul brutális rendőri beavatkozásra.

A történetekhez tartozik, hogy a pozsonyi csapat, korábbi randalírozásai miatt elhíresült szurkolóit még megközelítően sem kezelték hasonló szigorral.

Ők különvonattal érkeztek Dunaszerdahelyre és rendőri kíséret mellett vonultak a mérkőzés színhelyére. A vonulás alatt petárdákat dobáltak, többek között a DAC székházára is, amely kis híján kigyuladt. A vonulás alatt, a 85 százalékban magyarok által lakott város utcáin, magyarellesnek rigmusokat skandáltak. Kedvenc jelszavuk „Üsd, üsd a magyart” (szlovákul: Bi Madara bi, bi.). Ez a szurkolóknak nem számított. Viszont az, hogy a DAC szurkolók magyar zászlót lengettek és bíztatták csapatukat már rendbontásnak minősült számukra. A parlament ezután gyorsan elfogadott egy törvényt, amely megtilja a szlovákiai hazai bajnokságokon, a szlovák nemzeti zászlón kívül, más nemzeti zászlók lobogtatását vagy kitűzését. Ugyancsak parlamenti határozat marasztalta el az MKKP képviselőit, mivel Budapesten részt vettek KMMKP üléséin.

Sokáig lehetne sorolni azokat a konkrét eseteket, amelyek a szlovák nacionalizmus megnyilvánulásaira utalnak. Ebben a helyzetben a szlovákiai magyarság képviselői kiszolgáltatott helyzetben vannak Sajnos a magyar kormánynak sincs sok mozgástere. R. Fico nyilvánosan el is mondta, hogy amíg Szlovákia prosperál, amelyet egész Európa csodálattal figyel, addig a magyar kormány mindent elrontott és maga is hiteltelenné vált. Azt is kijelentette, hogy Gyurcsány F. most azért keménykedik a dunaszerdahelyi ügy és a kisebbségi kérdés körül, hogy megpróbálja az otthoni választók bizalmát visszaszerezni. Tény az is, hogy R. Fico egy pillanatra sem nyilatkozott meg önkritikusan semmilyen felvetett probléma kapcsán. A dunaszerdahelyi rendőrráttakat indokoltan és arányosnak tartja, a kisebbségi kérdésben pedig mindennek a Magyar Koalíció Pártja és annak elnöke, Csáky Pál az oka, aki elkezdte emlegetni a benesi-dekrétumokat és az autonómiát.

Reálisn véve a magyar kormány nem rendelkezik olyan eszközökkel, amelyekkel jobb belátásra tudná bírni a szlovák kormányfőt. Rőla a még a legjobb szándékkal tett magyar gesztusok is leperegnek. Megvan a parlamenti többsége, pártja közel 50 százalékos felmél-

MAGYARHÁZ-NAP ZÜRICHBEN

A millenniumi évben, 2000 őszén a **Zürichi Magyar Egyesület** kezdeményezésére összeült egy előkészítő bizottság, amely **Magyar Ház** megvalósítását Svájcban célul tűzte ki, legyen az Zürichben, vagy máshol. Ennek a magyar háznak azt a feladatot szánjuk, hogy összetartsa a svájci magyarokat, nyújtson otthont anyanyelvi, kulturális és lelki gondozói szükségleteinkhez.

Az akkori alakuló ülés **Szenyessy Lászlót**, mint a Magyar Ház gondolatának előterjesztőjét bízta meg a koordinátori feladatokkal.

2006-ban, az 1956-os forradalom 50. évfordulójának tiszteletére bejegyzésre került a Magyarház Alapítvány, melynek alap gondolata a magyar jövőnkbe vetett bizalmunk és hitünk kifejezése, nemzeti öntudatunk erősítése és átörökítése gyermeink számára.

Az alapítvány első születésnapjára – kezdttük el tervezni egész napos rendezvényt, amellyel az együvé tartozásunkat, egymás iránti elkötelezettségünket és elzántságunkat kívánjuk kinyilvánítani.

Ennek a felderítő munkának az eredményeképpen találtuk meg a Svájcban működő magyar iskolákat, óvodákat, cserkészcsapatokat, gyermekfoglalkoztató csoportokat, művészeket, előadókat, zenészeket, ma-

rési eredményekkel, toronymagasan, tartósan vezet a népszerűségi listán. Az ellenzéki pártok a magyarokkal kapcsolatos kérdésekben mélyen hallgatnak, de valójában támogatják a tetteit. Tehát nem kell más tennie, mint ezt a kurzust folytatni, és 2010-ben biztosan újra megválasztják.

Az EU nyugati politikusai nem értik igazán az itteni problémákat. Nem is érdekli őket különösebben, pláne nem a mostani pénzügyi válság idején. Beavatkozni pedig végkép nem akarnak. Az Ausztria elleni rosszul végződött szankciózás példájából okulva, nem bocsátkozhatnak hasonló kalandba.

Ez az a helyzet, amikor a vizsály elhárításának esélyeit latolgatva, az elemző a sok negatívum ellenére

mégis megpróbál optimista jövőképet felvázolni. Sajnos most ilyenell nem tud szolgálni. A várható további negatív fejleményeket pedig inkább elhallgatja, és ezért elnézést kér.

VARGA SÁNDOR

Lapzártakor érkezett a hír, hogy Csáky Pált a szlovákiai Magyar Koalíció Pártja elnökét és alelnökét Duray Miklóst halálosan megfenyegették. Levélben éles fegyvertöltényt kaptak azzal a kíséző szöveggel, hogyha nem tűnnek el a szlovákiai politikai életből, megölik őket. A rendőrség Pozsonyban azóta őrzi az MKP székházát.

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK

Dr. Gaál Csaba

Micsoda táj! A Balaton kékjében vitorlások ringatóznak, fonnyadó fű illata száll a fák között és a távolban felsejlik a tihanyi apát-ság két tornya. A Németországban élő dr. Gaál Csaba, a Német Sebész Társaság rendes-, a Magyar Sebész Társaság tiszteletbeli tagjának akarattjai villájának a teraszán kávézunk, akit nemrég tudományos munkásságáért felvettek a Szent György Lovagrend német szekciójának a tagjai közé is. Sebészeti című könyvének hetedik kiadása okán beszélgetünk az életéről és a magyar egészségügy gondjairól.

Hivatáspolitikai közleményei mellett, a Medicina Könyvkiadónál megjelent, elsősorban orvostudományi könyvei több kiadást is megérték. Mi hajtja, ösztökéli, hogy sebészi munkája mellett még írjon is?

Mindezt csak fanatizmusból, a szakma iránti lelkesedésből lehet csinálni. A technika uralta és erősen elanyagiasodott, emberközelségből sokat veszített világunk erősen rányomta bélyegét az orvosok beállítottságára is. A betegeket többnyire nem mint individuumokat, hanem mint a foglalkozása tárgyát tekinti a legtöbb orvos. Ez a gondolkodásmód csak részben magyarázható a sokat emlegetett időhiánnyal. Főként szemléletbeli hiányosságról van szó. Mindig élményt jelentett számomra nagy sebészek előadását hallgatni, ténykedésüket megélni, velük szót váltani. Vajon így érez-e a mai fiatal orvosnemdék is?

Most jelent meg az Ambuláns sebészet című könyvének 3. bővített kiadása. Mit értünk ambuláns vagy egynapos sebészetten?

Ez a Magyarországon még gyerekcipőben járó módszer azt jelenti, hogy a beteg bizonyos műtéti beavatkozásoknál a műtét előtti és utáni éjszakát otthon tölti. A kórházi költségek lényegesen csökkennek és az orvos-beteg kapcsolat is szorosabb. Mindig ugyan az orvos foglalkozik a beteggel, ami megnyugtatóbban hat rá. A könyvem 3. kiadásában az ambuláns általános és baleseti sebészet mellett a szemészet, ortopédia, orr-fül-gégészet, urológia stb. is feldolgozásra került. Magyarországon 12 éve jelent meg először erről a témáról könyvem és 2002 óta a német egynapos sebészet mintájára rendeletet is körvonalaztak róla. Am az új “egészségügyi reformban” még csak figyelembe sem vették ezt a lehetőséget, az infrastrukturális körülményeket sem teremtették meg hozzá. Reformot elő kell készíteni, időt kell hagyni neki és főleg meg kell beszélni a szakemberekkel.

Hogyan oldotta meg a német egészségügy az egynapos sebészet kérdését?

Németországban minden olyan orvos, aki megfelel az előírt feltételeknek, szigorú tarifa szerinti működési engedélyt kaphat. Magyarországon a varázsszó a “pályázat”. A dicstelenül letűnt Horváth Ágnes egészségügyi miniszter korszakában hirtelen kiírtak egy pályázatot, és kik nyerték meg? Akik politikailag hozzájuk húzták! Pl. a budaörsi egynapos sebészeti intézmény 5000 millióra, ugyanakkor a budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyetem csak 1000 millióra kapott pénzt. A pályázat elnyerése kegy kérdése, reklamálni nem lehet. Ha tisztességes módon szabályoznák, akkor csak is szakmai alapon lehetne valakit elutasítani. Kérdés, hogy Horváth Ágnes utóda egyáltalán foglalkozik-e ezzel a kérdéssel?

Mi minden szükséges az ambuláns sebészeti rendelő megindításához?

Könyvemben szó van az alapismeretekről, a követelményrendszeréről, a gazdasági, személyi és építészeti feltételekről, aztán a különböző műtéti fajtákkal és módszerekkel is foglalkozom. Ilyen rendelő berendezése nagyon sokba kerül. Ha a jövő kiszámíthatatlan, ki mer ebbe belevágni? Könyvemet nem csak azok vásárolják, akik egynapos sebészeti rendelő megnyitását fontolgatják, hanem a kórházak ambuláns osztályán dolgozók és a körzeti orvosok is, hiszen erről az egyetemen még nem hallottak.

Milyen anyagi vonzatai vannak ilyen sikeres könyv megjelenésének?

Ha arra céloz, hogy mennyit keresek a könyveimmel, akkor csalódást kell okoznom. Magyarországon ma nem éri meg könyvet írni. Hogy minél többen megvehessék, az első négy kiadásért egyetlen fillér honoráriumot sem kértem. A mostani tiszteletdíjam alig fedezi a kiadásaimat. Manapság nincs sebészeti szak-könyv, amit egyedül ír valaki, ezért számos hazai kollégát kértem fel közreműködésre.

Több szempontból is nehéz az összedolgozás. Ezen túlmenően az idősebb kollegák nyugdíjba mentek, a fiatal tehetségeket a mai szétzilált orvostársadalomban megtalálni nehéz. Felőrlő őket a napi megélhetési küzdelem, sokan kényszerűségből külföldre távoztak. Félek, hogy ők elvesznek Magyarország számára. Annak idején nem így képzeltem el az orvosi pályámat. A sors és a politika közbeszólt, amikor 1979-ben elhagytam a hazámat.

Miért hagyta el Magyarországot?

A ferenceseknél érettségiztem Esztergomban. Csak harmadszori próbálkozásra vettek fel az orvosi egyetemre. A szombathelyi Markusovszky Kórházba kerültem. Fiatal sebészként tele voltam lelkesedéssel. A főnököm tanulmányútra egy évre Angliába küldött. Szívsebészeti központot készültünk beindítani. A visszatérésem után a kórházban főnőkváltásra került sor. Nagyon vonalas pártember lett a főnőköm, akivel minden igyekezetem ellenére képtelen voltam kijönni. Amikor ő SZTK-orvosnak osztott be, teljesen mellékvágányra kerültem. Sokáig őrlődtem, próbálkoztam máshol elhelyezkedni, hiába. 37 éves voltam, amikor egy kofferral, fogorvos feleségemmel és a kisfiammal Jugoszlávián és Ausztrián át Németországba disszidáltunk. Szinte azonnal állást kaptam az Ulm melletti Ehingen kórházában. Angliai ajánlólevelem nagy segítségemre volt. Egy év múlva megkaptam a főorvosi kinevezésemet is a klinika sebészeti osztályára.

Hol szerezte az egynapos sebészeti tapasztalatait?

Németországban a 90-es évektől mind nagyobb hangsúlyt kapott az egynapos sebészet. Egyre több jó szakember nyitott ilyen praxist. Nagy anyagi áldozatokkal sebészeti klinikát nyitottam Ehingenben. A normál szakrendelés mellett a hét bizonyos napjain csak operáltunk. Magán- és kasszabetegeket, valamint munkahelyi baleseteket is elláttunk. Keményen meg kellett dolgoznunk a felemelkedésért. Áldadón jelen kellett lennem, hiszen a betegek bennem bíztak. Ma azt kérdezem néha, honnan volt időm a klinikai munka mellett még írni is?

Soha nem bánták meg, hogy kimentek? Vagy néha szívesen visszaforgatták volna az idő kerekét?

Nagyon nehéz kérdés ez. A fiam fogorvos lett, de a feleségemnek nem volt könnyű. Nem tudom mi lett volna, ha...? Nem voltam párttag, vallásos vagyok és hajbókolni soha sem tudtam. Ezáltal nagy karrier nem várt volna rám otthon. Az biztos, hogy mindazt, amit szakmailag, irodalmilag teljesítettem, Magyarországon soha nem tudtam volna elérni. Látnom, miként őrlődnek fel a mindennapi harcokban otthoni kollégáim. Németországban nyugodt és konszolidált körülmények között, igaz, hogy rengeteg munkával és sokszor a magánéletem rovására, de azt tehettem, amit szeretek. Azáltal, hogy “kintről” írok, azt mondhatom, amit a lelkiismeretem diktál, amit jónak tartok. Én nem tolom senkinek sem a szekerét, nem vagyok senkinek sem elkötelezettje, sem kiszolgáltatottja.

Úgy tudom, hogy 1989 után majdnem visszatérték Magyarországra?

Igen. Készke lettünk volna mindent feladni Németországban. Szerettem volna minden tudásomat, tapasztalatomat átadni. Naivul még arra is gondoltam, hogy megvalósíthatom azt a tisztességes, szabályozott, etikus magatartásformát, amit külföldön tanultam. Szombathelyen megüresedett egy vezetői állás. Lementem érdeklődni. Nem mondhatom, hogy tárt karokkal fogadtak. Sokan féltek egy új embertől, aki, ki tudja milyen változásokat hoz majd. Egyik hajdani kollégám remélte, hogy ő kapja meg az állást. Közben lezajlottak a választások is: posztkommunista kormány került hatalomra és ez elgondolkodtatott. Utólag örülök, hogy be sem adtam a pályázatomat. Ismerve a mai hazai állapotokat, valószínűleg szívinfarkussal végzem. Borzasztó látni a szétrombolt magyar egészségügyet. A privatizálás haszon-szerzést jelent, de a nép egészsége nem lehet anyagi haszon prédája! Vérlázító, hogy bank-szakember többszörösét keresi az orvosi fizetésnek! Vissza kéne hozni a tapasztalt, nyelveket tudó fiatalokat és tisztességesen megfizetni őket. Megérdemelnék. Ahogy Petri Gábor kollégám írja: “Ha van a világon olyan élet-hivatás, amely egész embert követel, figyelmet, fáradtságot, küntelen éberséget, fejtevést, kételkedést és ugyanakkor sorsdöntő határozottságot, az a sebészet.”

FERENCZY KLÁRA

P. András Imre köszöntése

November 9-én megmutatkozott, mennyire tisztelik és becsülik a mindig csendes és szerény megjelenésű jezsuita atyát, szociológust, a bécsi Magyar Egyházszociológiai Intézet Igazgatóját, amikhez az alapító Morel Gyula távozása után jobbra ausztriai élete kötődik, hiszen 1962 óta áll az immár 50 évet megélt intézetnek élén.

Az ünnepelt méltatása hálaadó szentmisével kezdődött, aminek keretében Dr. Vencser László ismertette a 80 éves András Imre életútját. A bécsi magyar róm. kat. egyházközség és a Központi Szövetség az egyesületekkel karöltve díszében látta vendégül az ünnepeltet a Bécsi Magyar Otthonban.

Született 1928. október 28-án Csiktapolcán, a mai Csíkszeredában, András Gyárfás és Lajos Julianna harmadik (első) gyermekeként. 1947 júniusában a csíkszeredai Segítő Mária Római Katolikus Gimnáziumban érettségizik, júliusban Szatmárnémetiben jelentkezik a jezsuiták-nál. Szeptember 7-én átszőkik a román-magyar határon. Budapestre érkezve szeptember 8-án felvételt nyer a jezsuita rendbe. 1949. nyarán betegség miatt elhalasztják fogadalomtételét. 1950. januárjában Szegedre kerül, saját kérésére elkezd tanulmányait, de egy hónapra rá megbetegszik. Római engedéllyel is fogadalmakat tesz. Tizennégy hónapot tölt kórházban és szanatóriumban. Közben elhurcolják a szerzeteseket, nincs hová visszatérnie. Hódmezővásárhelyen idős néminél két évet tölt, közben magánúton tanul. 1953-ban Leányfalura kerül. 1954-ben a budapesti Mezőgazdasági Gépezsmérnöki Főiskolán találjuk; záróvizsgát tesz filozófiából.

1956. november 29-én, a rend döntését követően, szénásszekerben elrejtőzve átlépi az osztrák határt. Bécsbe érkezik, majd 1957. január 7-én Innsbruckban, a jezsuita kollégiumba kerül. Az egyetemen a híres Karl Rahner jezsuita teológust hallgatja, és P. Schaschingnál, a szintén komoly hírnévnek örvendő jezsuitánál felveszi a szociológiát. 1959. július 26. pap-pá szentelésének napja, Innsbruckban. Közben

ismét betegeskedik. 1960. nyarán abszolutóriummal zárja tanulmányait.

47 éve, három hónapja, 24 napja – beleszámítva a mai napot is – annak, hogy 1961. július 16-án megérkezik ide, Bécsbe. Azóta a Simmeringer Hauptstraße 175. sz. alatti a nővérek rendházában lakik, munkahelye a Magyar Egyházszociológiai Intézet, melynek 1962 nyara óta vezetője. 1961 és 1974 között a Bécsi Egyetemen szociológiai tanulmányokat folytat és doktorátust szerez. 1965. augusztus 6-án megkapja az osztrák állampolgárságot. 1976. február 2-án, Münchenben leteszi a négyes örökfogadalmat: engedelmesség, szegénység, tisztaság és hűség a pápához.

1985 óta előadásokat tart és lelkigyakorlatot vezet Magyarországon. 1992 júliusában Budapesten elkezd működését a Magyar Egyházszociológiai Intézet. 1994. április 15-én a Magyar Köztársaság Érdemrend Tiszti Keresztjével tüntetik ki. Az 1994/1995-ös tanévben Piliscsában tanít. 1996-ban a csíksomlyói Jakab Antal Tanulmányi Házban megalapítja, majd 1997 őszétől vezeti a Venczel József Főegyházmegyei Egyházszociológiai Intézetet. Szívügye a KALOT mozgalom újraindítása, annak működtetése Magyarországon és Erdélyben egyaránt.

Vágyódunk kell a bölcsesség után. El kell kezdenünk az életben annak elmélyítését. Ezen erénynek legbiztosabb kezdete, a vágyakozás legkézzelfoghatóbb jele: a tanulás, a tanulás utáni vágy. András Imre atya tanulni akart, ebben nem ismert akadályt. Még a betegségek megpróbáltatását is legyőzte. Így vált képessé arra, hogy bölcsen, okosan, körültekintően, a mások iránti szeretettel, igazi empátiával, emberi együttérzéssel adja tanácsait.

András Imre atya írásai, beszédei, találkozásai, békítő közvetítései, a KALOT-mozgalom iránti elkötelezettsége, 1983 óta a bécsi „csíksomlyói búcsú” megszervezése és oly sok más tevékenysége által itt, Ausztriában, az anyarszágon, Erdélyben és mindenhol, ahol megjelent, teleszülte a világot Istennel.

(Dr. Vencser László beszédének rövidített változata)

Művészek Bolyai zászlaja alatt

Marosvásárhelyen, ahol érthetően igen eleven a két Bolyai, a szintén tudós apa, Bolyai Farkas és kivételes képességű fia, a nem-euklidészi geometria egyik megteremtője, Bolyai János kultusza, a Bolyai Alkotótábor létrehozói és részvevői immár hét éve azon fáradoznak, hogy e kapcsolat kérdésessége fel se merüljön. Az idei október utolsó hetében ezt színvonalas bécsi tárlattal, az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének székházában rendezett vándorkiállítással is igyekeztek bizonyítani. A román kulturális minisztérium Promocult pályázatának elnyerésével lehetővé vált bemutatkozást budapesti hasonló rendezvény előzte meg, majd ugyancsak a kurátor Csegi Magdolna irányításával párizsi megmérettetés egészítette ki.

A Bolyai Alkotótábor a tudós születésének 200. évfordulója tiszteletére hozta létre az Erdélyi Magyar Tudományos Műszaki Társaság Marosvásárhelyi Fiókja, pontosabban annak elnöke, Csegi Sándor alpolgármester 2001 nyarán. Azóta minden augusztusban honi és onnan elszármazott illetve más külföldi alkotóművészek népesítik be a vásárhelyi váru dvart, az ott készült műveket tárlaton mutatják be, folyamatosan gyarapodó műgyűjteménnyel gazdagítva a várost, rangos eszmecsere-kkel, a művészek, tudományos kutatók és a művészetkedvelők élénk párbeszédével pezsdítve meg Marosvásárhely szellemi, művelődési életét. Az eddigi nyolc táborozás során több mint száz festő, grafikus, szobrász, keramikus, textilművész, médiaművész dolgozott a vásárhelyi művésztelepen, munkájuk nyomán látványosan terjeszkedik a városi szoborpark, köztérre is került már a táborból kő- meg fémkompozíció, a telep kollektója pedig immár kétszáz-nál is több műtárgyat számlál. Mindezt elemzőn átfogó, tetszetős katalógus is tanúsítja.

A 2008-as vándorkiállítás nyilván csak ízeletét tudott nyújtani az alkotótábor egészéről, a kiállítóterek megszabott korlátai se tették lehetővé nagyobb gyűjtemény közönség elé viteletét, de a tömör, ám reprezentatív válogatás jól érzékeltette a marosvásárhelyi alkotótábor sajátosságait. Bolyai János tanai, az abszolút geometria, a térelméletet megújító tételek, a vég-

telenben találkozó párhuzamosok gondolata és képzőművészek fantáziáját is megmozgatta és a legkülönbözőbb műfajokban szült új, a mai művészeti törekvésekbe illeszkedő műveket. Idősebb, pályájuk delelőjére ért művészeké éppúgy, mint tehetséges kezdőké. A nemzedékek szerves együttléte, közös munkálkodása is jellemzője a vásárhelyi művésztelepnek, meg az is, hogy évről évre más és más műfaj kerül a figyelem fókuszába. Először a festészet, majd a szobrászat uralta a táborat, aztán a médiaművészet lépett előtérbe. A Marosvásárhelyen jelentős szerepet játszó textilművészet is magának tekinthet egy nyarat, a grafika képviseelői se maradtak le, és ösztönzően fellendítette a tábor a helybeli kerámiaművészetet. Legutóbb a kovácsoltvas reprezentánsai remekeltek. A súlypontok ellenére nincsenek merev műfaji megkötések, jól megférnek egymás mellett például a poszt-posztmodern hívei, netalán a nagy hírű valamikori avantgárd MAMÚ /Marosvásárhelyi Műhely/ hazatérő tagjai és a helyi hagyományokhoz, a természetelvű ábrázolásmódhoz inkább ragaszkodó alkotók is.

A Bécsben kiállított műveket is ilyen szellemenben válogatták a rendezők: Bandi Kati nagyra becsült textilművészetében a tradíciókra épít, divatkreációi pedig folyamatosan lépést tartanak a száguldó idővel, Bob József a festészet és a médiaművészet kísérletezősen újító vonalába tartozik, Kiss Levente bronz kispasztikái az ősi formákat, népi eszközöket lényegítik át hamisítatlan mai látványá, a szintén szobrász Sánta Csaba ugyancsak a korsorlembé ágyazva állítja élénk jelszerű kissozbra-ait, Ioan Sulea pedig a hitvilág, a biblikus, bizánci jelképek nyelvezetével telíti képei markáns festői üzenetét.

Ösztönzőek is az ilyen kapcsolaterősítő találkozások, hiszen a vásárhelyi képzőművészek is ihlető élményekkel gazdagabban térhettek haza a mindig fiatalodó császárvárosból, de burgenlandi, felsőpulyai kirándulásukról azzal a konkrét ígérettel is, hogy egyéni bemutatkozásokra is lehetőségük lesz majd ott a nem távoli jövőben.

NAGY MIKLÓS KUND

Film Báthory Erzsébetről

Báthory Erzsébet személye, tettei és rossz híre mindig is foglalkoztatta az embereket. Nemcsak a történészeket, hanem az úgymond egyszerű halandókat is. Az érdeklődést számukra persze elsősorban a dolog pikantériája adta, és nem annyira a történelmi tények, az akkori viszonyok. Ez az érdekes, híres-hírhedt asszony most hosszú időre ismét az érdeklődés középpontjába kerül, köszönhetően Juraj Jakubisko szlovák filmrendezőnek, aki hatalmas filmet készített róla, méghozzá a szó legszorosabb értelmében.

A mű már a pozsonyi világpremier napján felkorbácsolta a kedélyeket és két pártra osztotta a nézőket, mind a történészeket, a szakma képviselőit, mind a filmrajongókat. Báthory Erzsébet, a csejtei vár úrnője ugyanis egyértelműen csak gyilkosként, kegyetlen és gátlástalan öldöklőként, szlovák cselédlányok vérében fürdő grófnőként élt a legtöbbek, vagy talán mindenki tudatában. Hiszen, ha másnak nem, a Guinness-rekordok könyvének mindenképpen hittek, abban pedig a világ legnagyobb tömeg-gyilkosaként szerepel a maga 650 ártatlan áldozatával.

A magyarellenességgel állandóan fellépő szlovák köröknek pedig kifejezetten megfelelt a személye, amely jó argumentum volt arra vonatkozóan, hogy a magyarok miként viselkedtek a szlovákokkal szemben.

De kanyarodjunk vissza a filmhez! Juraj Jakubisko még csak tervezte a munkát, de már akkor előrevetítette, hogy egy más Báthory Erzsébetet, vagy ahogy a szlovákok nevezik Báthoryc(cs)kát kíván a nézőknek bemutatni. Igen, a nézőknek, mert tudta, hogy műve nem minden szempontból találkozik majd a történészek véleményével. A film sok tekintetben rekordokat döntött. Sem Szlovákiában, sem Csehországban ilyen drága film még nem készült, a munkálatok 400 millió koronát, több mint 13 millió eurót emésztettek fel. Aki látta az alkotást, nem csodálkozik. A szlovák-cseh-angol-magyar koprodukcióban készült alkotásban két-

száz színész és háromezer statiszta szerepel. Huszonhárom helyszínen forgatták, köztük tizennégy várban, 5000 jelmezt használtak fel, a főszereplő, Anna Friel 82 különböző kosztüm-ben jelenik meg a színen. A munkálatok 54 hónap-on át tartottak, számos váratlan körülmény nehezítette a forgatást, rejtélyes körülmények között eltűnt, végül előkerült a teljes leforgatott anyag. Nem csoda, ha ennyi izgalom, feszült várakozás után mindenki kíváncsian ült be a moziba!

Tény, hogy Jakubisko filmtörténeti szempontból nagyot alkotott, valami teljesen egyedülállót a szlovák filmtörténetben. És talán nem vagyunk messze az igazságtól, ha azt állítjuk, hogy bátran odaemelhetjük Oliver Stone Nagy Sándorról készült filmje vagy Wolfgang Peterson Trójáról készült filmje mellé. A látvány, a képsorok, a helyszínek annyira elbűvölőek, hogy már megjelent olyan vélemény is, hogy ennyit a néző képtelen befogadni, és a rendező mindezzel azt próbálta igazolni, hogy a rengeteg pénz nem volt hiábavaló. Tény azonban, hogy minden látványnak, effektusnak megvan a maga szerepe, segíti a helyzet megértését, alátámasztja a mondanivalót.

A film eredeti címe Bathory, a szlovák szó-kással ellentétben minden név magyarul hangzik el. A káromkodások is magyarul dörögnek végig a filmen, talán azt bizonyítva, hogy igazán cifrán csak magyarul lehet káromkodni?! Erzsébet kislányként jelenik meg először a vásznon, majd feltűnik a neki szánt Nádasdy Ferenc és a film történelmi hűséggel bemutat-tja a kort, harcokat, felvillantja a legfőbb történelmi személyiségeket. Erzsébet szépsége erősen dominál a vásznon, a rendező ellenállhatatlan, páratlan kisugárzása nőnek ábrázolja, de ugyanakkor okosnak, a korhoz képest műveltnek, az akkori viszonyokban jártasnak, a gyógyításhoz értő személynek. Kitérünk az is, hogy nem lehetett könnyű akkora birtokokat vezetni, mint amekkora a Nádasdyaké volt;

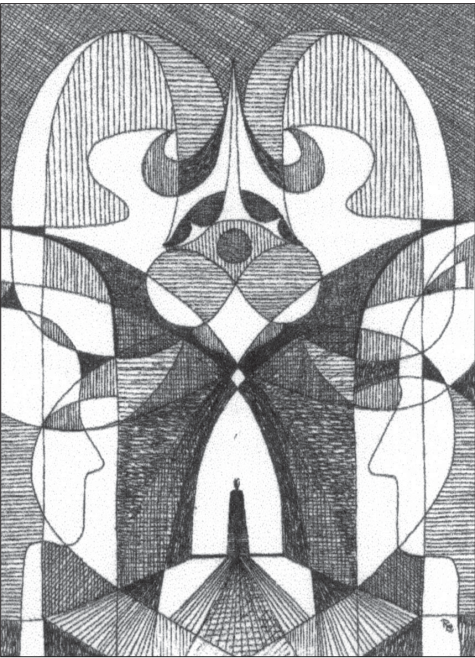
kemény kézzel, olykor kíméletlen módszerekkel bánt környezetével. De Jakubisko nem a fiatal lányok vérében fürdő grófnőt, véres kezű mészárosot vetíti elénk, bár folyik a vér bőségesen, nem tűnik ki egészen világosan, hogy a fiatal lányok eltűnéséért, legyilkolásáért ő a felelős. Amikor a vizsgálatokra kerül sor, sorra bebizonyítja, hogy a kádban vörösén zubogó vizet gyógynövények festették meg, hiszen ki-válóan értette, ismerte a gyógyfüvek hatását, és ebben fürdött, nem pedig vérben. Thurzó György egyértelműen negatív személyként jelenik meg, és a film végségsége is az, hogy Erzsébet későbbi sorsáért ő a felelős, neki fáj a foga a vagyonra, a birtokra. Ő szövögette a szálatokat, ő mozgatta a személyeket, ő irányította a történeteket úgy, ahogy neki megfelelt. Neki pedig az felelt meg, hogy Erzsébet tűnjön el a színről, a hatalmas birtokokra ő tegye rá a kezét. Így történt, hogy Erzsébet élete alkonyát a várbörtönben töltötte, ott is halt meg 1614-ben ötvennégy évesen.

Juraj Jakubisko soha nem állította, hogy dokumentumfilmet akart forgatni, elkészítette a saját elképzelését vagy vízióját, egy nagyon szép, elgondoltató filmet, bemutatott egy más Báthory Erzsébetet. És bizonyítani akarta, hogy az emberi lélek rettenetesen bonyolult, sokréttű, kiszámíthatatlan, hogy azt lehetetlen egyoldalúan megítélni, no és az emberi cselekedeteket mi minden befolyásolhatja.

A film vetítése után aztán megszólalt a másik oldal is, akik állítják és bizonyítják, hogy Thurzó György szerepe Erzsébet esetében nem annyira kegyetlen, mint ahogy a film állítja. Levéltári adatokra hivatkozva állítják, hogy a vagyon nem hozzá, hanem Erzsébet és Nádasdy Ferenc gyermekeihez került, s hogy nem annyira Thurzó, hanem II. Mátyás akarta Erzsébet vesztét.

Talán még az is lehet, hogy Jakubisko róla szintén készít egy hasonló, monumentális filmet?

BENYÁK MÁRIA

A kékszakállú vára

A BEVÁNDORLÁS KÉRDÉSE EURÓPÁBAN

(Kitekintő / Euractiv.hu 2008. november 7.) Az Európai Parlament állampolgári jogi szakbizottsága napirendre tűzte a bevándorlás kérdését. A szakbizottság állást foglalt a bevezetendő európai „Kék kártya” mellett, és kiemelten foglalkozott az illegális bevándorlók jogai-val. Az EP Állampolgári Jogok, Bel- és Igaz-ságügyi Bizottsága (LIBE) állást foglalt a kérdésben. A két fő témakör az illegális bevándor-lás kezelése, illetve a magasan képzett munka-erő idevonzása volt.

A szakbizottság elfogadta Ewa Klamt néppár-ti témafelelős ajánlását a kék kártyás munka-vállalók fizetési minimumáról. A „Kék kártya”, az amerikai zöld kártyához hasonlóan, a bevándorlók munkavállalását és letelepedését kívánja elősegíteni. Egyben a szelektív migrációs po-litika eszköze is, ugyanis felsőfokú diploma, vagy legalább ötéves szakmai tapasztalattal kiegészít-tett szakképzés igazolása szükséges hozzá.

A fizetési minimum megállapításával a migráns munkavállalók kizsákmányolását kíván-ják elkerülni. Azonban egyes vélemények sze-rint az átlagbér 1,7-szeresében megállapított bérminimum tovább csökkentheti a munkavál-lalást az eddig sem túl nyitott rendszerben.

Az EU harmadik országbeli partnereivel való kapcsolataiban a „körkörös migrációt” szeret-né erősíteni. Ezért a szakbizottság úgy fogalma-zott, hogy agvelszívás helyett „agykőrforgásra” van szükség. Ez a partnerségre és a mobilitás elősegítését hangsúlyozza a harmadik országbeli munkavállalók esetében.

Habár kevésbé vagyunk vonzó célpont, mint az Atlanti-óceán túlpartja, becslések szerint je-lenleg is mintegy 4,5-8 millió illegális bevándorló él az Európai Unióban. Az állampolgári jogi szakbizottság parlamenti témafelelőse, Claudio Fava (PSE) szerint ez az a réteg, amely a legse-bezhetőbb, így nekik is valamiféle védelemre van szükségük.

Az EU célja ezért elsősorban nem az illegális munkavállalók, hanem az őket foglalkoztatók büntetése. A szakbizottság által elfogadott jelen-tés szerint közös uniós fellépésre van szükség az illegális bevándorlás ellen, ez azonban nem jár-hat a foglalkoztatottak jogainak megsértésével.

A munkaadókat a bejelentett, tartózkodási engedéllyel rendelkező munkavállalók alkalmazására ösztönzi. Szankciókat pedig abban az esetben alkalmazna, ha a munkaadó tudomá-sával történik az illegális foglalkoztatás. Összes-ségében tehát Fava szerint az illegális bevándor-lók kizsákmányolásának megszüntetése a cél.

A francia elnökség által is felkarolt bevándor-lás kérdése Európa legsürgetőbb problémái közé tartozik. A restriktív migrációs politika miatt „Fortress Europe”-nak (Európa erőd) csü-folt öreg kontinens a nemzetközi vizsgálatok sze-rint közel sem olyan vonzó célpont, mint verseny-társai. Felmérések azt mutatják, hogy míg a szak-képzett munkaerő 50 százaléka választja az Egye-sült Államokat vagy Kanadát új otthonául, az EU-ban mindössze 5 százaléknyi bevándorló kí-ván letelepedni. Pedig mind a munkaerőhiány – amely különösen súlyos a magasan képzettek esetében –, mind pedig a demográfiai folyama-tok ellensúlyozásra szorulnak.

A kölnben élő dr. Bezerédj Zoltán ál-tal alapított **Bezerédj-díj** idei kitüntettje **Vedres Balázs** társadalomtudós.

REGULY ANTALRA EMLÉKEZÜNK

(Zirc, 1819. július 11. – Buda, 1858. augusztus 23.) Észak vándora, a nagy híru nyelvtudós és néprajz-kutató, aki az ősi szó nyomába indult, Reguly Antal, 150 éve halt meg.

Zircen tanult, majd Székesfehérváron, a ciszterci-ták gimnáziumában érrettségizett, Győrött bölcseletet, majd a pesti egyetemen jogot végzett.

1839-ben Németországban át Svédországba ment. Stockholmban összebarátkozott Arwidsson finn haza-fival. Ez a találkozás keltette fel figyelmét a finnugor nyelvrokonság kérdése iránt. Tanulmányozta a XVIII. századi elődök: Sajnovics János és Gyarmathi Sámuel írásait, s bő másfél évet Finnországban töltött. Beha-rangolta az egész országot, s a lapok között gazdag néprajzi anyagot gyűjtött. Igyekezett elsajátítani a szükséges általános nyelvészeti tudnivalókat, s az összehasonlító módszertan elemeit. Jól megtanult fin-nül. Helsingforsban (Helsinki-ben) elnyerte a tudomá-nyos világ tiszteletét, az ottani akadémia levelező tag-jává választotta. 1841. júniusában már azzal az eltő-kélt céllal érkezett Szentpétervárra, hogy kutatóútra indul a keleti finnugor népek közé. Antropológiai és néprajzi előtanulmányokat végzett, megtanult oroszul, utána a török-csuvaszt és a keleti finnugor nyelveket tanulmányozta.

Időközben a Magyar Tudományos Akadémia leve-lező tagjává fogadta és utazásához anyagi támogatást is ígért, ám a jövőhagyott szerény összeget csak lénye-gesen később küldték utána. Így orosz tudósok és jó-lelkű előkelőségek segítségével indult el 1843. októ-ber 9-én Szentpétervárról és október 27-én érkezett Kazánba, onnan november 8-án utazott tovább Per-mbe. Mindkét városban könyvtárakat látogatott, nyel-veket tanult. Útját az udmurtok (votjákok) és a baskí-rok között folytatta, majd december 4-én átkelt az Urá-lon. 1844. március 17-én ért el a manysikhoz (vogu-lokhoz). A Konda folyó környékén a tél folyamán nyel-vüket és néprajzukat tanulmányozta, manysi szótárt állított össze, énekeket gyűjtött, antropológiai méré-seket végzett. Találkozott a köztiszteletben álló finn nyelvészcel, Castrénnel, akivel még Finnországban ismerkedett meg. Felkereste az utolsó kondai vogul fe-jedelem fiát, Szatigint, följegyezte a tőle hallott hősí e-mléket. Július 24-én indult el az északi vogulokhoz a Szosza folyó völgyébe, ahol hasonló kutatásokat előt-te senki nem folytatott. Elkezdte tanulni a hanti (oszt-ják) nyelvet, énekeket gyűjtött, felkészült következő útjára. Összel a hantik Északi Sarkkörön fekvő köz-pontjába, Obdorszkba (ma: Szalehard) érkezett. Innen kiindulva kutatta az Ob torkolatvidékét, az Urál ész-ki részeit, s „önfeledt mohósággal jegyezte le” /Zsirai/ a hanti népdalok szövegét. 1845. március 3-án vissza-

indult Kazánba. Közben Pesten Toldy Ferenc javasla-tára egy Reguly-albumot adtak ki, hogy a bevételek-ből anyagi támogatást nyújtsanak az egyszemélyes ex-pedíciónak, az Akadémia pedig megbízta Regulyt a kutatóút folytatásával. Már megrendült egészséggel, a Kazántól 25 km-re fekvő rafai kolostor falai között a cseremisz nyelvet tanulmányozta. Újabb kutatóútja a Középső-Volga vidékén a mordvinok és a csuvasok nyelvének, kultúrájának megismerését szolgálta. 1846 tavaszán a hegyi marik (cseremiszek) között fejezte be adatgyűjtését, tanulmányait, magával hozva földrajzi, nyelvészeti, néprajzi, embertani és településtörténeti kutatásainak hatalmas anyagát. Kimerülten és beteg-en érkezett vissza 1846. augusztus 25-én Szentpétervá-r-ra. Az Orosz Földrajzi Társaság felkérésére összeállít-totta a száznyalcvan földrajzi mérföldre terjedő Urál északi részének földrajzi és néprajzi térképét. Az er-dőkön, mezőkön, folyókon, utakon kívül közel 500 kisebb-nagyobb települést tüntetett fel, a kormányzó-ságok határai mellett megrajzolva a vidék népeinek etnikai határait, és feltüntetve a saját maga által be-járt útvonalat is. Az ábrázolt vidékhez részletes magya-rázatokat fűzött. Térképének egy példányát az MTA kézírattára őrizi.

Munkái befejeztével 1847 februárjában előbb a németországi Gräfenbergbe utazott egyre romló egész-ségét gyógyíttatni, és csak szeptemberben tért haza Magyarországra. Pesten az Akadémia ülésén bemutat-ták a Reguly által gyűjtött néprajzi tárgyakat. Ez volt az első néprajzi kiállítás Magyarországon. Kutatóútjá-nak jelentőségét Toldy Ferenc méltatta. Maga Reguly ekkor már Berlinben tartózkodott, hogy a gyűjtemény feldolgozását megalapozza, de újból gyógykezelésre kényszerült. Hazatérve 1848. júniusától kezdve az egyetemi könyvtár első őre volt. Hivatalát 1850. ele-jén foglalhatta el és haláláig viselte. Amennyire beteg-sége engedte, rövidebb magyarországi utakat tett, megtanulta a fényképezés csínját-bínját, és 1857. szept-emberében a palócoк körében végzett néprajzi, em-bertani felméréseit tudományos céllal alkalmazta.

Tervbe vette, hogy kutatási eredményeit, utazásá-nak történetét sorozatban ismerteti. Nagyszabású összefoglaló munkában készült közreadni nyelvi gyűj-téseit (az eredeti szövegeket fordítással, nyelvi és tár-gyi magyarázatokkal); egyúttal mordvin, cseremis-z, csuvas, vogul és osztják szótár, valamint nyelvtan elő-készítését tervezte „folytonos tekintettel egymásra s a magyar nyelvre”. Ismertetni akarta a keleti finnugor népek történetét, néprajzát, földrajzi környezetét, va-lamint ősköltészetének emlékeit. Anyagának, jegyze-teinek és naplóinak feldolgozására, közzétételére már nem volt ereje s ideje, nagy részük kiadatlan maradt.

Az összehasonlító nyelvtudomány számára igen hasz-nos hagyatékát – mely a további kutatásoknak is len-dületet adott – többen dologzták fel: a vogul anyagot Hunfalvy Pál és Munkácsi Bernát, a csuvas, cseremis-z stb. anyagot Budenz József, az osztják anyag egy ré-szét Pápay József.

Munkásságának jelentőségét sokan fölünyes kéz-legyintéssel intézik el, ellenséges és fülsértő jelzőkkel illetik. Pedig Reguly-nak és az őt követő kutatóknak köszönhető a nyelvrokonság érveinek feltárása, me-lyek közé elsősorban a nyelvtani-szókészleti, másod-sorban a szerkezeti-tipológiai egyezések sorolhatók. A közös jellemzők nagy körvonalakban a következők: a toldalékok nagy száma; a számos nyelvtani eset hasz-nálata; a magánhangzó-harmónia; a jelző megelőzi a jelzett szót, s a jelző nincs egyeztetve a jelzett szóval; a számnevek után egyes szám áll; gyakori a névszói ál-lítmány; a birtokos személyragozás; a birtoklást a *habere* (’birtokolni’) ige nélkül, birtokos személyrag-gal és részeshatározóval fejezzük ki. E nyelvekben a szavaknak nincs nyelvtani neme. Az ugor nyelvekben fontos a tárgyas és tárgyatlan igeragozás. A zeneiség is megegyező: mindegyik nyelv kerüli a mássalhang-zó-torlódást; a hangszly mindig a szavak első szótá-gján van, s a magán- és mássalhangzók lehetnek hosszú-ak és rövidek – s ez a kiejtésnél is igen lényeges. Az egymástól több ezer évvel elszakadt népek közös ele-meinek egybevetésekor a hangalakra vonatkozóan ál-talában nem az egyezés, a hasonlóság, hanem a szabá-lyos eltérés – tehát a megfelelések nemritkán bonyo-lult – rendje a jellemző.

Reguly Antal emléke ma is él. Életrőlő Németh Imre írt ifjúsági regényt (Az ősi szó nyomában), s megemlé-kezett róla Illyés Gyula a Bölcsőkutatók c. tanulmányá-ban (Ingyen lakoma), valamint Képes Géza az Észak vándora c. versében. Szülővárosában, Zircen mellszob-ra áll, s az Urál hegység egyik csúcsát (1711 m) róla nevezték el.

RADICS ÉVA

Bécsben 95 éves korában, 2008. október 20-án elhunyt dr. Balogh Elemér, az osztrák bank-világ vezető alakja, Ausztria Nagy Erdemke-resztjének kitüntettettte.

•

38 éves, 158 cm magas, 50 kg súlyú fekete hajú hölgy, végzettsége kozmetikus, keresi 45–50 éves nagyvonalú úr ismeretségét. „Próblájuk meg együtt”. Tel.: 00421/ 902 102 239 ++

Klasszikus balett magyar irányítással Bécsben

* Mayerling „hazatért”

Magyar balettművészetünk méltán lehet büszke a Harangozó névre, hiszen nemzeti balettünk megalapítójának, Harangozó Gyulának fia, ifj. **Harangozó Gyula** már negyedik éve **nemcsak a Staatsoper, hanem a Volksoper balettigazgatója, ráadásul a Staatsoper Balettkiskolájának művészeti vezetője is.**

Tudását a budapesti és moszkva Balettkadémiákon alapozta meg. Pályafutása során a klasszikusbalett-irodalom összes jelentős férfi főszerepét eltáncolta, emellett kiemelkedő alakításokat nyújtott modern művekben is. Vendégművészként a világ valamennyi jelentős színpadán fellépett. 1978-tól a Magyar Állami Operaház magántáncosa, majd 1981–1991-ig a Wiener Staatsoper első szolisztája, 1981 és 1989 között a Bayerische Staatsoper állandó vendégszolistájaként lép fel.1992-96-ig nemzetközi balettmenedzserként sztárgálákat hozott létre Europa-szerte. 1996-2005-ig a Magyar Állami Operaházban a Nemzeti Balett munkáját balettigazgatóként irányította.

Koreográfusi sikereit többek között a Budapesten 2004-ben megalkotott „Hófehérke és a hét törpe” valamint a **2008. november 23-án**, a Volksoperben bemutatandó „Diótörő” előadásaisaival vívta ki. Ez utóbbi mű, a klasszikus Wainonen koreográfiájának szellemében, de a mai gyerekek nyelvezetén szólal meg.

Színházszervező képességének eddigi csúcsteljesítményeként sikerült elérnie Bécsben egy új együttes megalakítását, a **„Das Ballett der Wiener Staatsoper und Volksoper”** néven, amelyet kinevezése óta sikeresen működtet. Mindkét színház vezetésétől független a társulat, amelyet egy öttagú grémium felügyel és az igazgató anyagi felelősséggel tartozik érte. (Budapestben hasonló törekvései nem találtak konstruktív partnerre.)

Természetesen együtt kell működnie a két színház vezetésével is, hiszen a technikai hátteret és a műsortervet ők határozzák meg, amelyhez alkalmazkodni kell a balettévad megvalósításában.

Szerencsére a bécsi elképzelések a változatosabb (több klasszikus mű) és magasabb színvonalú repertoárra egybeestek Harangozó Gyula terveivel is. Így a Coppélia, a Bajadér, az Anyegin, az Anna Karenina, a Queen, a korábban említett Diótörő, egy balettkomédia a Max und Moritz (Rossini zenéjére), mind a színesebb műsorpolitikát hivatottak képviselni.

És a legfrissebb, a “Mayerling”.

2008. október 28-án a Mayerling című balett bemutatója elsőprő sikert aratott a Wiener Staatsoperben. Sir Kenneth MacMillan, a világhírű skót koreográfus, a londoni Royal Ballet egykori igazgatója, Liszt Ferenc zenéjét felhasználva a balett nyelvén mondja el Rudolf trónörökös és szerelme, Vetsera Mária 1889. január 30-án, Mayerlingben bekövetkezett halálát, amelyet azóta is titok övez. Politikai gyilkosság vagy öngyilkosság?

A magyar közönséget már 2004-ben megismertette ezzel a művel Harangozó Gyula. Most a bécsi publikumon a sor, annál is inkább, hiszen a történet “haza-jött”. Harminc évvel a londoni bemutató után és Rudolf születésének 150.évfordulóján.

Az előadásban a diszletek és jelmezek a budapesti előadások után a Staasoper színpadán idézik a császári főváros hangulatát. A produkció létrehozásában számos magyar művész közreműködött Harangozó Gyulán kívül.

Közülük is kiemelkedik a budapesti bemutató Rudolftja, Solymosi Tamás, aki most a szerep betanító balettmestere és aranytartaléka. A mű karmestere, Déri András, aki a magyar bemutatót is nagy hozzáéréssel dirigálta. Mellettük Kövessy Angéla, aki már 2005 óta balettmestere az együttesnek valamint Lukács András, aki egy magyar tisztet alakít, de önálló koreográfiákkal is jelentkezett a Staats- és Volksoper színpadán is.

A Staatsoper novemberi Mayerling előadásai: 6,7,17,20.

SZEBENYI ÉTELKA

SKULTÉTYI TAMÁS

A BÉCSI ORVOS

Befordultak a Goldengasse-ba, a Belvedere melletti kis utcába. Ernst, a sofőr fékezett. Máté vette az orvosi táskáját és megjegyezte: *„Három hete jártam erre. Akkor már csak a halál beálltát tudtam megállapítani”*. Kikecmergett a bécsi szeles éjszakába, és jóízút szippantott a friss levegőből. Már várták, a kaput egy kövel kitámasztották. Benyomta a lift hívóját, de nem történt semmi. Körülnézett és észrevette a figyelmeztető táblát: a lift átalakítás miatt nem működik. Bosszankodva gyalogolt fel az ötödik emeletre. A lépcsőházban feltűnt a szép Jugendstil-es korlát. Gondolkozott a magyar elnevezésen, s örült, hogy hamar eszébe jutott a szecesszió. Jövőre lesz negyed százada, hogy elment otthonról. Különösen az első tíz év volt nehéz, a tudta, soha nem nézik majd született bécsinek. Innen fiatal nőhöz indultak. A Hundertwasser-ház előtt mentek el. Szerette ezt a házat. Nem tudta miért, de a változatos színek gyerekkora karácsonyait juttatták eszébe. Betlehemezni járt ministráns társaival, és amikor a sötét estéből betértek egy-egy paraszt házába, a hó fehérsége után megcsapták a színek: piros alma, s az asztalok színes terítője. Megállt a kocsí a Kriegerlgerse sarkán. A járdán, a ház előtt fiatal férfi várta. A liftben megtörtén mesélte: *„Arra ébredtem, hogy a feleségem félrebeszél. Franzot a fiúnkat hívta. Egyre hangosabban kiabált, nem tudtam megnyugtatni”. „Mi történt Franz-cal? Három éve elütötte egy teherautó, mire a mentő a kórházba ért, Franz meghalt”*. A lakásba belépve hallotta a nő kiabálását. Az előszobából nyílt a hálószoba ajtaja. Amikor beléptek a szobába, a nő elhallgatott. Az ágy fölötti képen tíz év körüli szőke fiú nevetett a világra. Máté kérdésére a nő nem felelt. Nyugtató injekciót adott be neki. Az éjjeliszekrényen az olvasólámpa gyengén világította a gyönyörű arcot. A tekintete végtelen szenvedésről árulkodott. Amikor kijött a szobából a férfi megmutatta a fiú szobáját. A számítógép mellett zongora állt. A kotta Chopin darabnál volt nyitva. *„Mindkettőjünknek Chopin volt a kedvence”*- jegyezte meg a férfi. *„De Franz halála óta a feleségem nem játszik. A konzervatóriumban nagy jövőt ígáltak neki. A fiúnk születése előtt külföldön is koncertezett, de a gyerek világra jötte után már nem tért vissza a pódiumra. Többet akart a családdal lenni, inkább zongoratanárnéként dolgozott a közeli zeneiskolában”*. Köz-

ben a liftajtóhoz érték. A férfi is beszállt a liftbe. Máté megkérdezte: *„Mikor történt a baleset?”* – kérdezte még egyszer. *„Három éve”*. *„Talan újabb gyerek segítene”*. *„Nem sikerült, pedig már másfél éve járjuk az orvosokat”*. Az újabb cím a Duna másik oldalán volt, Florisdorf kerületben, a Siemenstrasse-n. Már jobban ismerte Bécs-et, mint Budapestet. Igaz, Pesten csak egy évet élt, amikor műtösként dolgozott ott. Innen került a debreceni egyetemre. A Chopin kottáról eszébe jutott a debreceni színház. Statisztikaként rab volt az Aidában. Annyira elmaszkírozták, hogy az évfolyamtársai nem tudták kiválasztani a rabok közül. Az előadás után nevetve mesélték, hogy csak a megbeszélt kézmozdulatról ismerték fel. Az autó úttestre lépő részeg miatt fékezett. Mindig más sofőrt kapott az esti ügyeleten. Ernst nem a beszédes fajtából való volt s most nem bánta. Nem tudott szabadulni a fiatalasszony fájdalmas tekintetétől. A kocsit megállt, s Ernst hangjára megrezzent. *„Herr Doktor, megérkezünk”*. Az első emeleten az idős nő mellett pulikutya ugatott. A férfi nappali heverőjén feküdt. A tévében a tirolí népviseletben álló nő mögött magas hegy körvonalai látszottak a ködben. *„Nincs semmi bajom. Hiába mondtam a feleségemnek, nem kell orvos, de ő csak erősködött”* – mondta dühösen. A feleség halkan megjegyezte: *„Már két szívrohamra volt, a második után egy hélig fekédt az intenzívén”*. Gyorsan megállapította: enyhe szívroham. Tíz éve, kezdő ügyeletes orvosként még kihívta volna a mentőket. De hamar rájött: nem örülnek az indokolatlan riasztásnak sem az ügyeletesnél, se a mentőknél, így megpróbált „biztosra” menni. A „biztos” szó persze nevetésgésnek tűnt ezen a pályán, s a szóról mindig az osztályfőnöke jutott eszébe. Egy-egy sikertelen fizikakísérlete után mindig megjegyezte: *„Lájtatok, csak a halál biztos”*. A férfi szavai zökkentették vissza a valóságba. *„Az Osztrák Államvasutaknál dolgoztam öven évet. Szabadjeggyel beutaztuk Európát. A maguk fővárosában többször is jártunk”*. Tehát felismert a kiejtésemről- gondolta Máté. Kilátszott a takaró alól a beteg pipaszár lába. *„Szokott-e sétálni?”*-szakította félbe. *„Vasárnap óta nem kelt fel”*- felelte helyette a felesége, *„s ma már péntek van”*. Napi sétát ajánlvn elköszönt tőlük. Közben megvirradt. A központ közelében, a pályaudvar mellett volt egy hajnalban nyitó kávéház. Az ügyelet után többnyire meghívta a sofőröket reggelire, de kevesen tartottak vele. Ernsttel is bécsi virslit evett tormával, friss császárszömlével. Az ismerős pincérnő kérdés nélkül tette eleje, a savanyú hegyes erős paprikát. Ernst teát, ő Wiener Melange-t ivott. Most beszédeesebb volt, mint a kocsiiban. *„Othon én kelttem a gyerekeket. A feleségem viszi őket az iskolába, én egyig alszem, azután kettőre megyek be a vágóhídra. Szeretném venni kertes házat Bécs környékén, ezért vállalom az éjjeli munkát”*. Mátét otthon nem várta senki. Lezuhanyozott s indult a kórházba. Ha nincs dugó az autópályán, akkor egy óra alatt Sankt Pöltenbe ér.

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

P.I.Csajkovszkij, A Diótörő, balett – St.Pölten, Festspielhaus; dec.13., 14.

Cedar Lake Contemporary Ballet, modern tánc – St. Pölten, Festspielhaus; 2009. jan. 24.

Mariza, Fado dallamok – St.Pölten, Festspielhaus; 2009. jan. 17.

The Puppini Sisters, swing, dzsessz és pop zene – St. Pölten, Festspielhaus; dec.19.

Advent Grafeneggben, vegyes program – Grafenegg, Schloss; dec. 5–8.

Advent Altenburgban, vegyes program – Altenburg, Stift; dec. 21.

Advent Reichenauban, vegyes program – Reichenau, Kurpark; dec. 28–30., dec. 5–8., 12–14., 19–21.

Advent Puchbergben, vegyes program – Puchberg / Schneeberg, Kurpark; dec.7.

Karácsonyi koncert, koncert gyermekeknek – Amstetten, Johann Pölz-Halle; dec. 8.

A Budapesti Nemzeti Filharmonikusok vendégszereplése – St. Pölten, Festspielhaus; 2009. jan. 19.

Peder Balke, csodálatos tájak és lenyűgöző természeti szépségek, Norvégia a festő szemszögéből, kiállítás – Krems, Kunsthalle; 2009.febr. 15-ig

Egon Schiele, kiállítás – St. Pölten, Landesmuseum; 2009. márc. 15-ig

Az erotika a karikatúrában, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; 2009. febr. 8-ig

Néptánc gyermekeknek – Kirchberg am Wechsel, Gasthof “St. Wolfgang”; dec. 12-ig

Színes adventi idő, gyermekprogram – Mödling, Atelier KreArtiv; dec. 31.

Adventi varázs – Schiltern, Erlebnisgärten Kittenberger; dec. 21-ig

Bécs

Soirée Romantique, 1ere partie: G.Sand et Chopin, 2nde partie: de Villon e Verlaine, raconté par Mijou Kovacs et au piano Luca Monti – Vienna’s English Theatre; 2009. jan. 8–10.

A.Berg, A.Webern és R.Wagner koncert – Arnold Schönberg Center; dec. 9.

Az irek karácsonya, koncert – Radiokulturhaus, Großer Sendesaal; dec. 22.

Ikonkiállítás – Dom- und Diözesanmuseum; 2009. febr. 28.

Gustav Klimt, kiállítás – Schloss Belvedere, Unteres Belvedere; 2009. jan. 18-ig

Fantázia utazások, távoli utazások képei a 19. században, kiállítás – Wien Museum; dec. 4 – 2009. márc. 29.

„A sokrétűség veszélyei”, Friedrich Torberg kiállítás – Jüdisches Museum; 2009. febr. 1-jéig **„Meine liebsten Weihnachtsgeschichten” Karl Merkatz előadásában** – Radiokulturhaus, Großer Sendesaal; dec. 2.

Báli kalendárium Bécs: <http://www.ballkalender.cc/ballkalender-wien.php>

Burgenland

P.I.Csajkovszkij, A Diótörő, balett – Oberschützen, Kulturzentrum; dec. 2–4.; Güssing, Kulturzentrum; dec. 5.; Eisenstadt, Kulturzentrum; dec. 10., 11.

Die Weihnachtsmaus, meseszínház – Eisenstadt, Kulturzentrum; dec. 7.

Der kleine Ritter, meseszínház – Mattersburg, Kulturzentrum; 2009. jan. 11.

Reverend Robson & Voices of Gospel, koncert – Eisenstadt, Kulturzentrum; dec. 23.

Schubert-koncert – Raiding, Franz Liszt-Zentrum; 2009. jan. 30.

Szilveszteri Gála, vegyesprogram – Raiding, Franz Liszt-Zentrum; dec. 31.

Orchidea-kiállítás és orchidea-keresztelő – Eisenstadt, Orangerie; 2009. febr. 13–22.

Felső-Ausztria

F.Cavalli, La Calisto, opera – Linz, Landestheater, Großes Haus; dec. 13., 15., 18., 20., 30., 2009. jan. 7., 13., 23., 30, febr. 8., 19., 27.

H.Kondschak, Die sieben Türme, ősbemutató, gyermekszínház – Linz, Landestheater; dec.17., 20., 21., 27., 28., 2009. jan. 10., 16., 21., 22., 23., 24.

Adventi koncert – Schlierbach, Stiftskirche; dec. 8.

Karácsonyi koncert – Reichersberg, Stiftshof; dec. 24.

Szilveszteri Cocktail, koncert – Linz, Ursulinenhof; dec. 31.

Papírájszol kiállítás – Wels, Stadtmuseum Burg; nov. 28 – 2009. febr. 2.

Jászolok Vilniusból, kiállítás – Linz, Schlossmuseum; nov. 29 – 2009. febr. 2.

Lois és Franziska Weinberger, kiállítás – Linz, Lentos; 2009. jan. 25-ig

A „Führer” kultúrfővárosa, kiállítás – Linz, Schlossmuseum; 2009. márc. 9-ig

Linz Kultúrfőváros 2009, megnyitó – Linz; dec. 31 – 2009. jan. 1.

Karintia

Karácsonyi koncert – Klagenfurt, Dom; dec. 20. **Égi kövek**, kiállítás – Klagenfurt, Landesmuseum; 2009. márc. 29.

Salzburg

E. Kálmán, Marica grófnő, operett – Salzburg, Landestheater; dec. 3., 12.,16., 18., 26., 2009. jan. 8., 10.

P. Maar, R. Bielfeldt, Eine Woche voller Samstage, gyermekszínház – Salzburg, Landestheater; dec. 13., 27., 2009. jan. 3.

Y. Reza, Der Gott des Gemetzels – Salzburg, Kammerspiele; dec. 20., 22., 26., 28., 31., 2009. jan. 5., 9., 12., 14., 16., 19., 21., 22.,

R. Rodgers, O. Hammerstein II, The Sound of Music, bábszínház – Salzburg, Salzburger Marionettentheater; dec. 27., 29., 2009. jan. 2., 5.

Adventi szerenád, koncert – Salzburg, Gotischer Saal; nov. 28 – dec. 20.

Adventi énekek – Salzburg, Festspielhaus; nov. 28 – dec. 14.

Karácsonyi kiállítás bemutatja a „Stille Nacht Heilige Nacht” kéziratát is – Salzburg, Neue Residenz; 2009. febr. 1-jéig **Dallam és ritmus – Paul Klee**, kiállítás – Salzburg, Museum der Moderne Mönchsberg; 2009. febr. 1-jéig

„Saisontűz”, multimédia show – Wagrain; dec.7.

Stájerország

Karácsonyi koncert – Köflach, Pfarrkirche Piber; dec. 13.

Karácsonyi koncert – Donnersbachwald, Pfarrkirche; dec. 20.

Advent Mariazellben, vegyes program – Mariazell, Hauptplatz; nov. 28 – dec.21.

Advent Leobenben, vegyes program – Leoben, Hauptplatz; nov. 28 – dec. 23.

Karácsonyi kiállítás – Feldbach, Schloss Kornberg; dec. 23-ig

Jászolkiállítás – Pöllau, Schloss; nov. 22 – dec. 14.

Karácsonyi vonat. A vonat Murauból St. Georgenba közlekedik – Murau; dec. 24.

Tirol

Ch. Gounod, Roméo et Juliette, opera – Innsbruck, Tiroler Landestheater; dec. 19., 28., 2009. jan. 9., 18., 25.

P. I. Csajkovskij, Eugen Onegin, opera – Innsbruck, Tiroler Landestheater; dec. 5., 12., 30., 2009. jan. 24.

W. Müller, Prosperos Zauberinsel, gyermekszínház – Innsbruck, Kammerspiele; 7., 8., 14., 18., 20., 21., 26–29., 2009. jan. 8., 9.,

Franz Pöhacker, kiállítás – Innsbruck, Landesmuseum Ferdinandeum; 2009. jan. 11-ig

World Press Photo, kiállítás – Innsbruck, Congress; dec.12 – 2009. jan. 4.

BAHNbrechend. 150 éve van vasút Tirolban, kiállítás – Innsbruck, Zeughaus; 2009. jan. 11-ig

Advent Kufsteinben, vegyes program – Kufstein, Festung; nov. 29 – dec. 22.

Advent Landeckben, vegyes program – Landeck, Schloss; dec. 5–8.

Szilveszteri előzetes, vegyes program – Kufstein, Festung; dec. 30.

Szilveszter a hegyekben, vegyes program – Innsbruck, Innenstadt; dec. 31.

Teufelstanz, népi hagyomány – Maurach; dec. 5.

Nikolaus- und Perchtenumzug, népi hagyomány – Unterlangkampfen; dec. 5., 6.

Vorarlberg

L. Thoma, Die Heilige Nacht, mese – Bregenz, Theater auf der Probebühne; dec. 24.

P. Shaffer, Schwarze Komödie – Bregenz, Theater am Kornmarkt; nov. 22 – dec. 31.

Shooting Inside, kiállítás – Feldkirch, Johanniterkirche; dec. 27.

Jan Fabre, From the Cellar to the Attic, From the Feet to the Brain, kiállítás – Bregenz, Kunsthau; 2009. jan. 25-ig

Európa ajánlat

Walt Disney, kiállítás – Németország, München, Stadtmuseum, St. Jakobs Platz 1; 2009. febr. 15-ig

VÁLOGATTA HOMONNAY LEA

Egy ember élete utólag nem mondható el A 85 éves Monoszlóy Dezső köszöntése

„*Ünneplünk egy kiváló író*t, *aki a megélt valóságot képes többszörös metaforákba rejteni. Akinek időtechnikája múltat, jelent és jövőt gyakran egyszerre léptet színre.*” – így köszönti az idén nyáron **Vajda Barna** irodalomtörténész a 85. esztendejét decemberben betöltő **Monoszlóy Dezsőt** a Szlovákiai Magyar Írók Társaságában.

Az immár közel négy évtizede Bécsben élő alkotó hatalmas életművének megismertetése szét-feszíti egy köszöntő keretét, de éppen Vajda idén megjelent Monoszlóy monográfiája az a szakmai iránytű, amely megpróbál kalauzolni bennünket ebben a kiterjedt és sokréttű életműben.

Titokzatos író Monoszlóy Dezső, alakját mindig különböző legendák övezték, s maga sem igyekezett válaszolni a feltett kérdésekre. Miért is tette volna, hisz szerintre „*egy ember élete utólag nem mondható el*”.

Monoszlóy a budapesti jogi egyetemen szerzett diplomát, majd 1946-ban Pozsonyba települt át. Volt kiadóvezető, az Irodalmi Szemle belső munkatársa, a csehszlovák írószövetség magyar titkára is. De egyet kell értenünk **Lacza Tihamér** (latiméria) megjegyzésével, aki a szlovákiai Szabad Újságban az idén nyáron így ír róla: „*Az 1989-es rendszerváltás után, főleg az 1990-es években Monoszlóy gyakran felbukkan Pozsonyban és más felvidéki városokban, több régi és új könyvét felvidéki magyar kiadók adták ki, de igazából nem lehet kijelenteni róla, hogy ő elsősorban ennek a régiónak az írója. Monoszlóy tipikus világvándor ...*”

Az utóbbi megjegyzés persze arról tanúskodik, hogy Monoszlóy Dezső nehezen skatulyáz-

ható be alkotóként, emberként egyaránt, neki a zavarba ejtő sokszínűség, a szintetizáló szellem sajátja.

Hogyan is lehetne fölcímkezett fiókba gyömöszölni azt, aki mindig odébbáll, ha éppen úgy hozza a sors? Aki mindig utálta a címkéket, a megbélyegzéseket, a kategóriákat. Polihisztor ő és valóban világvándor, de a szó igazi értelmében, nem abban a pejoratívban, amit ma érünk mellékszéként a szánkban. 1968-ban Csehszlovákiából Jugoszláviába emigrált, majd egy év után Bécsben telepedett le. Itt került kapcsolatba a Bécsi Naplóval és annak szerzőivel, ahol elismerés veszi körül. Különösen felesége, Kati halála óta még családtagnak is tekintik.

Költőként indult 18 évesen Budapesten, valójában belül mintha ez lenne az igazi hivatása. Persze ez nem jelenti azt, hogy regényei, novellái ne a magyar irodalom élvonalában lennének, hogy műfordításai ne lennének egyenértékűek verseivel. Hogy német nyelvű hangjátékai forgácsok volnának csupán. Stílusa egyéni, ironikus, groteszk, sajátos ízekkel ajándékozza meg a magyar irodalmat.

85 év semmi idő, csak annyi, ameddig lehunyja az ember a szemét. Monoszlóy Dezső alakja hozzátartozik Bécshez ugyanúgy, mint Pozsonyhoz. A nyolc és fél évtized persze alkalom arra, hogy megálljunk és örüljünk neki. Vajda Barna szavait kölcsönvéve s kicsit átala-kítva kívánjuk: *sokáig fogja még szelíden kezét a kényes íhlet!*

BÖRÖNDI LAJOS

FELTÖRT PECSÉT?

Kelemen Erzsébet: Viaszpecsét (versek). Ráció Kiadó Budapest, 2008, 75 old.

A szorgos és sikeres szerzőnek ez a kilencedik köte-te, s amennyiben terjedelmüket tekintjük, egyre szikárabbak egyes művei. Nehéz lenne megállapítani, hogy ez a mondanivaló gyűrűlésével, vagy pedig növekvő önfegyellemmel magyarázható-e. Jelen köteté-ben mindazonáltal kissé elharapódzott az újabban lá-bra kapott haiku. Amennyiben az egyszerű szótagszám-lálásból indulunk ki, úgy is nyilatkozhatnánk, könnyű dolga van annak, aki erre a „kaptafára” ír verset.

Fentebbi kijelentéssel bizonyos ellentmondásba sodródott a méltatásnak szánt kísérlet, ugyanis meg-rekedt a felszínen. Pedig a kötetre terelő megjegyzé-sek, gondolatok mögött lényegében az eredetiség, egyediség felfedezésének szándéka húzódik meg.

Ezért is lepett meg, amikor az után kutatva, melyik verse illene legjobban közlésre, újra és újra átnéztem Kelemen Erzsébet legújabb kötetét. Akkor kaptam fel a fejemet, amikor ismétlődő kulcsszavakra bukkan-tam, amikből egész listát sikerült összeállítanom. Be-nyomásom szerint ezek a jellegzetes szavak, kifejezé-sek hozzásegítenek a szerző „lélekelemzéséhez”. A szá-mítógép világában ez ugyan aránylag könnyű feladat, ellenben én kézi vezénnyelssel végeztem el a művele-tet, éppen ezért előfordulhat, hogy átsiklottam néhány jellegzetessége felett. Ebben főként a kötet karcsúsá-ga volt segítségemre, hiszen mindössze 75 oldalból áll, Huszti László grafikának oldalaival együtt.

Nos, melyek azok a kifejezések, amik leggyakrab-ban fordulnak elő? Lapszámok szerinti sorrendben a következők:

(10) *Összeszorult a torkom*; (12) *reszket az éhség*; (14) *Sebekre riadunk – tenyérnyi magyarságunk reszket*; (17) *eltompult élek magánya / remeg*; (22) *meztelen lelkem didereg fázom*; (23) *ruhátlán: fázom – nincsenek nyomok a hóban /-reszketek -*; (28) *Ti ismeritek a didergő lélet – az árnyak sejtekre osz-ló rettenetét. / a burjánzó koppanás érfalra feszülő-tapadó / remegését – vágogó hajnalok / ujjperces éreintése*; (30) *félelmen túli tartományt*; (31) *felria-dunk éjszakánként*; (34) *a félelem / egyre nő – a rette-net: / miért / hagytak / magamra*; (41) *Küszöbödön reszketek reszketesz*; (44) *mert félünk, más nem ma-rad*; (45) *megrezzenek: – didergő fények*; (46) *hiányod / megrettent*; (47) *létedben vágosz* (52) *Összerezze-nek: kinyújtott kézzel / ébred a világ*; (67) *MEZÍTÉLE-NÜL; S.O.S. hiányszéfbé /zárnak: reszketek*.

Kétérdőn felvillan bennem a gyanú, lehet, mindez csupán modorosság, tehát Kelemen Erzsébet nyelve-zetének alkotóelemei minden tartalmi, netán valóság-beli kapcsolódás nélkül? Ez a magyarázat mégsem nyugtat meg, hiszen Arany János ellenében is a versek egyben vallomások is, a költő legbensőbb énjét tárja fel, vagy legalábbis bepillantást enged lelkivilágába. Ha ez így van, akkor a szerző mezítelensége, kiszolgál-tottsága sejlik fel. Minden jel szerint nincs mivel ta-karóznia. Viszont személyes védtelensége mindamel-lett általános emberi létfélelmet érzékeltet, ami egy-ben magyarázat is arra, miért rajzolunk a barlang falá-ra, örökítjük meg életünket, napjainkat. Erre is felele-

tet ad költői mivoltában: *mert félünk, más nem ma-rad, / hát faragunk, vésünk, szakadallanul írjuk / évszázadok óta formázzuk ugyanazt /... morzejeles létünk, törékeny önmagunkat*. (44).

Ebben a közérzetben, állandó vágóságban különö-sen nagy súly helyeződik – bár számérmesen – a vá-gyakozásra, aminek célpontja a szerelem/szereteten át a *félelmen túli tartomány*. (30)

DEÁK ERNŐ

Kelemen Erzsébet

Homokóra

*Novemberi fagy.
Mindenség-zúzmara.*

*A Föld peremére ül,
gyertyákat gyújt
az éjszaka.*

*Kesztyűt húzol,
létedben vágosz,
ajkadon parányi
levélerezet,
emlékek íze,
gyümölcscsák illata,
időszemcsés fellegek.*

*Falevél zissen,
lábadhoz ível,
zizeg
holdvilág-medreket,
kítapintod, méred
a pergő éveket:*

*születés a halál
halál a születés
halál születés
újra és újra
a kezdet az új
a kiteljesedett
jövőbe szíromló
ujjpercnyi jelen
ott lobog arcodon
sorsod remény
gyertyafény
csillám
a dérfoltos sírokon
akár egy holdtalan
betlehem esté
belőled belőlünk
csillag nő
születik egyre
az Isten merhetetlen
üdvözítő egén*

Monoszlóy Dezső

Töprengés

*Ha megírnám amit meg nem írtam
Könnyebben siklik halálón át az élet
Ha túlélhető amit meg nem éltem
Mit kezdhetnék múltalan magammal*

Szívátültetés

*Felívelő a gondolat
Bedőlt dőmon belül
Szívemben ördög hegedül
Vad staccatókkal kurtán furcsán
Ez valahogy összerázhat
Új rugó parancsszavára
Kicsérelve a szétdúlt vázat*

Alig hallható

*Sovány hallgatásom alig hallható
Szörnyű zaj, üvöltönek az emberek.
Teljes némaságot tervezek
Leolvashatatlan szó legyek,
Ami másokat nem zavar*

*Sovány hallgatásom alig hallható
A csend lakatja véd
Beszélni többé nem elég*

Lehet-e még a Károli-féle Bibliáról beszélni?

Carl Ginzburg olasz történész szerint minden jó történésznek detektív tulajdonságokkal kell rendelkeznie. Ilyen detektívmunka eredményeit foglalta össze *Imre Mihály* debreceni irodalomtörténész is könyvében: *A Vizsoly Biblia egyik forrása* (Debrecen, 2006, 136 l.). Alapját a debreceni református kollégi-um könyvtárában található Sámuel két könyvének la-tin fordítása és magyarázata szolgáltatta, *Peter Martyr Vermigli* (1500–1562) firenzei születésű, de Zürich-ben munkálkodó reformátor munkája. A könyv lap-szélén a latin bibliafordítás magyar szövege látható. *Imre Mihály* felfedezte, hogy Sámuel könyveinek ezen magyar fordítása szinte teljesen megegyezik a vizso-lyi Biblia Sámuel könyveinek szövegeivel. Ezt a felfe-dezést *Imre Mihály* által is bebizonyította, hogy könyvében a Sámuel könyvek szövegeit *Peter Martyr* latin fordításában, lapszáli kéziratos magyar átültetés-ben és a vizsoly Biblia szövege szerint közölte. *Imre Mihály* következtetése: a vizsolyi Biblia fordítása nem egyedül *Károli Gáspár* munkája, hanem egy fordító-csoporté volt. Tehát a magyar Biblia hasonló körülmé-nyek között jött létre, mint az úgynevezett református Zürichi Biblia, amely cseh nyelvű fordítás, és 1594-ben készen. Ez azonban nem kisebbíti *Károli Gáspár* szerepét, aki maga is fordított, de ő volt az, aki a kü-lönböző fordítók munkáit szerkesztette, és végül ki-nyomtatta. Ennek alapján a jövőben nem a Károly-féle Bibliáról, hanem *Vizsolyi Bibliáról* beszélhetünk, mely 1590-ben Vizsolyban jelent meg.

Imre Mihály felfedezése a bibliafordítás menetére is fényt vet, ugyanis a fordítók munkájukban nem az eredeti műre támaszkodnak, hanem a protestáns teo-lógusok és reformátorok latin bibliafordításaira. Ezál-tal kaptak a magyar szövegek protestáns akcentust.

Imre Mihály kimutatta, hogy *Peter Martyr* könyvé-nek debreceni példánya a megjelenés után néhány évvel később már Tokaj környékén megtalálható volt. Tíz évvel a Vizsolyi Biblia megjelenése előtt.

NÉMETH BALÁZS

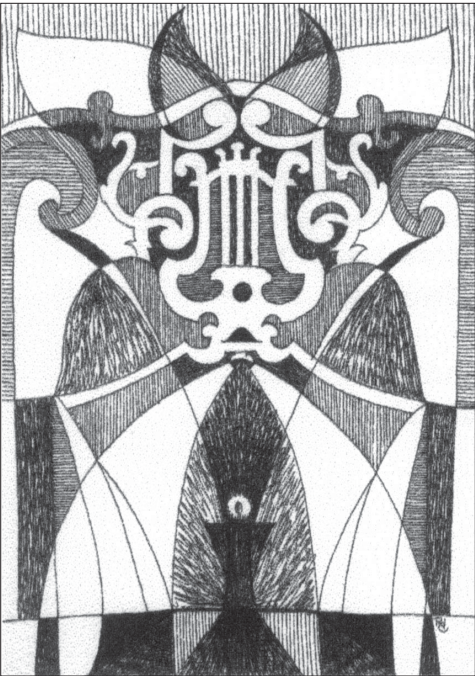
Kelemen Erzsébet

Hócipellős éj

*ezüst-triolák
pehelycsodák*

jászolnyi remény

*a kikerekedő
harangkondulásban
ringatódzik
kezűnkre
rajzolódik
a füstsugarú
messiási fény*

Bartók zongorája

Egység és békesség

„*Einigkeit und Frieden sollen auf Seiten jeder Partei ein*” *Die Friedenschüsse von Wien* (23.06.1606.) und Zsitvatorok (15.11.1606.) Herausgeben von János Barta, Manfred Jatzlauk und Klára Papp. Debrecen, 2007. 302 oldal

A könyv a debreceni egyetem Bocskai szabadsághar-cáról tartott konferencia legfontosabb előadásait tartal-mazza. Az előadások, illetve az egyes tanulmányok a sza-badságharcának különböző aspektusait ismertetik.

Több tanulmány foglalkozik a szabadságharc nem-zetközi kapcsolataival. A szerzők olyan forrásanyagra hivatkoznak, melyek csak a kilencvenes években ke-rültek elő. E források alapján meg lehet állapítani, hogy Bocskai szabadságharca az európai politika része volt.

Több tanulmány foglalkozik az Erdélyi Fejedele-m-ség igazgatásával és berendezkedésével. Ez azért is érdekes, mert Bocskai fejedelem székhelye nem Erdély volt, hanem Kassa.

A tanulmánykötet hosszabban taglalja a hajdúság kérdését. Bocskai ruházta fel őket különös kiváltsá-gokkal, és telepítette le őket, és ezáltal adott megbéké-lést és nyugalmat nekik. Persze a vallási kérdések is tekintélyes helyet kaptak a kötetben. A különböző szer-zők a vallás kérdését társadalmi, a rendeket és Erdély önállóságát érintő kontextusba állították. Az is lénye-ges, hogy Bocskai vallásszabadságon nem csak a pro-tesztánsok szabad vallásgyakorlását értezte, hanem minden, tehát a katolikus vallás szabad gyakorlását is. Ennek ellenére Bocskai a református egyházat része-sítette előnyben, többek közt a hajdúk is reformátu-sok voltak Magyarország keleti részén. A reformátu-ságnak annál is inkább jelentősége volt Bocskai szá-mára, mert *e református teológia* Kálvin és Béza köz-vetítése nyomán nyújtottak részére bibliai és teológi-ai alapot az ellenállás jogának megfogalmazásában. Bocskai az ellenállás jogát ültette át a gyakorlatba, ahogy ezt a hugenotta egyházigazgók megfogalmazták. Erre vezethető vissza címe: „*Isten által küldött vezér*”, mely szintén az ellenállási jog kritériumát képezte. Eb-ből a háttérből vizsgálva érthető, hogy a genfi reformá-ció emlékművének egyik alakja **Bocskai István**.

A tanulmánykötet a két fontos békeszerződés kér-désével zárul, melyek hosszadalmas tárgyalásokat és különböző kompromisszumokat követeltek. Az 1606. június 23-án megkötött Bécsi béke Bocskai és a Habs-burg-ház között biztosította a protestánsok vallássza-badságát, garantálta a rendek jogait, és elismerte Er-dély önállóságát.

Az Oszmán Birodalom és a Habsburg Birodalom között a zsitvatoroki béke pedig 1606. november 15-én befejezte az ún. hosszú, vagyis 15 éves háborút.

A tanulmánykötet jelentősége abban rejlik, hogy az új adatok mellett érhető nyelven hoz közel hozzánk egy már elsüllyedt kort.

NÉMETH BALÁZS

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

RAB-KOVÁTS ÉVA a dél-dunántúli Sádon töltöt-te gyermekéveit. Dombóvári érettségije után a pécsi Zsolnay gyárban vállalt munkát, majd tanárképző főiskolát végzett rajz-földrajz sza-kon. Rendkívüli hatással volt rá Martyn Ferenc művészete. 1985-től évente mutatta meg tehet-ségét különböző kiállításokon. Több ízben kí-sérte kiállításának megnyitását Hargitai Géza a Bartók vonósnégyes tagja. Neki köszönheti a komolyzenéhez és különösen Bartók zenéjéhez fűződő vonzalmát. E zene különös fantasztikus világa magával ragadta. Képzeletében a dallam-ok formákat, színeket öltöttek. A zene Rab-Kováts Éva művészete következményeként egy másik dimenzióba hömpölygött tovább.

Bartók I. és II. zenesorozatának képeit mut-atjuk be most olvasóinknak.

Ötvenhatos megemlékezések

Bécsben az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége és tagegyesületei valamint a magyar Nagykövetség és a Collegium Hungaricum közös rendezésében október 22-én a Theresianum dísztermében emlékeztek a forradalom 52. évfordulóján. Ünnepi szónok volt Dr. Vencser László, közreműködött a 72. sz. „Széchenyi István” cserkészcsapat és Ott Éva zongoraművész.

Dr. Vencser László Tamás Gábor, Svédországban élő énekes Októberi tavasz c. dalát választotta mottóul: *„Ünnepelünk októberben, a múltunkkal nézünk szembe. / Lyukas zászló leng a szélben, megküzdőtünk kéz a kézben. / Legszebb az ősz októberben, fészül a zászló, meg sem lebben. / Benne járunk már az őszben, mégis tavasz van elfővőben.*” Beszédében hangsúlyozta, hogy a jelenben emlékezünk a múltra, „nem feledve azonban, hogy minden cselekedetünknek a jövőre kell irányulnia. Ismét Tamás Gábort idézve mondta: *„Ne széthúzás tartson össze, hisz egy az örömünk s bánatunk. / Aki magyar, fogjon össze, mindegy az, hogy hol vagyunk.*” „Ez kellene, hogy legyen a mi forradalmunk, ma a XXI. század elején.” „Fogjunk össze, mindegy, hogy hol születtünk, honnan jöttünk, hol vagyunk. Az egy nemzet gondolatának valósággá ültetése talán sosem volt ennyire sürgető, mint napjainkban.”

„Anyaoország, Erdély, Felvidék, Vajdaság, Kárpátalja, Ausztria, Európa és a világ magyarjai csak akkor leszünk képesek értékeinket megvédeni és a globalizációs folyamatban kultúránkat, nyelvünket megőrizni, ha összefogunk. Ma, bármerre nézünk, ahol magyarok élnek, széthúásnak vagyunk a tanúi...”, hozzátéve, „jövőt szeretnének álmodni, jövőt akarunk építeni. A Kormorán együttes *Magyarnak lenni hivatásunk* című dalában ezt énekli: *„Kereszt áll az út szélén, keskeny ösvény vezetni lábunk, új időkre, dalokra várunk.*” „Az összefogás sikeréről, az egy nemzet eszméjének érvényre juttatásáról még akkor sem mondhatunk le, ha lábunk alatt keskeny az ösvény, mert a keskeny ösvény is célba vezet. Sőt, ez vezet el a célba.” „Isten ma is mutatja az utat”, „ma is tanít minket, hogy ösvényein járni tudjunk. Csak emberekre van szükség, akik készek haladni a megmutatott ösvényen, a keskeny ösvényen is, és akik hisznek az új időkben és az új dalokban.”

Mosonmagyaróváron születtem, 1950. szeptember 17-én. A Károly-ligetben laktunk, akkor még falusiasnak tűnő, beépítetlen telkekkel tarkított, nyugodt, poros utcában, ahol még nem kellett félteni a gyerekeket az autóktól, s a késődélutáni, sőt nyáron estéig húzódó focimeccseket a szülők hazahívó szava rekesszette be. Mivel év vesztés voltam, csak a következő ősszel kezdhettem az iskolát.

1956. október 26. – december 31.

(Amit én láttam belőle, s ami a mélyen rögzült képek élességével ma is előhívható.)

1956. október 26.

Édesapám, Fittler Ottó a MOFÉM gyárban dolgozott. Középiskolás, majd egyetemista koromban többször kérdeztem ’56-ról. Csak ritkán s röviden beszélt róla. Elmondta, hogy aznap 10 óra körül a gyár munkásai is gyülekeztek, s az ÁVOS laktanya felé vonultak. Ő – alapos, meggondolt, körültekintő ember lévén (mely tulajdonságát rajtam kívül munkatársainak nagy része is igazolja) a műhely kiürítése utáni rövid időszakban a szerelvények (víz, gáz, levegő, stb.) vezetékeinek elzárásával, a műhely ajtajainak bezárásával foglalkozott, majd indult a többiek után. Akkor azonban már jöttek befelé a városba a teherautók, lovaskocsik, a fájdalomkban jajongó, síró sebesültekkel, haldoklókkal.

Amit édesapám a laktanya előtti téren látott, arról nem beszélt soha. Mi otthon rémülten vártuk haza, mert halottuk a jövődözést és gránátrobbanásokat és a dél körül hazaérkező, velünk egy házban lakó keresztapámtól (W. Á.) tudtuk, hogy a laktanya előtt beleröltek a tömegbe.

Estefelé megörlültünk, amikor édesapám épségben hazaért. Bejött a konyhába, mi körülvettük. Szó nélkül leült megszokott helyére az ebédlőasztalhoz, majd a kezeit az asztalra téve rájuk borult és sokáig zokogott.

Még egy kép van előttem: keresztapám az utcakapuban, jön befelé, barna svájci sapkában és 3/4-es viharkabátban (az akkori gyári dolgozók megszokott öltözeke), de a viharkabátja csupa vér. Kezében egy vérfoltos nemzeti színű zászló. (Évtizedekig a padláson rejtgette, de pár évvel ezelőtt Budán élő egyetemi tanár fia szobájába került, ahol ő egy nylon-fólia alatt őrzi a jövőnek, talán mementónak.)

Október 27.

Másnap apám kezét fogva (ha akartam volna, se tudtam volna elengedni egy percre sem) bementünk a városba. A kórház előtt kötöttünk ki. Itt sokan voltak, akik idegesen és a legrosszabbra is felkészülve keresték rokonait, ismerőseiket. A kórház épülete egészen más volt akkor. A boltívés kapu előtt vezetett az Óvárt Mononnal összekötő kockaköves út. Szemben a kapuval, az út túloldalán volt egy buszmegálló, ott álltunk, Mint gyerek annyit láttam, hogy kb.150 m-re az evangélikus templom melletti hársfák alatt nagy tömeg gyülekezik. Mint később megtudtam, a kórházból sebesülten kihozott *Stefkó* ÁVH-s

Linzben (MÁTHÉ ATTILA beszámolója alapján) 2008. október 25-én a felső-ausztriai tartományi kormányzóság székhelyének Kőtermében és Árkádos udvarában **Ötvenhatos emléktábla** leleplezésére került sor a Felső-Ausztriában letelepült 56-os magyar menekültek haláljának kifejezésére. A kezdeményező Máthé Attila mérnök volt, aki maga is 1956-ban menekült Ausztriába. A terv kivitelezése kissé eltolódott, de így is az ötvenéves évfordulóhoz kapcsolódik. Csakis elismerést érdemel, hogy annyi évtized után ma már nem csupán az akkori menekültek, hanem azok leszármazottai, sőt, az azóta érkezettek, közöttük nagyon sok erdélyi magyar szükségét érzi a hála és köszönet kifejezésének a befogadásért és azért, hogy Felső-Ausztriában otthonra letek, szabadságban és függetlenségben élhetnek.

Egyes magyar személyiségekkel folytatott előkészítő megbeszélések után Máthé Attila meggyőződhetett kezdeményezése pozitív fogadtatásáról, úgyhogy tervét feltárhatta Dr. Josef Pühringer tartományfőnöknek, aki támogatásáról biztosította. Ezek után 1956-os Magyar Menekültek Bizottsága alakult, amely a Felső-ausztriai Magyarok Kultúregyesülete égisze alatt dolgozott az emléktábla megvalósításán és méltó helyen való elhelyezésén. A bizottság tagjai voltak Balogh Ádám, Dr. Magyarý-Kossa István, Fábían László okl. mérnök, Lauringer Tamás, Máthé Attila, Máthé Gergely, Szakács Emese, és Tökés Enikő.

Az emléktábla leleplezésének emlékezetes napján Balogh Ádám tartotta az ünnepi beszédet, őt követően Fábían László méltatta a Karitású és az osztrák állam által a magyar középiskolásoknak és egyetemistáknak nyújtott segítséget. Tökés Enikő felszólalásában „integráció igen, asszimiláció nem” szavakkal fogalmazta meg a jelszót.

Osztrák részről Franz Hofer, Linz város tanácsosa fejezte ki a magyarokkal szembeni rokonszenvét. Dr. Josef Pühringer tartományfőnök méltatta 1956 jelentőségét, nagyon rendes, becsületes és szorgalmas embereknek nevezve a magyar menekülteket. Köszönetét fejezte ki a Felső-Ausztriában élő magyaroknak: munkájukkal nagyban hozzásegítették Felső-Ausztriát a mai jóléthez.

Az emléktábla ünnepélyes leleplezését Kiss Margit,

HATÉVES GYEREK SZEMÉVEL Emléktöredékek 1956. magyaróvári őszéről

hadnagyot itt verte agyon a tetteseket kereső, a vérengzéstől (105 ártatlan, nagyrészt fiatal munkás, egyetemista áldozat) felbőszült tömeg. *Dr. Zsibolyinak* (aki egy hónappal korábban törött kezemet műtötte) azért kellett sürgősen nyugatra távozni, mert „kiadta” a kórházból Stefkót. Azt, hogy a lincselés hogyan történt, a nagy tömegtől nem láttam. Bizonyára az apám által előző napon látottak, s a szülői féltés vezetett oda, hogy a buszmegálló – a templom környékét messze kikerülve – elhagyottk.

Otthoni emlékem még, hogy az utcabeli gyerekek *„Élelmet, kenyeret, Rákosinak köteleit!”* skandáltak.

Hamar híre ment a városban, hogy kik sebesültek, haltak meg. Az utcánkban tudomásom szerint egy fiatalember (H. Z.) lábát érte találat. Őt otthon ápolták súlyos sebe ellenére. (Az óvatosság – mint később bebizonyosodott, nem volt hiábavaló, hisz november végén a pufajkások, ismét előkerült ÁVO-sok a kórház adatai alapján igyekeztek megtalálni a tömegvérengzés túlélőit, a fegyvertelen tüntetőket).

1956. október 28.

Egy filmszerű emlék: Édesapámmal a temetőben járunk. A halottasház (ravatalozó) mögött akkor egy deszkapalánk kerítés volt, mintegy 50-60 m-re attól. A halottasházzal szemben állva kissé balra néhány deszkát kitértek a kerítésből, és ezen a nyíláson ki-be jártak az emberek. A kifelé igyekvők sorába mi is beálltunk és a nyíláson kiléptünk. Jobbra fordulva a kerítés mellett kb. 30 m-re lévő gödörhöz értünk. Ide dobták bele a közmegevetés miatt a temetőben el nem földelt három ÁVO-s tiszttemetét, akiknek halálát a fájdalomtól felbőszült emberek okozták. Annyit láttam én, - 2-3 m-ről -, hogy zöld, véres katonaruhák vannak a gödörben, a csizmák felfelé, össze-vissza állnak. A tisztek fejét nem láttam, mert fejfel lefelé dobták le őket a szűk gödörbe. Rövid ott-tartózkodásunk alatt feltűnt, hogy az emberek a holttestekre köpnek. Ezután – körforgalomszerűen – visszamentünk a megnyitott kerítéssen keresztül a temetőbe. Ez, emlékszem, nem volt könnyű a kifelé igyekvőktől.

1956. november 2.

Ahogy az utcánkon estefelé végigmentem, minden ablakban világított a gyertya.

Csönd volt aznap az egész városban. Csönd. A temetőbe – ha jól emlékszem – nem is mentünk ki.

1956. november-december

Néhány felvilanló kép ezekből a napokból

- November közepén az akkori pártház előtti téren (ma Deák tér) két orosz tank állt. Az időnként egy-egy kört tevő tankokra a bámszékodó gyerekek közül néhányan felkérdeztek a szívélyeskedő katonákhoz. Ezt én *Nagy Zoltánnal*, későbbi bérkakeresztapámmal láttam a közeli járdáról.

Máthé Gergely, Dr. Pühringer tartományfőnök végezte Szakáts Judit és Szakács Patrícia cserkészek segédletével. Katolikus részről Szabó Ernő linzi plébános, protestáns részről Soós Mihály áldották meg az emléktáblát. A zenei keretműsört Adorjáni-Csonka Csilla és Münch Judit (zongora) Fekete András (hegedű) és Szántó Erzsébet (ének) szolgáltattá.

Az avató után a tartományfőnök fogadást adott a mintegy 120 megjelent személynek

Van remény, mert van vállalás – magyarok között Felső-Ausztriában

Az 1956-os forradalom 52. évfordulóján szinte a világ minden táján ünnepeltek, emlékeztek magyarok. Egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy méltók és méltatlanok civódásában is mennyire miénk, mindnyájunké 1956, hiszen vitatottan is örökségünk. Sok a színlelés, látszat, a hangoskodás, hamis pátosz, az ellentmondás, meghasonlás.

Ebben az emocionális hangzavarban nem szabad okvetlen ügyelni azokra, akik egymás ellen ünnepelnek, harsányan jelszavakat hangoztatnak; ők csak eltorlaszolják az utat az őszinte felismerés és magunkba szállás előtt.

Ilyenkor különösen felsajlik a csendes visszavonultság igénye: elmélkedve felidézni az akkori eseményeket, újra elmélyülni és azonosulni. Ilyenkor válik értetővé az a magatartás, amikor mintegy öskeresztény közösségben gyűlnek össze valami egészen sajátos istentiszteletre: kicsi gyülekezet emlékezik magába szálltan és elmélyülten.

Az emléktábla avatása utáni műsor ennek megfelelően épült fel és került bemutatásra a Petriniumban. A kísérő szöveget – az események felidézését – eredeti idézetek és versek, dal elínikítették, tették mintegy hitvallássá. Erről tanúskodott az összegezés, a tanulások levonása:

Az a hatalom, amely az emberektől el akarja venni a szabadságot, nem lesz gazdagabb semmivel. A szabadság ugyanis sajátos természetű kincs. Attól, hogy valakimt megfosztanak tőle, nem lesz azé sem, aki elvette. Azé lesz, aki újra teremti. Az elnyomó hatalom hiába fosztott meg a szólás és boldogulás szabadságától milliókat, a lázadás szabadságát akkor sem

vehette el. – A kritika a szabad ember joga, az önvizsgálat a szabad emeber képessége. – A kritikától való elzárkózás mindig a gyengeség jele.

Ezt a krédót tették nyomatékosabbá a köynörgésre emlékeztető vallomások:

1956 üzenete nemcsak az, hogy nemet kell minde- ni az emberek szellemi és gazdasági kizsákmányolá- sára.

1956 üzenete az is, hogy ne túrjuk meg azokat kö- zöttünk, akik félelmet akarnak kelteni bennünk és körülöttünk.

1956 üzenete továbbá az is, hogy óvnunk kell min- dig és mindenhol a demokráciát, a többség akaratát, a többség szavát.

1956 üzenete, hogy bárhol élünk, nem engedhet- jük meg, hogy megszaroljanak bennünket. Nem en- gedhetjük meg, hogy bárki arra kényszerítsen, haj- suk meg fejünket, ha az igazság megtipróival kell szembenéznünk.

A linzi megemlékezésnek eredeti kicsengése is van: többször hallható az „erdélyiek” szülőföldjükre összpontosító látószöge és ebből magyarázható bizonyos- fokú elkülönülése. A Felső-ausztriai Magyarok Kultú- regyesületének vezetését jobbra „erdélyi” magyarok vették át. Mennyire rációfol az ő lelkületük ezekre a kritikus hangokra, különösen most, október táján, amikor egységesen vállalták és megvallották 1956 örökségét. Ebben a szellemben, lelkületben van biz- tatás és bizakodás – remény, hiszen az egyetemes magyarságba vetett hit hatja át cselekedeteiket.

Linzben kicsiben történik meg a csoda, ahogyan Berzesnyi Dániel nyilatkozta: *Nem sokaság, ha- nem / Lélek, s szabad nép tesz csuda dolgokat.*” (deák)

BÉCSI NAPLÓ

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358. Web: www.becsinaplo.eoldal.hu www.fkkk.tvn.hu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49 E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich. Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungariseher Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/18.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG: Borbándi Gyula (München), Gömöri György (Lon- don), K. Lengyel Zsolt (München), Monoszlóy De- zső (Bécs), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Sulok Vince (Oslo), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest).

SZERKESZTŐSÉG: Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Ferenczy Klára, Kántás János, Radies Éva, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán **GAZDASÁGI INTÉZŐ:** Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21. IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 9 Euro, Magyarországon 1200,- Ft, Németországban és a többi EU-államokban 13,60 Euro, vagy annak megfelelő összeg: Svájcban 22,- Sfr. Amerikában, Kanadában, Dél-Amerikában és Ausztráliában (légipostával) 22,- US dollár (25,- Euro).

TERJESZTŐINK: **Amerikában:** Szakács Ervin, 1041 Capri Isles Blv. #228, Venice, FL 34292. Tel.: 941 483 4465 **Angliában:** Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA. **Hollandiában:** Dr. Piri Zoltán, Cresoelaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirizoltan@hotmail.com **Kanadában:** Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8. **Magyarországon:** Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyó- számla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000. **Németországban:** Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach **Svájcban:** B. Szabó Péter, Magyarház Alapítvány / Ungarnhaus Stiftung Buchmattweg 4, CH-8057 Zürich Bankszámla: UBS AG, 8098 Zürich Konto Nr. 100 100 01F EBAN: CH06 0023 0230 1001 0001F **Svédországban:** Szöllösi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGiro! Nr.: 756987-4.

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H. A–1140 Wien, Sturzgasse 1a